

**VESÂYET VE KISITLILIK KARARI VERİLMESİNE
VEYA SONA ERMESİNE VE VESÂYETİN YÜRÜTÜLMESİNE
UYGULANACAK HUKUK, TÜRK MAHKEMELERİNİN
MİLLETLERARASI YETKİSİ VE YABANCI MAHKEME
KARARLARININ TANINMASI**

*The Law Applicable to the Legal Reasons Underlying Decisions Issuing or
Revoking a Tutelage and Guardianship and Implementation of Tutelage,
International Jurisdiction of Turkish Courts and Recognition of Foreign
Judgements*

Doğa ELÇİN*

ÖZ

5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun'da, vesâyet ve kısıtlılık kararı verilmesine veya sona ermesine ve vesâyetin yürütülmesine uygulanacak hukuk (m.10) ve bu konuda Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisi (m.41 ve m.42) düzenlenmiştir. Vesâyet ve kısıtlılığa ilişkin, yabancı mahkeme kararlarının tanınması konusunda doktrin ve uygulamada farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Çalışmada, vesâyet ve kısıtlılık kararı verilmesine veya sona ermesine ve vesâyetin yürütülmesine uygulanacak hukuk, Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisi ile yabancı mahkeme kararlarının tanınması tartışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Vesâyet ve kısıtlılık, mahkemelerin milletlerarası yetkisi, Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun, tanıma

ABSTRACT

Turkish Act on Private International Law and International Procedure (No.5718) has provisions on the law applicable to the legal reasons underlying decisions issuing or revoking a tutelage or guardianship (Article 10) and international jurisdiction of Turkish courts (Article 41 and Article 42). Doctrine and Turkish courts adopt different approaches on recognition of

---

Makale Geliş Tarihi 11.04.2017, Kabul Tarihi 13.06.2018

* Dr. Öğretim Üyesi, Atılım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Uluslararası Özel Hukuk Anabilim Dalı.

foreign judgements on this issue. This paper discusses the law applicable to the legal reasons underlying decisions issuing or revoking a tutelage or guardianship and implementation of tutelage, international jurisdiction of Turkish courts and recognition of foreign judgements.

Keywords: Tutelage and guardianship, international jurisdiction, Turkish Act on Private International Law and International Procedure, recognition.

GİRİŞ

Bu çalışmada, vesâyet ve kısıtlılık kararı verilmesi ve sona ermesi ile vesâyetin yürütülmesine ilişkin milletlerarası unsurlu konularda, uygulanacak hukukun tayini, Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisi ve yabancı mahkeme kararlarının tanınmasına ilişkin sorunlar ele alınmaya çalışılacaktır. 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun'un¹ (MÖHUK) 1. maddesinde uyarınca Türkiye'nin taraf olduğu milletlerarası sözleşme hükümleri saklıdır. Dolayısıyla çalışmamızda, uygulanacak hukukun tayini, Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisi ve yabancı mahkeme kararlarının tanınmasına dair her bir değerlendirmede, öncelikle, vesâyet ve kısıtlılığa dair Türkiye'nin taraf olduğu milletlerarası sözleşmeler incelenecektir.

Bu kapsamda, Türkiye, 1961 tarihli "*Küçüklerin Korunmasına İlişkin Makamların Yetkisine ve Uygulanacak Hukuka Dair La Haye Sözleşmesi*"² ve 1996 tarihli "*Velâyet Sorumluluğu ve Çocukların Korunmasına Yönelik Tedbirler Yönünden Yetki, Uygulanacak Hukuk, Tanıma ve Tenfiz ve İşbirliği Hakkında La Haye Sözleşmesi*"³ ne taraftır. 1996 tarihli La Haye

¹ RG.12.12.2007-26728.

² Türkiye'nin Sözleşmeye katılımı için bkz. 22.1.1982 tarih ve 8/5727 sayılı Kararname RG.21.2.1983-17966. Sözleşme'ye taraf devletlerin listesi için bkz. www.hcch.net. Sözleşme'nin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar ise 5717 sayılı Kanunda düzenlenmiştir. RG.4.11.2007-26720. 1961 tarihli *Küçüklerin Korunmasına İlişkin La Haye Sözleşmesi*, 1902 tarihli *La Haye Küçükler Hakkında Vesâyet Sözleşmesi*'nin yerini almıştır. Bundan sonra "1961 tarihli La Haye Sözleşmesi" olarak anılacaktır.

³ Türkiye'nin Sözleşme'ye katılımı için bkz. RG. 22.5.2016-29719. Bundan sonra 1996 tarihli La Haye Sözleşmesi olarak anılacaktır. Türkiye, 1996 tarihli La Haye Sözleşmesi'nin 60. maddesine atıfla, 55. maddenin 1. fıkrasına ilişkin; a- Türkiye, çocuğun kendi ülkesinde malları hakkında koruma tedbirlerinin alınmasında kendi makamlarının yetkisini ve b- Velâyet sorumluluğu veya kendi makamları tarafından daha önce alınmış bir tedbirle telâfi edilemeyen bir tedbiri, bu mallara ilişkin olarak tanımama hakkını aklı tutmaktadır şeklinde çekince koymuştur. <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=70>.

Sözleşmesi'ne Türkiye, yakın bir tarihte taraf olmuştur ve kaynağını uluslararası hukukta bulan bir iç hukuk kuralı olarak, 1996 tarihli Sözleşme hükümlerinin değerlendirilmesi ihtiyacı bulunmaktadır.

Ergin kişiler için ise bu konuda, 2000 tarihli “*Yetişkinlerin Milletlerarası Plânda Korunması Hakkında La Haye Sözleşmesi*”⁴ bulunmaktadır. Türkiye sözleşmeye taraf değildir⁵. Çalışmamızda vesâyet ve kısıtlılığa ilişkin olarak Türkiye'nin taraf olduğu sözleşmeler incelenmiş ancak *Yetişkinlerin Milletlerarası Plânda Korunması Hakkında La Haye Sözleşmesi* incelemelerin dışında tutulmuştur⁶.

Diğer yandan “*Konsolosluk İlişkileri Hakkında Viyana Sözleşmesi*”ne⁷ göre, konsoloslar, kendilerini gönderen devletin vatandaşı olan küçük veya ehliyeti tam olmayan kişilerin yararlarını, kabul eden devletin kanun ve düzenlemelerinin sınırları içinde kalmak üzere, korumakla görevlidirler fakat çalışmamızın ana eksenini vesâyet ve kısıtlılığa ilişkindir ve bu konuya ilişkin hükümler içeren, Türkiye'nin taraf olduğu milletlerarası sözleşmelere değinilecektir.

Türk maddî hukukunda, vesâyet müessesesi içinde zikredilen kayımlık ise fonksiyon olarak vesâyet ve kısıtlılıktan farklıdır⁸. Kayımlıkta bir malın yönetilmesi ya da belirli bir işin yapılması söz konusudur⁹. Burada kişisel menfaatler yanında, üçüncü kişilerin menfaatleri de dikkate alınmaktadır¹⁰. Ayrıca kayımlığın görevleri vasiye göre geçicidir. MÖHUK m.10/3'de kayımlık bütünüyle Türk hukukuna tâbi kılınmıştır¹¹. Çalışmamızda, vesâyet

(3.3.2017). Türkiye ile birlikte günümüzde sözleşmeye 45 ülke taraf olmuştur. Sözleşmeye taraf devletlerin listesi için bkz. www.hcch.net

⁴ Sözleşme metni için bkz. <https://assets.hcch.net/docs/c2b94b6b-c54e-4886-ae9f-c5bbef93b8f3.pdf> (10.3.2017).

⁵ Sözleşmeye taraf devletlerin listesi için bkz. <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=71> (10.3.2017).

⁶ *Yetişkinlerin Milletlerarası Plânda Korunması Hakkında La Sözleşmesi*'ne ilişkin olarak ayrıntı bir değerlendirme için bkz. SARGIN, Fügen, “**Yetişkinlerin Milletlerarası Plânda Korunmasına Dair La Haye Sözleşmesi**”, AÜHF, Yıl:2003, Cilt:52, Sayı:2, s.1-75.

⁷ Türkiye Sözleşme'ye taraftır. 20.5.1975 tarih ve 1901 sayılı Kanun. RG. 27.9.1975-15369.

⁸ KILIÇOĞLU, M. Ahmet, **Aile Hukuku**, B.2, Ankara 2016, (Aile Hukuku), s.701; DOĞAN, Vahit, **Milletlerarası Özel Hukuk**, B.3, Ankara 2015, s.324.

⁹ KILIÇOĞLU, Aile Hukuku, s.729.

¹⁰ DOĞAN, s.324.

¹¹ ÇELİKEL, Aysel/ERDEM, B. Bahadır, **Milletlerarası Özel Hukuk**, B.14, İstanbul 2016, s.215. 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun 426 ve 427. maddelerine göre, kayımlı tayini gereken hâllerde, ilgili yabancı için de bir kayımlı tayini zorunludur. (RG. 8.12.2001-24607). Bu durumda ilgili yabancının millî hukuku dikkate alınmaz. Doktrinde gerek bir şahsı temsil etmek amacıyla olsun (m.426) gerekse idaresiz kalan mallar için olsun (m.427)

ve kısıtlılık kararları ve vesâyetin yürütülmesi üzerine uygulanacak hukukun tayini, Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisi ve yabancı mahkeme kararlarının tanınması değerlendirilmiştir ancak kayyımlik, inceleme dışında tutulmuştur.

Vesâyet ve kısıtlılık kararı verilmesi ve sona ermesine uygulanacak hukuk ile mahkemelerin milletlerarası yetkisi birbiriyle sıkı ilişki içindedir¹². Ayrıca bu konuda, yabancı mahkeme kararlarının tanınmasında, birbirinden farklı yaklaşımların sergilendiği yargı kararları görülmektedir. Bu nedenle çalışmada, vesâyet ve kısıtlılık kararları verilmesi ve vesâyetin yürütülmesine uygulanacak hukukun tayini ile mahkemelerin milletlerarası yetkisi ve yabancı mahkeme kararlarının tanınmasını içerecek şekilde değerlendirme yapılmıştır.

Çalışmamızda, öncelikle, vesâyet ve kısıtlılık kavramları açıklanmaya çalışılacaktır. Ardından, vesâyet ve kısıtlılık kararı verilmesi veya sona ermesine ve vesâyetin yürütülmesine uygulanacak hukuk incelenecektir. Uygulanacak hukukun tayininde, önce, kaynağını uluslararası hukukta bulan iç hukuk kaynaklarından, 1961 tarihli La Haye Sözleşmesi ve 1996 tarihli La Haye Sözleşmesi'nde yer alan düzenlemeler ele alınacaktır. Vesâyet ve kısıtlılık kararı verilmesi veya sona ermesine ve vesâyetin yürütülmesine uygulanacak hukuka dair doktrinde yer alan görüşler ve bazı millî hukuk düzenlerindeki bağlama kurallarına değinildikten sonra, konuya dair MÖHUK hükümleri değerlendirilecektir. Vesâyet ve kısıtlılık kararı verilmesi veya sona ermesine nedenlerine uygulanacak hukuka dair MÖHUK m.10/1 ve m.10/2 hükümleri açıklandıktan sonra, vesâyet ve kısıtlılık kararı verilmesi veya sona ermesi dışında kalan hususlara ilişkin m.10/3 hükmü ele alınacaktır.

Uygulanacak hukukun tayininin ardından, milletlerarası unsurlu vesâyet ve kısıtlılık kararlarında, yargılama usulüne ve geçici tedbirlere uygulanacak hukuka yer verilecektir. Çalışmamızın devamında, vesâyet ve kısıtlılık kararlarında, Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisi önce, 1961 tarihli ve 1996 tarihli La Haye Sözleşmelerindeki yetki kuralları bakımından incelenecek; ardından, MÖHUK m.41 ve m.42 bağlamında, hem Türk vatandaşı hem de yabancılar için Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisi ayrı yarı değerlendirilecektir.

---

kayyım tayini tedbir niteliğinde kabul edilmiştir. NOMER, Ergin, **Devletler Hususî Hukuku**, B.21, İstanbul 2015, s.287. Kayyımliğa Türk hukukunun uygulanması, tek yanlı bağlama kuralı olarak değerlendirilmiştir. TEKİNALP, Gülören/UYANIK, Ayfer, **Milletlerarası Özel Hukuk, Bağlama Kuralları**, B.12, İstanbul 2016, s.198.

¹² NOMER, s.284; DEMİR-GÖKYAYLA, Cemile, “**Milletlerarası Özel Hukukta Vesayet**”, Atâ Sakmar'a Armağan, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2012, s.406.

Çalışmamızın son bölümü, yabancı vesâyet ve kısıtlılık kararlarının tanınmasına ayrılacaktır. Bu kapsamda, 1961 tarihli ve 1996 tarihli La Haye Sözleşmelerinin incelenmesinin ardından, konu, MÖHUK hükümleri dairesinde ele alınacaktır. MÖHUK hükümlerine göre tanıma kararı, yabancı vesâyet ve kısıtlılık kararları bakımından irdelenecek; ardından bu kararların tanınması için aranan şartlara yer verilecektir. Tanıma kararlarında görevli ve yetkili mahkeme tayin edilmeye çalışılacak, bir çekişmesiz yargı kararı olarak yabancı vesâyet ve kısıtlılık kararlarının tanınması ise ayrıca değerlendirilecektir.

Çalışmamızın sonuç bölümünde, doktrin ve yargı kararları ışığında, vesâyet ve kısıtlılık kararları konusunda, uygulanacak hukuk, Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisi ve yabancı mahkeme kararlarının tanınmasına dair sorunlar ve çözüm önerileri ortaya konulacaktır.

I. VESÂYET VE KISITLILIK KAVRAMLARI

Medenî hakları kullanma ehliyetine sahip olmak için ergin ve ayırt etme gücüne sahip olmak gerekir¹³. Kişi ayırt etme gücüne sahip ancak ergin değilse ya da kısıtlı ise sınırlı ehliyetsiz kişiler grubuna girer¹⁴. Medenî hakları kullanma ehliyeti, belirli nedenlerle sınırlanabilir veya kaldırılabilir¹⁵. Bu durumlardan biri, kişinin kısıtlanması, diğer bir deyişle hacir altına alınmasıdır¹⁶. Vesâyet, bir kanunî temsilcilik kurumudur. Çocukların şahsî ve malî olarak korunmaları, anne ve babaları tarafından gerçekleştirilmektedir¹⁷. Türk Medenî Kanunu'nda, vesâyet, anne ve babası bulunmayan, ölmüş, anne babası kısıtlanmış veya anne ve babasının velâyeti kaldırılmış olan küçükler (MK m.404) ile ehliyeti sınırlanmış yetişkinleri korumak, onları ve mallarını temsil ve idare etmek üzere kabul edilmiştir¹⁸.

Kişi, ergin olduktan sonra akıl hastalığı veya akıl zayıflığı (MK m.405), savurganlık, alkol, uyuşturucu bağımlılığı, kötü hâl, kötü idare (MK m.406),

¹³ KILIÇOĞLU, M. Ahmet, **Medeni Hukuk**, Ankara 2016, (Medeni Hukuk), s.237.

¹⁴ KILIÇOĞLU, Medeni Hukuk, s.246.

¹⁵ AYBAY, Rona/DARDAĞAN, Esra, **Uluslararası Düzeyde Yasaların Çatışması (Kanunlar İhtilafı)**, B.2, İstanbul 2008, s.190.

¹⁶ ÇELİKEL/ERDEM, s.213; ŞANLI, Cemal/ESEN, Emre/ATAMAN-FİGANMEŞE, İnci, **Milletlerarası Özel Hukuk**, B.5, İstanbul 2016, s. 109.

¹⁷ AKINTÜRK, Turgut/ATEŞ KARAMAN, Derya, **Türk Medenî Hukuku**, Aile Hukuku, Cilt:II, B.16, İstanbul 2014, s.479-481.

¹⁸ FEYZİOĞLU, Feyzi Necmettin, **Aile Hukuku Dersleri**, İstanbul 1971, s.473; TEKİNAY, Selâhattin Sulhi, **Türk Aile Hukuku**, B.4, İstanbul 1982, s.643; AKINTÜRK/ATEŞ KARAMAN, s.8-9; YILDIRIM, Abdülkerim, **Türk Aile Hukuku**, Ankara 2014, s.179; TEKİNALP/UYANIK, s.195; DOĞAN, s.322.

israf, hürriyeti bağlayıcı ceza ile mahkûmiyet (MK m.407) gibi nedenlerden dolayı kendini ve mallarını yönetemeyecek durumda olabilir¹⁹. Bunlara ek olarak yaşlılığı, engelliliği, deneyimsizliği veya ağır hastalığı nedeniyle işlerini gerektiği gibi yönetemediğini ispat eden her ergin de kısıtlanmasını isteyebilir (MK m.408)²⁰.

Medenî Kanun'da vesâyeti gerektiren nedenler, sınırlı sayı ilkesine göre belirlenmiştir. Kısıtlanma ile, sadece kısıtlanan kişinin bireysel ve ekonomik olarak korunması değil, aynı zamanda, vesâyet altına alınan kişiyle hukukî ilişkiye giren üçüncü kişilerin de menfaatlerinin korunması amaçlanmaktadır²¹. Bu nedenle, MK m.408'de düzenlenen isteğe bağlı kısıtlanma hariç, diğer kısıtlanma nedenlerinin bulunması durumunda, bundan haberdar olan mahkeme, re'sen kısıtlama kararı verebilir. MK m.405/2'de, idarî makamların, noterlerin ve mahkemelerin, görevlerini yaparken, vesâyet altına alınmayı gerekli kılan bir durumun varlığını öğrenmesi hâlinde, bunu hemen yetkili makamlara bildirmesi gerektiği hükmü bulunmaktadır.

Vesâyet, küçük çocukların korunması, kısıtlılık ise ergin olan kişilerin korunması için öngörülmüştür²². Medenî Kanun'da vesâyet, 402-408. maddeler arasında düzenlenmiştir. Vasi atanmasının birinci amacı vesâyet altındaki kişinin kişiliğini ve malvarlığını korumaktır²³. İkinci amaç ise hukukî işlemlerde vesâyet altındaki kişiyi temsil etmektedir²⁴.

¹⁹ FEYZİOĞLU, s.484 vd.; TEKİNAY, s.647-650; AKINTÜRK/ATEŞ KARAMAN, s.469; KILIÇOĞLU, Medeni Hukuk, s.247. Vesâyet altında olan küçüğe vasi tayin edilir. Bununla birlikte diğer vesâyet nedenlerden farklı olarak küçükler, zaten ergin olmadıkları için fiil ehliyetine sahip değildir; bu nedenle, kısıtlanmalarına gerek olmadığı için kısıtlanmadan vesâyet altına alınırlar. KILIÇOĞLU, Medeni Hukuk, s.248; KILIÇOĞLU, Aile Hukuku, s.702. Akıl hastalığı veya akıl zayıflığı nedenine bağlı olarak kısıtlılık kararı verilebilmesi için, ilgilinin sayılan nedenler yüzünden işlerini göremez veya bakımı ve korunması için sürekli yardıma muhtaç olması ya da bu yüzden başkalarının güvenliği için bir tehlikenin mevcudiyeti gereklidir. AKINTÜRK/ATEŞ KARAMAN, s. 482; YILDIRIM, s.183. Savurganlık, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yaşam ve kötü yönetime bağlı olarak kısıtlılık kararı verilebilmesi için ise kişinin kendisi veya ailesini darlık veya yoksulluğa düşürme tehlikesine yol açması veya bu yüzden devamlı korunmaya ve bakıma muhtaç olması ya da başkalarının güvenliğini tehdit etmesi gerekir. AKINTÜRK/ATEŞ KARAMAN, s.483-485; YILDIRIM, s.183.

²⁰ FEYZİOĞLU, s.487; TEKİNAY, s.650; AKINTÜRK/ATEŞ KARAMAN, s. 4486-487.

²¹ DURAL, Mustafa/OĞUZ, Tufan/GÜMÜŞ, Alper, **Türk Özel Hukuku, Cilt III, Aile Hukuku**, İstanbul 2018, s. 469 vd.

²² KILIÇOĞLU, Aile Hukuku, s.701; DOĞAN, s.322.

²³ SAVIGNY, Friderich Carl Von/GUTHRIE, William, **Private International Law and Retrospective Operation of Statutes, A Treatise on the Conflict of Laws and the Limits of Their Operation in Respect of Place and Time**, Edinburg 1880, s.168-169.

²⁴ KILIÇOĞLU, Aile Hukuku, s.701.

Kısıtlılar ve vesâyet altında olan kişiler, hukuksal işlemlerini yasal temsilcileri aracılığıyla yaparlar²⁵. Sınırlı ehliyetsizlerin yasal temsilcileri, küçük ya da kısıtlı olmalarına göre değişmektedir. Vasi, mahkeme kararıyla atanan yasal temsilcidir. O hâlde mahkeme kararı olmadan vesâyet ve vasiden söz edilemez²⁶. Vasi, vesâyet altındaki kişi adına hukukî işlemler yaparken, mahkemeden izin almak zorundadır. MK m.462’de vasinin, vesâyet makamı olarak sulh hukuk mahkemesi izni ile yapabileceği işler; MK m.463’de ise vasinin, vesâyet makamı dışında ayrıca denetim makamı olarak asliye hukuk mahkemesi izniyle yapabileceği işler sayılmıştır. Vasinin yaptığı işlemler ve eylemlere karşı, vesâyet altındaki kişi, vesâyet makamına şikâyet hakkına sahiptir²⁷.

II. VESÂYET VE KISITLILIK KARARI VERİLMESİ VEYA SONA ERMESİNE VE VESÂYETİN YÜRÜTÜLMESİNE UYGULANACAK HUKUKUN TAYİNİ

A. KAYNAĞINI ULUSLARARASI HUKUKTA BULAN İÇ HUKUK KURALLARI

1. 1961 TARİHLİ KÜÇÜKLERİN KORUNMASINA İLİŞKİN MAKAMLARIN YETKİSİNE VE UYGULANACAK HUKUKA DAİR LA HAYE SÖZLEŞMESİ’NE GÖRE UYGULANACAK HUKUKUN TAYİNİ

1961 tarihli “*Küçüklerin Korunmasına İlişkin Makamların Yetkisine ve Uygulanacak Hukuka Dair La Haye Sözleşmesi*” bir çekince konulmadığı takdirde, küçüğün²⁸ mutad meskeni, Sözleşme’ye taraf devletlerden birinde ise uygulanır (m.13/1)²⁹. Küçüğün bir taraf devlet vatandaşı olması

²⁵ TEKİNAY, s.668.

²⁶ Ergin kişilerin kısıtlanmasında vesâyet altına alınmaları ve vasi atanması mutlak bir kural değildir. Ana babalarının velâyeti altında kalmalarına da karar verilebilir. KILIÇOĞLU, Medeni Hukuk, s.249.

²⁷ TEKİNAY, s.674; KILIÇOĞLU, Medeni Hukuk, s.249.

²⁸ Sözleşme’nin 12. maddesinde, küçük kavramından, gerek vatandaşı olduğu devletin iç hukukuna göre gerekse mutad meskeninin bulunduğu devletin iç hukukuna göre küçük kabul edilen kişiler anlaşılır. AKINCI, Ziya/DEMİR-GÖKYAYLA, Cemile, *Milletlerarası Aile Hukuku*, İstanbul 2010, s.169; TANRIBİLİR, Feriha Bilge, *Çocuk Haklarının Uluslararası Korunması ve Koruma Mekanizmaları*, Ankara 2011, s.54; TIRYAKIOĞLU, Bilgin, *Çocukların Korunmasına İlişkin Milletlerarası Sözleşmeler ve Türk Hukuku*, Ankara 1991, (Çocukların Korunması), s.25.

²⁹ AKINCI/DEMİR-GÖKYAYLA, s.168; ÖZKAN, Işıl, *Devletler Özel Hukukunda İkametgah, Mutad Mesken ve İşyeri Bağlama Noktalarının Yeniden Değerlendirilmesi*, Ankara 2003, s.107.

gerekmemektedir³⁰. Taraf devletler Sözleşme'yi, sadece taraf devlet vatandaşlarına uygulama haklarını saklı tutabilirler (m.13/3)³¹.

1961 tarihli La Haye Sözleşmesi'nin 2. maddesi, uygulanacak hukuku tayin etmektedir. Buna göre, küçüğün mutad meskeninin bulunduğu yerdeki makam, iç hukukunda öngörülen tedbirleri alacaktır. Diğer bir deyişle küçüğün mutad meskeninin bulunduğu makam, küçüğün mutad meskeni hukukunu uygulayacaktır. Küçüğün mutad meskeni hukuku, alınan tedbirleri tesis etmek, değiştirmek ve sona erdirmek için gerekli şartlara uygulanacağı gibi; bu tedbirlerin, küçüğün üçüncü kişiler ve kendisine bakan kişiler veya kurumlarla olan ilişkileri üzerindeki etkilerine de uygulanacaktır (m.2/2).

1961 tarihli La Haye Sözleşmesi'nin 3.,4., ve 5/3. maddeleri kapsamında, küçüğün vatandaşı olduğu devletin makamlarına koruma tedbiri yetkisi verilmiş ise bu makamlar iç hukuklarını uygulayacaktır³². Yetkili makamların, iç hukukunu uygulayacak olması, doktrinde, dış karar uyumunu sağlamayacağı noktasından eleştirilmiştir ancak bu çözümün, çocuğun menfaatinin korunması bakımından uygun bir yöntem olduğu da vurgulanmıştır³³.

1961 tarihli La Haye Sözleşmesi'ne göre, tehlikeli bir durum varsa (m.8) ve acele bir durum varsa (m.9) mutad mesken makamları kendi hukuklarına göre tedbir alabilirler. Ancak bu maddeler uyarınca alınan tedbirleri taraf devletler tanımak zorunda değildir.

2. 1996 TARİHLİ VELÂYET SORUMLULUĞU VE ÇOCUKLARIN KORUNMASINA YÖNELİK TEDBİRLER YÖNÜNDEN YETKİ, UYGULANACAK HUKUK, TANIMA VE TENFİZ VE İŞBİRLİĞİ HAKKINDA LA HAYE SÖZLEŞMESİ'NE GÖRE UYGULANACAK HUKUKUN TAYİNİ

1961 tarihli La Haye Sözleşmesi, makamların yetkisinin mutad mesken makamları ile millî makamlar arasında paylaşılması konusunda sorunlara yol açmış ve milletlerarası uygulamada eleştirilere neden olmuştur³⁴. Bu eleştiriler doğrultusunda, 1996 tarihli "*Velâyet Sorumluluğu ve Çocukların Korunmasına Yönelik Tedbirler Yönünden Yetki, Uygulanacak Hukuk,*

³⁰ TİRYAKİOĞLU, Çocukların Korunması, s.25.

³¹ Sözleşme'yi onaylayan devletlerden Türkiye, İsviçre, Almanya, Fransa ve Portekiz bu çekinceyi koymamıştır.

³² AKINCI/DEMİR GÖKYAYLA, s.178.

³³ AKINCI/DEMİR GÖKYAYLA, s.178.

³⁴ TEKİNALP/UYANIK, s.200; TANRIBİLİR, s.119.

Tanıma ve Tenfiz ve İşbirliği Hakkında La Haye Sözleşmesi” hazırlanmıştır³⁵. Türkiye Sözleşme’ye katılma yoluyla taraf olmuştur ve Sözleşme, Türkiye için 1 Şubat 2017 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiştir.

1996 tarihli La Haye Sözleşmesi’nde yer alan “velâyet” sorumluluğu kavramı, çocuğun şahsına ve mallarına yönelik olmak üzere, ana babanın, bir vasinin veya başka bir yasal temsilcinin hakları, yetkileri ve yükümlülüklerini içerecek şekilde kapsamlıdır (m.1/2)³⁶. Sözleşmenin amaçlarından ilki, makamları, çocuğun kişiliğinin veya malvarlığının korunmasına yönelik tedbirleri almaya yetkili olan Devleti belirlemektir (m.1/1-a). 1. maddede belirtilen tedbirler arasında, vasilik, kayyımlik ve benzer kurumlar da sayılmıştır (m.3/1-c)³⁷.

1996 tarihli La Haye Sözleşmesi’nin III. Bölümü “Uygulanacak Hukuk” başlıklıdır. II. Bölüm hükümleri uyarınca yetkili olan Âkit Devlet makamlarının, yetkilerini kullanırken kendi hukukunu uygulamaları kabul edilmiştir (m.15/1). Bununla birlikte, çocuğun kişiliğinin ya da mallarının korunmasının gerekli kıldığı ölçüde istisnâ olarak, duruma ilişkin somut bağlantısı bulunan diğer bir Devletin hukuku uygulanabilir veya dikkate alınabilir (m.15/2). Çocuğun mutad meskeninin bulunduğu Âkit Devletin değişmesi hâlinde, değişimden itibaren diğer Devletin hukuku, önceki mutad meskenin bulunduğu Devlette alınan önlemlerin uygulanmasına ilişkin koşullar için geçerli olur (m.15/3).

Velâyet sorumluluğunun, adli veya idarî makamın müdahalesi olmaksızın, kanun gereğince verilmesi ya da sona ermesi, çocuğun mutad meskeninin bulunduğu ülke hukukuna tâbi olur (m.16/1). Velâyet sorumluluğunun, adli veya idarî makamın müdahalesi olmaksızın, bir anlaşma veya tek taraflı işlem ile verilmesi ya da sona ermesi, anlaşma ya da tek taraflı işlemin yürürlüğe girdiği sırada çocuğun mutad meskeninin bulunduğu ülke hukukuna tâbi olur (m.16/2). Çocuğun mutad meskeninin bulunduğu Devletin hukuku uyarınca mevcut olan velâyet sorumluluğu, mutad meskenin bulunduğu yerin diğer Devlet olarak değişmesinden sonra da varlığını devam ettirir (m.16/3). Çocuğun mutad meskeninin değişmesi hâlinde, kanun gereğince velâyet sorumluluğunun hâlihazırda bu tür bir sorumluluğu

³⁵ TANRIBİLİR, s.124-125.

³⁶ 1996 tarihli La Haye Sözleşmesi, çocuklara, doğdukları andan 18 yaşına gelene dek uygulanır (m.2).

³⁷ 1996 tarihli La Haye Sözleşmesi’nin 51. maddesine göre, Âkit Devletlerarasındaki ilişkilerde, 1996 tarihli La Haye Sözleşmesi, 1961 tarihli La Haye Sözleşmesi uyarınca alınan önlemlerin tanınmasına hâlel getirmeksizin, 1961 tarihli La Haye Sözleşmesi’nin yerine geçmiştir.

bulunmayan bir şahsa verilmesine ilişkin konular, yeni mutad meskenin bulunduğu ülke hukukuna tâbi olur (m.16/4).

Velâyet sorumluluğunun uygulanması ise ayrıca düzenlenmiştir ve çocuğun mutad meskeninin bulunduğu Devletin hukukuna tâbidir; ancak çocuğun mutad meskeninin değişmesi hâlinde, velâyet sorumluluğu, yeni mutad meskenin bulunduğu Devletin hukukuna tâbi olur (m.17).

1996 tarihli La Haye Sözleşmesi'nde, sözleşme hükümlerine göre, yetkili kılınan hukukun uygulanması, sadece çocuğun üstün yararı dikkate alınarak, kamu düzenine açıkça aykırı olması hâlinde reddedilebilir (m.22).

1996 tarihli La Haye Sözleşmesi'nin 11. maddesinde, acil durumlarda gerekli koruma önlemlerini almaya yetkili makamlar düzenlenmiştir. Buna göre, tüm acil durumlarda çocuğun veya çocuğa ait malların topraklarında bulunduğu herhangi Âkit Devletin makamları her türlü gerekli koruma önlemlerini alma yetkisine sahiptir (m.11/1). Âkit Devlette mutad meskeni bulunan çocuğa ilişkin olarak önceki fıkra uyarınca alınan önlemler, 5. ve 10. maddeler arasındaki maddeler uyarınca yargı yetkisine sahip makamlar durumun gerektirdiği önlemleri alır almaz sona erer (m.11/2). Âkit Olmayan Devlette mutad meskeni bulunan çocuğa ilişkin olarak 1. fıkra uyarınca alınan önlemler, durumun gerektirdiği ve makamlar tarafından alınan önlemler söz konusu Âkit Devlette tanınır tanınmaz her bir Âkit Devlette sona erer (m.11/3).

7. maddeye tâbi olarak ülkesinde çocuğun veya çocuğa ait malların bulunduğu Âkit Devletin makamları, söz konusu Devlet ile sınırlı olmak üzere yerel etkiye sahip olan çocuğun kişiliği ya da mallarının korunması için geçici nitelikte önlemlerin alınması için yargı yetkisine sahiptir; böylece bu tür önlemler, 5. ve 10. maddeler arasındaki maddeler uyarınca yargı yetkisine sahip olan makamlar tarafından hâlihazırda alınmış olan önlemlerle uyumsuz olmaz (m.12/1). Âkit Devlette mutad meskeni bulunan çocuğa ilişkin olarak önceki fıkra uyarınca alınan önlemler, 5. ve 10. maddeler arasındaki maddeler uyarınca yetki sahibi olan makamlar durumun gerektirebileceği koruma önlemlerine ilişkin kararı alır almaz sona erer (m.12/2). Âkit Olmayan Devlette mutad meskeni bulunan çocuğa ilişkin olarak 1. fıkra uyarınca alınan önlemler, durumun gerektirdiği ve diğer Âkit Devletin makamları tarafından alınan önlemler söz konusu Âkit Devlette tanınır tanınmaz önlemlerin alındığı Âkit Devlette sona erer (m.12/3).

B. VESÂYET VE KISITLILIK KARARI VERİLMESİ VEYA SONA ERMESİNE VE VESÂYETİN YÜRÜTÜLMESİNE UYGULANACAK HUKUKA DAİR DOKTRİNDEKİ GÖRÜŞLER VE BAZI MİLLÎ HUKUK DÜZENLERİ

Vesâyet ve kısıtlılık kararı verilmesi veya sona ermesi nedenlerine uygulanacak hukuk ile vesâyet ve kısıtlılık kararı verilmesi veya sona ermesi dışında kalan hususlara uygulanacak hukuk, ayrı bağlama kurallarıyla düzenlenmektedir³⁸. Vesâyet ve kısıtlılık kararı verilmesi veya sona ermesine uygulanacak hukuk konusunda, vesâyet altına alınanın millî hukuku³⁹ ya da yerleşim yeri hukuku⁴⁰ veya mutad meskeni hukuku⁴¹ önerildiği gibi, vesâyet makamlarının tâbi olduğu hukuk da bağlama noktası olarak tartışılmaktadır⁴².

Alman, İtalyan, Fransız ve Avusturya hukukunda, vesâyetin kuruluşu, hükümleri ve sona ermesi vesâyet altına alınanın millî hukukuna tâbi kılınmıştır⁴³. İsviçre’de, 1987 tarihli Kanun’un 85. maddesinde, 1996 tarihli La Haye Sözleşmesi hükümlerine atıf yapılmıştır. Aynı Kanunda, ergin kişiler için 2000 tarihli “*Yetişkinlerin Milletlerarası Planda Korunması Hakkında Sözleşme*” hükümleri dikkate alınmaktadır⁴⁴.

³⁸ SAVIGNY/GUTHRIE, s.168-169; FAWCETT, James/CARRUTHERS, Janeen, **Cheshire, North & Fawcett Private International Law**, Oxford 2008., s.1184. 2675 sayılı MÖHUK’un yürürlükte olduğu dönemde 9. maddede bu ayırım yapılmıştır. 2675 sayılı Kanun yürürlüğe girmeden önce yürürlükte bulunan 8.3.1915 (23.2.1330) tarihli Memâlikî Osmaniyede Bulunan Tebaayı Ecnebiyenin Hukuk ve Vezâifî Hakkında Kanunu Muvakkat (EHVK) döneminde, Türk doktrininde de bu ayırım yapılmıştır. GÖĞER, Erdoğan, **Devletler Hususî Hukuku**, Ankara 1977, s.269-270. EHVK metni için bkz. BERKİ, Osman Fazıl, **Türk Hukukunda Kanun İhtilâfları**, B.2, Ankara 1971, s.239-240.

³⁹ ANTON, A.Elder/BEAUMONT, Paul/McELEVAY, Peter, **Private International Law**, 3rd Ed., Edinburgh 2011, s.151; ULUOCAK, Nihâl, **Kanunlar İhtilâfı, Yasama Yetkisi Kuralları**, İstanbul 1971, s.14-15; ALTUĞ, Yılmaz, **Devletler Hususî Hukuku**, İstanbul 1973, s. 155, (Devletler Hususî Hukuku). 2675 sayılı MÖHUK yürürlüğe girmeden önce, doktrinde, vasi ile vesâyet altına alınan kişinin müşterek millî hukukunun bulunması hâlinde, müşterek millî hukukun uygulanması; müşterek millî hukukun bulunmaması hâlinde, vasi tayini hakkında vesâyet altına alınacak kişinin millî hukukunun uygulanması, vesâyetin idaresi ve sona ermesine ise vasinin kan hısımlı olması hâlinde vasinin millî hukukunun, vasinin kan hısımlı olmaması hâlinde, vesâyet altına alınanın millî hukukunun uygulanması tartışılmıştır. GÖĞER, s.264-265; BERKİ, s.117-118.

⁴⁰ ANTON/BEAUMONT/McELEVAY, s.152.

⁴¹ ANTON/BEAUMONT/McELEVAY, s.153; ÇELİKEL/ERDEM, s.214.

⁴² GÖĞER, s.267; TEKİNALP/UYANIK, s.195.

⁴³ TEKİNALP/UYANIK, s.195; DOĞAN, s.251.

⁴⁴ TEKİNALP/UYANIK, s.195.

C. MÖHUK HÜKÜMLERİNDE VESÂYET VE KISITLILIK KARARI VERİLMESİ VEYA SONA ERMESİNE VE VESÂYETİN YÜRÜTÜLMESİNE UYGULANACAK HUKUK

1. VESÂYET VE KISITLILIK KARARI VERİLMESİ VEYA SONA ERMESİ NEDENLERİNE UYGULANACAK HUKUK

Vesâyet ve kısıtlılık kararı verilmesi ve sona ermesi nedenlerine uygulanacak hukuk, vesâyet altına kimlerin hangi nedenlerle alınacağına ve vesâyetin hangi nedenlerle sona ereceğine uygulanır⁴⁵. MÖHUK m.10/1 ve m.10/2’de vesâyet ve kısıtlılık kararı verilmesi ve sona ermesi nedenlerine uygulanacak hukuk düzenlenmiştir.

a. Hakkında Vesâyet ve Kısıtlılık Kararı Verilen Kişinin Millî Hukukunun Uygulanması

MÖHUK m.10/1’e göre: “*Vesâyet ve kısıtlılık kararı verilmesi ve sona erdirilmesi sebepleri, hakkında vesâyet ve kısıtlılık kararı verilmesi veya sona erdirilmesi istenen kişinin millî hukukuna tâbidir.*”

Vesâyet ve kısıtlılık kararı verilmesi veya sona ermesi nedenlerinin, hakkında vesâyet kararı ya da kısıtlılık kararı alınan kişinin millî hukukuna tâbi tutulması, doktrinde, vesâyet ve kısıtlılığın, kişisel menfaatle ilgisi olarak açıklanmıştır⁴⁶. Doktrinde, kanun koyucunun, bağlama noktası olarak millî

⁴⁵ TEKİNALP/UYANIK, s.197. Bu noktada, MK m.470-478 arasında düzenlenmiş olan vesâyetin sona ermesi ve vesâyeti gerektiren nedenlerin sona ermesi ile MK m.470-478 arasında yer alan vasilik görevinin sona ermesi ayrımı yapılmaktadır. KILIÇOĞLU, Aile Hukuku, s.780. Vesâyeti gerektiren nedenlerin sona ermesi, vasilik görevinin de sona ermesine yol açacaktır ancak vasilik görevinin sona ermesi vesâyeti gerektiren nedenlerin sona ermesi sonucunu ortaya çıkarmaz. KILIÇOĞLU, Aile Hukuku, s.780. Vesâyet ve kısıtlılık kararlarının sona ermesine uygulanacak hukuk, vesâyet gerektiren nedenlerin sona ermesi anlamındadır. Vasilik görevinin sona ermesine uygulanacak hukuk ise ayrıca düzenlenmiştir. Doktrinde, bir görüşe göre, vesâyet altına alınan kişinin hangi işlemlerinin vasinin iznine tâbi olduğu, hangi işlemlerini vasinin katılımıyla yapabileceği ve vesâyetin diğer hükümleri de vesâyet statüsüne tâbidir. TEKİNALP/UYANIK, s.197.

⁴⁶ TEKİNALP/UYANIK, s.195; ŞANLI/ESEN/ATAMAN-FİGANMEŞE, s.109; DEMİR-GÖKYAYLA, s.404; ÇELİKEL, s.40. AYBAY/DARDAĞAN, s.190. EHVK döneminde, 4. maddede, yabancıların ahkâm-ı şahsiyesi hakkında millî hukukun uygulanması kabul edilmiştir ancak Türklerin kişi hâllerine ilişkin hususlarda uygulanacak hukuk açıkça tayin edilmemiştir. Doktrinde, EHVK’nın yürürlükte olduğu dönemde, *argumentum a contrario* bir yorumla Türklerin kişi hâllerine ilişkin uyumsuzluklarda uygulanacak hukukun da millî hukuk olan Türk hukuku olacağı yorumu yapılmıştır. ÇELİKEL, Aysel, **Ahkâmı Şahsiye Konusundaki Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması**, İstanbul 1963, s.48. 2675 sayılı MÖHUK döneminde vesâyet ve hacir kararı verilmesi ve sona ermesi nedenleri millî hukuka tâbi tutulmuştur (2675 sk m.9/1). ÖZKAN, s.107.

hukuku tercih etmiş olması, yurt dışında yaşayan çok sayıda Türk vatandaşı olması ve birisi Türk vatandaşlığı olmak üzere çifte vatandaşların bulunması noktasından değerlendirilmiş ve isabetli bulunmuştur⁴⁷.

Hakkında vesâyet ve kısıtlılık kararı verilmesi ve sona erdirilmesi istenen kişinin vatansız ya da mülteci olması durumunda, millî hukuku değil, yerleşim yeri; bulunmadığı hâllerde mutad mesken, mutad meskenin de bulunmaması hâlinde, dava tarihinde bulunduğu ülke hukuku uygulanacaktır (MÖHUK m.4/1-a). Birden fazla devlet vatandaşlığına sahip olanlar hakkında bunların aynı zamanda Türk vatandaşı olmaları hâlinde Türk hukuku (MÖHUK m.4/1-b); birden fazla devlet vatandaşlığına sahip olup, aynı zamanda Türk vatandaşı olmayanlar hakkında, daha sıkı ilişki hâlinde buldukları devlet hukuku uygulanacaktır (MÖHUK m.4/1-c)⁴⁸.

Son olarak MÖHUK m.2/3 hükmüne göre, MÖHUK m.10/1 uyarınca uygulanacak hukuk tayin edilirken atıf dikkate alınacaktır⁴⁹.

Türk mahkemelerinde görülen davalarda, yabancı unsur içeren, vesâyet ve kısıtlılık kararı verilmesi ve sona erdirilmesi nedenlerine, vatandaş olsun yabancı olsun ilgilinin millî hukuku uygulanacaktır⁵⁰. Bu kapsamda, Yargıtay

⁴⁷ DEMİR-GÖKYAYLA, s.404.

⁴⁸ MÖHUK m.4/1-b ve m.4/1-c hükümlerinin değerlendirilmesi için ayrıntılı olarak bkz. BAYRAKTAROĞLU-ÖZÇELİK, Gülüm, “**Kanunlar İhtilâfı Hukukunda Olumlu Vatandaşlık İhtilâflarının Çözümü ve MÖHUK m.4(1)(b) ve (c) Hükümlerinin Değerlendirilmesi**”, GÜHFD, Yıl:2015, C.XIX, S.1, s.111-150.

⁴⁹ ÇELİKEL/ERDEM, s.214; DEMİR/GÖKYAYLA, s.405, s.409. Vesâyet ve kısıtlılık kararı verilmesi konusunda atfın dikkate alınması, 5718 sayılı MÖHUK ve 2675 sayılı MÖHUK yürürlüğe girmeden önce, Yargıtay’ın 1.1.1944 tarihli kararında değerlendirilmiştir. Temyiz Mah. 2.H.1.1.1944, 460 K. Karar özeti için bkz. BERKİ/ERGÜNEY, **Yabancılar Hukuku ve Kanunlar İhtilâfı ile İlgili Yargıtay Kararlarının Tahsil ve İzahları**, Ankara 1963, s.105-107. Bu kararda, hakkında kısıtlanması talep edilen kişi bir İngiliz vatandaşıdır. Kısıtlılık nedeni ise akıl zayıflığıdır. Olayda ilgilinin millî hukukuna göre akıl zayıflığı bir kısıtlılık nedeni değildir. Yargıtay ilk derece mahkemesinin kararını, İngiliz kanunlar ihtilâfı kurallarına göre ilgilinin ikamet ettiği yer olan Türk hukukunun uygulanması gerekçesiyle bozmuştur. Yargıtay’ın bu kararı, doktrinde, İngiliz hukukunda akıl hastalığı nedeniyle hacir altına alınmanın ikametgâh yerine değil *for* hukukuna tâbi tutulması, kaldı ki İngiliz hukukundaki ikametgâh kavramı ile Türk hukukundaki ikametgâh kavramları arasında fark bulunması yönünden eleştirilmiştir. GÖGER, s.266. Kararın değerlendirmesi için bkz. ULUOCAK, s.15 (dn.45); DEMİR/GÖKYAYLA, s.405.

⁵⁰ ÇELİKEL/ERDEM, s.214. Örneğin Yargıtay 2. HD., 10.3.2000 tarih ve 2000/1206 ve 2000/3123 K. sayılı kararında, vesâyet ve kısıtlılık nedenlerinin ilgilinin millî hukukuna tâbi olduğuna ve olayda hakkında kısıtlılık kararı verilmesi talep edilen kişi Türk vatandaşı olduğu için uygulanacak hukukun Türk hukuku olduğuna karar verilmiştir. Karar özeti için bkz. RUHİ, Ahmet Cemal, **Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun, Gerekçeli-Kısa Açıklamalı-Yargıtay İçtihatlı**, B.2, Ankara 2008, (Milletlerarası Özel Hukuk), s.110.

2. Hukuk Dairesi'nin 22.3.2012 tarihli 2011/13681 E. ve 2012/6879 K. sayılı kararında⁵¹, kısıtlanması istenen Azerbaycan vatandaşı yabancının, Türk vatandaşı olmaması gerekçesiyle kısıtlanamayacağına ilişkin yerel mahkeme kararının bozulması, doktrinde de isabetli bulunmuştur⁵². Bu kararda, kısıtlanması istenen ve Türkiye'de oturma izniyle bulunan Azerbaycan vatandaşına ilişkin olarak, kısıtlama ile vesâyet kararı verilmesi sebeplerinin, öncelikle kısıtlanması istenen kişinin millî hukukuna tâbi olduğu belirtilmiştir. Davacının yardımından da yararlanılarak (MÖHUK m.2)⁵³ kısıtlanması istenenin millî hukukunun tespit edilmesi gerektiği, kişinin kısıtlanmasının ve kendisine vasi tayin edilmesinin mümkün olup olmadığının araştırılması, yabancının tâbi olduğu millî hukukuna göre kısıtlanmasının mümkün olmadığı durumlarda Türk hukukuna göre kısıtlanma şartları araştırılarak sonuca göre karar verilmesi gerektiği hüküm altına alınmıştır. Yargıtay, kararında, Türkiye'de oturma izniyle bulunan yabancının, mutad meskeninin de Türkiye'de bulunduğunu kabul etmiştir.

b. Kişinin Millî Hukukuna Göre Vesâyet veya Kısıtlılık Kararı Verilmesinin Mümkün Olmaması

MÖHUK m.10/2'de, yabancının millî hukukuna göre vesâyet ve kısıtlılık kararı verilmesi mümkün olmayan hâllerde uygulanacak hukuk tayin edilmiştir. Bu durumda, kişinin mutad meskeni Türkiye'de ise Türk hukukuna göre vesâyet ve kısıtlılık kararı verilebilir veya kaldırılabilir⁵⁴. Bu kural tek yanlı bir istisna kuralıdır.

Doktrinde, bu istisna kuralının amacı, Türkiye'de yaşayan bir yabancı hakkında, millî hukukuna göre vesâyet kararı alınmaması durumunda, Türk hukukunda sayılan nedenlerle vesâyet kararı verilmesinin sağlanması olarak ifade edilmiştir⁵⁵. Böyle bir istisna kuralının bulunmasının nedeni, vesâyet

⁵¹ Yargıtay 2. HD. 22.3.2012 tarih ve 2011/13681 E. ve 2012/6879 K. sayılı kararının özeti için bkz. LALE, Muktedir, **Özetli İçtihatlı Yargıtay Uygulamasında Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku**, Ankara 2014, s. 52-53; Yargıtay Kararları Dergisi, Sayı:4, Yıl:2012, s.652-653.

⁵² ÇELİKEL/ERDEM, s.214 (dn.30); ŞANLI/ESEN/ATAMAN-FİGANMEŞE, s.109 (dn.18).

⁵³ MÖHUK m.2/1: "*Hâkim, Türk kanunlar ihtilâfî kurallarını ve bu kurallara göre yetkili olan yabancı hukuku re'sen uygular. Hâkim, yetkili yabancı hukukun muhtevasının tespitinde tarafların yardımını isteyebilir*".

⁵⁴ 2675 sayılı MÖHUK döneminde, ilgilinin millî hukukuna göre vesâyet ve hacir kararı alınması mümkün değilse ve kişinin mutad meskeni Türkiye'de ise Türk hukukuna göre vesâyet ve hacir kararı verilebilir veya kaldırılabilir hükmü bulunmakta idi (m.9/2). ÖZKAN, s.107.

⁵⁵ DEMİR/GÖKYAYLA, s.405. Doktrinde, kişinin millî hukukuna göre vesâyet veya kısıtlılık kararı verilmiş ancak kaldırılamıyorsa, mutad meskeninin Türkiye'de bulunması şartıyla

kurumunun, kişinin korunması yanında kamu düzeninin korunmasıyla da yakından ilgili olmasıdır⁵⁶.

Yabancı hakkında vesâyet veya kısıtlılık kararı verilebilmesi için iki şart vardır. Birincisi, kişinin millî hukukuna göre vesâyet veya kısıtlılık kararı verilemesi gerekir⁵⁷. İkinci şart ise kişinin mutad meskeninin Türkiye’de bulunmasıdır⁵⁸. Bununla birlikte Kanun’da, hâkime takdir yetkisi verildiği görülmektedir⁵⁹.

c. Kişinin Zorunlu Olarak Türkiye’de Bulunduğu Hâller

Kişinin zorunlu olarak Türkiye’de bulunduğu hâller, MÖHUK m.10/2 ikinci cümlede düzenlenmiştir. Buna göre “*Kişinin zorunlu olarak Türkiye’de bulunduğu hâllerde de Türk hukuku uygulanır*”.

2675 sayılı MÖHUK döneminde bulunmayan bu hüküm, Adalet Bakanlığı verilerine göre, uygulamada duyulan ihtiyacın karşılanması için getirilmiştir⁶⁰. Kanun’da, zorunlu hâllerin neler olduğu düzenlenmemiştir. Kanunun hazırlık çalışmaları sırasında örnek konulması ve “bu gibi hâller” denilmesi önerilmiştir ancak bu öneri açıklık yerine tereddüt ve ihtiyacı karşılayamama kaygısına neden olmuştur⁶¹. Medenî Kanun’un 407. maddesindeki “bir yıl veya daha fazla özgürlüğü bağlayıcı ceza” hükmü örnek olarak düşünülmüştür⁶². Adalet Bakanlığı Komisyon’unda yapılan tartışmalar sonucunda böylesi örneklerin farklı yönlerdeki zorunluluk hâllerini ve süre yönünden biraz daha kısa ve ihtiyaç duyulabilecek durumları kapsayamayabileceği belirtilmiştir. Kısıtlayıcı ve belirleyici bir düzenlemeden vazgeçilmiştir⁶³. Ayrıca hükmün gerekçesinde, yabancının zorunlu olarak Türkiye’de bulunduğu hâllerde, Türk hukuku uygulanarak, hakkında vesâyet veya kısıtlılık kararı verilmesi, o kişinin kendisinin ve toplumun menfaatlerini koruyacak tedbirlerin alınması olarak açıklanmıştır⁶⁴.

Doktrinde, kişinin zorunlu olarak Türkiye’de bulunduğu hâller için yabancı küçüğün Türkiye’de trafik kazası sonucu ana babasını kaybetmesi, ergin bir kişinin akıl hastalığına uğraması, hapse düşmesi örnekleri

---

Türk hukuku uygulanarak kararın kaldırılabilmesi yönünde görüş de bulunmaktadır. DOĞAN, s.323.

⁵⁶ DEMİR/GÖKYAYLA, s.405.

⁵⁷ AYBAY/DARDAĞAN, s.190.

⁵⁸ AYBAY/DARDAĞAN, s.190.

⁵⁹ ÇELİKEL/ERDEM, s.215; DOĞAN, s.323; DEMİR/GÖKYAYLA, s.405.

⁶⁰ TEKİNALP/UYANIK, s.196.

⁶¹ TEKİNALP/UYANIK, s.196.

⁶² ÇELİKEL/ERDEM, s.216; AYBAY/DARDAĞAN, s.191.

⁶³ TEKİNALP/UYANIK, s.196.

⁶⁴ NOMER, s.285.

verilmiştir⁶⁵. Bu örneklere, gecikmesinde sakınca bulunan hâller de eklenmiştir. Bu durumlarda vesâyet makamının *lex fori*'ye göre küçüğe vasi atayabileceği veya ergin olan kişi hakkında kısıtlılık kararı verebileceği ifade edilmiştir⁶⁶.

Kişinin zorunlu olarak Türkiye'de bulunduğu hâllerde Türk hukukunun uygulanmasında, hâkimin takdir yetkisi bulunmamaktadır, Türk hukukunun uygulanması gerekecektir⁶⁷.

Kişinin zorunlu olarak Türkiye'de bulunduğu hâllerde Türk hukuku uygulanacaktır ancak kişinin zorunlu olarak Türkiye dışında bulunduğu hâllerde uygulanacak hukuka dair özel bir kural bulunmadığı için MÖHUK m.10/1 hükmüne göre millî hukukun uygulanması gerekecektir. Bu yönde, Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin 14.7.2000 tarihli bir kararında⁶⁸, kişinin yurt dışında mahkûm olması durumunda da vesâyet altına alınmasına ilişkin olarak diğer şartların oluşması hâlinde hakkında millî hukuku uygulanarak karar verilebileceğine hükmedilmiştir. Bununla birlikte kararda, yabancı mahkûmiyet kararının, Türkiye'de tanınmadan hüküm ve sonuçlarını doğuramayacağına ilişkin güçlü bir muhalefet şerhi bulunmaktadır.

Yargıtay 2. Hukuk Dairesi 2.11.2007 tarihli bir diğer kararında⁶⁹ ise, hakkında kısıtlılık kararı verilmesi istenen kişinin, Avusturya'da hükümlü olarak cezaevinde bulunup bulunmadığının, hükümlü ise, aldığı özgürlüğü bağlayıcı ceza miktarının ve cezaevinden tahliye edileceği tarihin ve hükümlülüğü nedeniyle davalının Avusturya'da, medenî haklarını kullanma ehliyetinin kısıtlanıp kısıtlanmadığının Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü vasıtasıyla Avusturya yetkili makamlarından sorulup tespitinin gerektiğine karar vermiştir.

2. VESÂYET VE KISITLILIK KARARI VERİLMESİ VEYA SONA ERMESİ DIŞINDA KALAN HUSUSLAR

Vesâyet ve kısıtlılık kararı verilmesi ve sona ermesi dışında kalan bütün sorunlar, vesâyetin yürütülmesi ve kayyımılık Türk hukukuna tâbidir

⁶⁵ TEKİNALP/UYANIK, s.198; ŞANLI/ESEN/ATAMAN-FİGANMEŞE, s.109; DEMİR-GÖKYAYLA, s.406.

⁶⁶ Bu görüş, ancak bundan sonra millî hukuk hükümlerinin araştırılması gerektiğini vurgulamaktadır. TEKİNALP/UYANIK, s.198.

⁶⁷ ÇELİKEL/ERDEM, s.216; DOĞAN, s.323; DEMİR-GÖKYAYLA, s.406.

⁶⁸ Yargıtay 2. HD., 14.7.2000 tarih ve 2000/7327 E. ve 2000/9847 K. sayılı kararın özeti için bkz. RUHİ, Milletlerarası Özel Hukuk, s.111.

⁶⁹ Yargıtay 2.HD., 2.11.2007 tarih ve 2006/19919 E. ve 2007/14791 K. sayılı karar özeti için bkz. RUHİ, Milletlerarası Özel Hukuk, s.112.

(MÖHUK m.10/3). Doktrinde, vesâyet statüsünün kapsamının dar tutulması, vesâyet altına alınan kişi hangi ülkede ise vesâyet işlemlerinin de ancak o ülkede sağlıklı bir şekilde yürütülebileceği ve bazı hak kayıplarının böylece önlenilebileceği gerekçeleriyle açıklanmıştır⁷⁰. Aynı görüş, sırf bu gerekçe ile vesâyet altına alınan bütün hükümlerinin kuralın kapsamı dışına çıkarılmasının tartışmaya açık olduğunu vurgulamaktadır⁷¹.

Vesâyet ve kısıtlılık kararı verilmesi ve sona ermesi sebepleri dışında kalan konuların neler olduğu bir vasıflandırma sorunudur. Bu kapsamda, Türk hukukuna göre vasıflandırma yapılacak olursa, vasi tayini, vasinin nitelikleri, vasinin şahsına karşı yapılacak itirazlar, vesâyetin yönetimi, vasinin ve vesâyet dairelerinin yetkileri, alacakları tedbirler, vesâyet altındaki kişinin korunması, temsili ve kararın üçüncü kişilere etkisi gibi konular (MK m.413 vd.) ile vasi atanmasında eşin ve hısımların önceliği (MK m.414), vasi tayininde ilgililerin önceliği (MK m.415), vesâyetin yürütülmesi kapsamında vasinin görevleri (MK m.438-457), vesâyet ve kısıtlılık kararı verilmesi ve sona ermesi sebepleri dışında kalan konular içindedir⁷². Ayrıca Yargıtay uygulamasında, vesâyetin yönetimi olarak vasıflandırılan konulara Türk hukukunun uygulanacağı ifade edilerek, bu konular arasında; kısıtlının kişiliği, bakımı, sağlığı, eğitimi, temsili, malvarlığının yönetimi, vasinin, vesâyet ve denetim makamının görev, yetki ve sorumlulukları sayılmıştır⁷³.

Türk hukukunda, kişilerin vesâyet altına alınması için hacir kararı alınmalıdır ya da ana babanın velâyeti kaldırılmış, ana baba ölmüş veya haklarında gaiplik kararı verilmiş olması gereklidir⁷⁴. Bu durumlarda MK m.404 vd. uyarınca yetkili mahkeme re'sen veya nüfus veya diğer idare memurlarının bildirimini veya ilgililerin talebi üzerine vasi tayin eder. Ayrıca kısıtlılık kararı veren makam vasiyi de tayin eder.

⁷⁰ TEKİNALP/UYANIK, s.197.

⁷¹ TEKİNALP/UYANIK, s.197. Bir kişinin vasi olabilmesi için hem kendi hukukuna göre ehil olması gerektiği hem de vesâyet statüsünde de o kişinin vasi olma ehliyetinin kabul edilmiş olması gerektiği yönünde görüş için bkz. TEKİNALP/UYANIK, s.197.

⁷² ÇELİKEL/ERDEM, s.214-215; DEMİR-GÖKYAYLA, s.407, 408. 2675 sayılı Kanun yürürlüğe girmeden önce EHVK döneminde doktrinde, vesâyete engel olan hâller, vesâyeti kabul zorunluluğu ile bu konuda ileri sürülebilecek mazeretlerin ilgilinin milli hukukuna tâbi tutulması gerektiği görüşü ifade edilmiştir. ULUOCAK, s.31.

⁷³ Yargıtay 18. HD.; 17.1.2013, 2012/12365 E., 2013/483 K.; Karar özeti için bkz. LALE, s.53-58. 18.HD., 20.3.2014, 2013/16914 E., 2014/5145 K., Yargıtay HGK 4.3.2015, 2013/18-1628 E., 2015/894 K. sayılı karar özeti için bkz. ÇELİKEL, Aysel/NOMER, Ergin/GİRAY, F.Kerem/ESEN, Emre, **Milletlerarası Özel Hukuk Pratik Çalışma Kitabı, Çözümlenmiş Örnek Olaylar –Seçilmiş Mahkeme Kararları**, B.13, İstanbul 2016, s.665-674.

⁷⁴ TEKİNALP/UYANIK, s.196.

MÖHUK m.10/3 uyarınca, vesâyet kararlarının hem yürütülmesi hem de hükümlerine, Türk hukuku uygulanır. Türk makamlarının vesâyet ve kısıtlılık kararı vermesi durumunda, vesâyet ve kısıtlılık kararı verilmesi ve sona ermesi nedenleri dışında ve milletlerarası sözleşmelerde yer alan istisnalar saklı kalmak kaydıyla Türk hukuku uygulanır⁷⁵.

Doktrinde, MÖHUK m.10/3 hükmü, yetkili hukuka göre vesâyet veya kısıtlılık kararı verilmesinden sonra kararın yürütülmesine ilişkin usulî işlemler olarak açıklanmıştır⁷⁶. Bu konudaki usûl, gecikmeksizin bir vasi atanmasıdır (MK m.419). Vesâyet ve kısıtlılık kararı verilmesi veya kaldırılması nedenleri dışında kalan konulara Türk hukukunun uygulanması, doktrinde, Türkiye’de gerçekleşen vesâyet veya kişinin kısıtlılığına ilişkin işlemlerin güvenli ve süratli bir şekilde yürütülmesinin sağlanması olarak gerekçelendirilmiştir⁷⁷. Vesâyet ve kısıtlılık kararı verilmesi veya kaldırılma nedenleri dışında kalan konular, bu işlemler Türkiye’de yürütülüyorsa, işin niteliği gereği Türk hukukuna tâbi olacaktır⁷⁸.

Ayrıca doktrinde, vesâyet hukuku, özel hukuk ile kamu hukuku arasında, sınırda bir kurum olarak nitelenmiştir. Vesâyetin kurulması, organizasyonu, yürütümü ve denetiminde Devletin rolü vurgulanmıştır⁷⁹. Yabancı hukukun, sadece vesâyet ve kısıtlılık kararı verilmesi ve sona ermesi nedenlerine uygulanması kamu hukuku ile özel hukuk arasında bir sınırda bulunması olarak açıklanmıştır⁸⁰. Aynı görüş, bu noktada, MÖHUK m.6 kapsamında Türk hukukunun doğrudan doğruya uygulanan kurallarının gündeme gelebileceğini⁸¹, bu itibarla yabancı hukukun uygulanma alanının sınırlanmasının isabetli ve pratik bir yaklaşım olduğunu belirtmektedir⁸².

Bu konuda Yargıtay’ın yaklaşımı değerlendirilecek olursa, vasinin şahsına karşı yapılacak itirazlara uygulanacak hukuk, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun 8.7.2009 tarih, 2009/2-280 E. ve 2009/326 K. sayılı kararında⁸³,

⁷⁵ TEKİNALP/UYANIK, s.197.

⁷⁶ DOĞAN, s.323.

⁷⁷ ÇELİKEL/ERDEM, s.214.

⁷⁸ ÇELİKEL/ERDEM, s.215.

⁷⁹ DEMİR-GÖKYAYLA, s.408.

⁸⁰ DEMİR-GÖKYAYLA, s.409.

⁸¹ Kamu hukuku kurallarının doğrudan uygulanan kurallar kapsamında değerlendirilmesinin sorgulanması ve doğrudan doğruya uygulanan kurallara karma nitelik atfedilmesi yönündeki tartışmalar için ayrıntılı olarak bkz. DARDAĞAN KİBAR, Esra, **Kanunlar İhtilâfı Açısından Yabancı Kamu Hukukuna Bakış**, Ankara 2013, s.137 vd.

⁸² DEMİR-GÖKYAYLA, s.409.

⁸³ Karar özeti için bkz. Yargıtay Kararları Dergisi, Sayı:6, Yıl:2010, s.998-1001; RUHİ, Ahmet Cemal, **Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun**,

vesâyet ve kısıtlılık kararı verilmesi ile sona ermesi nedenleri dışında kalan hususlar içinde kabul edilmiştir. Yine Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 12.2.2009 tarihli bir kararında, vasiye husumet izni verilmesi konusunu da vesâyet kararı verilmesi nedenleri dışında kalan hâller içinde değerlendirmiştir⁸⁴.

III. MİLLETLERARASI UNSURLU VESÂYET VE KISITLILIK KARARLARINDA YARGILAMA USÛLÜNE VE GEÇİCİ TEDBİRLERE UYGULANACAK HUKUK

Vesâyet ve kısıtlılık kararları verilmesi ve sona ermesi konularında, yargılama usulü, prensip olarak *lex fori*'ye tâbidir⁸⁵. Bu konuda doktrinde, kısıtlama kararının sadece bir mahkeme tarafından verilmesi, re'sen araştırma ilkesinin uygulanması, ilgilinin dinlenmesi ve bilirkişi raporu alınması (MK m.409), hâkimin takdir yetkisinin bulunup bulunmadığı, ilân (MK m.410) gibi yargılama usulüne yönelik konularda Türk mahkemelerinde, Türk hukukunun uygulanacağı belirtilmiştir⁸⁶.

Vesâyet ve kısıtlılık kararı verilmesi ve sona ermesi nedenleri için uygulanacak hukuk tayin edilinceye dek geçici tedbirler alınması gerekebilir⁸⁷. MK m.420'ye göre kısıtlanması istenen kişinin fiil ehliyeti geçici olarak sınırlanabilir ve ona bir vasi atanabilir⁸⁸. Ayrıca vasiliğe atanan kişiyi, vasilikten kaçınmış veya atanmasına itiraz edilmiş olsa bile, yerine bir başkası atanıncaya kadar vasiliğe ait görevleri yerine getirmekle yükümlü tutan MK m.423 hükmü de geçici tedbirler kapsamında değerlendirilmelidir.

Vesâyet ve kısıtlılık konularında geçici tedbirlere uygulanacak hukuk özel olarak düzenlenmemiştir. Geçici koruma tedbirlerinin *lex fori*'ye göre alınabileceği konusunda doktrinde görüş birliği bulunmaktadır⁸⁹. Vesâyet ve kısıtlılık kararları konusunda geçici tedbir kararlarına ilişkin olarak doktrinde, kısıtlama nedeninin mevcut olduğuna dair açıklık bulunması gerektiği, yetkili

---

Gereççeli-Kısa Açıklamalı-Yargıtay İçtihatlı, B.4, Ankara 2014, (Yargıtay Kararları), s.47-50.

⁸⁴ Yargıtay 2. HD., 12.2.2009, 2008/16754 E., 2009/2119 K., Karar için bkz. EKŞİ, Nuray, **Milletlerarası Özel Hukuk I Pratik Çalışma Kitabı**, B.3, İstanbul 2016, (Pratik Çalışma), s.20-21.

⁸⁵ GARNETT, Richard, **Substance and Procedure in Private International Law**, Oxford 2012, s. 5.

⁸⁶ DEMİR-GÖKYAYLA, s.407.

⁸⁷ KILIÇOĞLU, Aile Hukuku, s.412-413; DEMİR-GÖKYAYLA, s.407; KURU, Baki, **İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medenî Usul Hukuku**, İstanbul 2016, (Medenî Usul Hukuku), s.927.

⁸⁸ YILDIRIM, s.189.

⁸⁹ DEMİR-GÖKYAYLA, s.407.

hukuka göre vesâyet kararı verilmesi nedeni bulunmayan bir duruma dayanarak geçici tedbir kararı verilmesi riskinin bulunduğu vurgulanmıştır⁹⁰.

O hâlde hâkim, geçici tedbirleri belirlemek konusundaki geniş takdir yetkisini, ciddi ve güncel bir zorunluluk bulunması çerçevesinde kullanmalıdır. Örneğin vasi atanacak kişinin beslenmesi, barınması ve tedavisi hakkında geçici tedbir kararı alınabilir ya da malvarlığı üzerindeki temliklerin yasaklanması sağlanabilir.

IV. VESÂYET VE KISITLILIK KARARLARINDA TÜRK MAHKEMELERİNİN MİLLETLERARASI YETKİSİ

A. KAYNAĞINI ULUSLARARASI HUKUKTA BULAN İÇ HUKUK KURALLARI

1. 1961 TARİHLİ KÜÇÜKLERİN KORUNMASI ALANINDA MAKAMLARIN YETKİSİ VE UYGULANACAK HUKUK HAKINDA LA HAYE SÖZLEŞMESİ'NDE YER ALAN YETKİ KURALLARI

1961 tarihli La Haye Sözleşmesi'ne göre küçüğün mutad meskeninin bulunduğu devletin mahkemeleri ve idarî makamları, bu Sözleşme'nin 3. ve 4. maddeleri ile 5. maddesinin üçüncü fıkrası hükümleri saklı kalmak üzere, küçüğün şahsı ve malları hakkında koruma tedbirleri almaya yetkilidir (m.1). Hem idarî makamlar hem de mahkemelerin yetkili olabileceği belirtilmiştir⁹¹. Küçüğün mutad meskeninin bulunduğu ülke makamlarına yetki verilmesinin nedeni, küçüğün sosyal ve ailevî ilişkilerinin en kolay ve en çabuk burada bulunabilmesidir⁹². Sözleşmede tedbir kavramının açıklanmadığı görülmektedir. Doktrinde, tedbir kavramı, Türk hukuku açısından, küçüğün menfaatinin gerektirdiği tedbirler olarak açıklanmıştır⁹³.

Küçüğün mutad meskeni bir Âkit Devletten diğerine nakledilirse, küçüğün yeni bir mutad meskeni olur ve ilk mutad mesken devletinin milletlerarası yetkisi sona erer. Burada “*perpetuatio fori*” ilkesi geçerli değildir⁹⁴. Bununla birlikte, küçük mutad meskenini değiştirirse, yeni mutad meskeninin bulunduğu devlet makamları tedbir alıncaya dek eski mutad mesken devleti tarafından alınmış koruma tedbirleri yürürlükte kalır (m.5)⁹⁵.

⁹⁰ DEMİR-GÖKYAYLA, s.407-408.

⁹¹ AKINCI/DEMİR-GÖKYAYLA, s.170; EKŞİ, Nuray, **Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi**, İstanbul 2013, (Yabancı Mahkeme), s.354.

⁹² TEKİNALP/UYANIK, s.200.

⁹³ NOMER, s.286.

⁹⁴ NOMER, s.286.

⁹⁵ EKŞİ, Yabancı Mahkeme, s.355; TİRYAKİOĞLU, Çocukların Korunması, s.25.

Sözleşme'nin 3. maddesine göre, küçüğün vatandaşı olduğu devletin iç hukukuna göre kanunen mevcut olan bir otorite ilişkisi bütün taraf devletlerce tanınır. Sözleşme'de yer alan kanunen mevcut otorite ilişkisi, Sözleşme'nin getirdiği bir kavramdır. Doktrinde, bu kavram, yetkili makamlarca tesis edilmiş koruma tedbirlerinden farklı olarak, bir kamu tasarrufu bulunmaksızın doğrudan doğruya millî devletin kanunî düzenlemesinden doğmuş ilişki olarak açıklanmıştır⁹⁶. Sözleşme'nin 3. maddesi kapsamında mutad mesken makamlarının yetkisinin tamamen ortadan kalktığı görüşü zamanla terkedilmiştir⁹⁷.

Sözleşme'nin 4. maddesine göre, küçüğün vatandaşı olduğu devletin yetkili makamları, mutad mesken devleti makamlarına haber vermek şartıyla iç hukuklarına göre tedbir alabilirler. Anılan tedbirlerin uygulanmasını da aynı makamlar sağlar⁹⁸. Sözleşme'nin 5. maddesine göre, küçüğün vatandaşı olduğu devlet makamlarının koruması altında iken başka bir yere gitmesi hâlinde, millî devlet makamlarının aldığı tedbirler yeni mutad meskende de geçerliliğini sürdürür (m.5/3)⁹⁹.

2. 1996 TARİHLİ VELÂYET SORUMLULUĞU VE ÇOCUKLARIN KORUNMASI HAKKINDA TEDBİRLER YÖNÜNDEN YETKİ, UYGULANACAK HUKUK, TANIMA, TENFİZ VE İŞBİRLİĞİNE DAİR LA HAYE SÖZLEŞMESİ'NDE YER ALAN YETKİ KURALLARI

1996 tarihli La Haye Sözleşmesi'nin 5. maddesinde, çocuğun mutad meskeninin bulunduğu Âkit Devlet makamları, çocuğu koruyucu tedbirler

⁹⁶ NOMER, s.286; AKINCI/DEMİR-GÖKYAYLA, s.171. Bu kanunî otorite ilişkisine örnek olarak, eşlerin birlikte veya sağ kalan eşin veya evlilik dışı ilişkide annenin tek başına çocuk üzerindeki velâyet hakkı gösterilmiştir. NOMER, s. 286; AKINCI/DEMİR-GÖKYAYLA, s.171.

⁹⁷ TEKİNALP/UYANIK, s.200. Bu konuda ileri sürülen görüşlerden biri "tanıma teorisi"dir. Buna göre 3. madde, 1.maddedeki makamların yetkisini ortadan kaldırmamaktadır ancak mutad mesken makamlarının, millî hukuktaki tedbirlere karşı tedbir almaları mümkün değildir. TEKİNALP/UYANIK, s.202. Millî hukuk teorisi denilen görüşe göre, çocuğun millî hukukundaki tedbirler mutad mesken makamları tarafından da alınabilir. TEKİNALP/UYANIK, s.202.

⁹⁸ ÇELİKEL/ERDEM, s.217; AKINCI/DEMİR-GÖKYAYLA, s.172.

⁹⁹ Ayrıca Sözleşme'nin 15. maddesine göre, her devlet, küçüğün ana babası arasındaki evliliğin son bulması hâlinde bu konuda karar veren makamların, küçüğün şahsının ve mallarının korunması ile ilgili kararları verebilmesi imkânını saklı tutabilir. Türkiye bu çekinceyi koymuştur. Bu çekincenin Sözleşme'de öngörülmesinin gerekçesi, evliliğe son veren makamın çocuğun aile içindeki durumunu en iyi şekilde düzenleyebilecek ve koruma tedbirlerini alacak imkâna sahip olması olarak açıklanmaktadır. TEKİNALP/UYANIK, s.202.

alma konusunda yetkili kabul edilmiştir. 1996 tarihli La Haye Sözleşmesi'ne göre, çocuğun mutad meskeni olan Âkit Devletin adlî veya idarî makamları, çocuğun kişiliğinin veya mallarının korunmasına yönelik tedbirler almaya yetkilidir (m.5/1)¹⁰⁰. 7. madde uyarınca, çocuğun mutad meskeninin diğer bir âkit devlete alınması durumunda, yeni mutad meskeninin bulunduğu Devletin makamları yetkili olur (m.5/2).

1996 tarihli La Haye Sözleşmesi'nin 8. maddesine göre, istisnaî olarak, 5. ve 6. madde uyarınca yargı yetkisine sahip Âkit Devlet makamının, çocuğun çıkarlarını en iyi şekilde değerlendirmek üzere diğer Âkit Devletin makamının belirli bir davada bulunmasının daha iyi olacağını düşünmesi hâlinde, ya diğer makamın doğrudan veya Devletin Merkezî Makamının yardımıyla gerekli gördüğü koruma önlemlerini almak üzere kendini yetkili saymasını talep edebilir ya da durumun değerlendirilmesini erteler ve tarafları, diğer Devletin makamı önünde bu tür bir talebi sunmaya davet edebilir (m.8/1).

Makamlarına, yukarıda belirtilen şekilde başvurulabilen Âkit Devletler, a) çocuğun vatandaşı olduğu Devlet, b) çocuğun mallarının bulunduğu Devlet, c) çocuğun ebeveynlerinin boşanma veya yasal olarak ayrılması veya evliliklerinin iptali için yapılan başvuruyu makamlarının üstlendiği Devlet, d) çocuğun önemli irtibatının bulunduğu Devlettir (m.8/2). Bununla birlikte m.8/1'de belirtilen makamın 5 ve 6. maddeler uyarınca yetkili olan makamın yerine yetkiyi üstlenebilmesi "çocuğun üstün yararına olmasını düşünmesi" şartına bağlanmıştır (m.8/4).

8. maddenin 2. fıkrasında belirtilen, Âkit Devletin makamları, çocuğun çıkarlarını en iyi şekilde değerlendirmek üzere belirli bir davada bulunmalarının daha iyi olacağını düşünüyorsa, ya çocuğun mutad meskeninin bulunduğu Âkit Devletin yetkili makamından doğrudan veya Devletin Merkezî Makamının yardımıyla gerekli gördüğü koruma önlemlerini almak üzere yetkilendirilmeyi talep edebilir veya tarafları, çocuğun mutad meskeninin bulunduğu Âkit Devletin makamı önünde bu tür bir talebi sunmaya davet edebilir (m.9/1). Ancak talepte bulunan makamın Âkit Devletin makamı yerine yetkili olabilmesi, Âkit Devletin makamının talebi kabul etmesi şartına bağlanmıştır (m.9/3).

---

¹⁰⁰ Ayrıca, mülteci çocuklar ve ülkelerinde meydana gelen karışıklıklar yüzünden yerinden edilmiş çocuklar için, söz konusu çocukların topraklarında bulunduğu Âkit Devletin makamları, m.5/1'de belirtilen yetkiye sahip olur (m.6/1). Bu hüküm, mutad meskenleri belirlenememiş çocuklar için de uygulama alanı bulur (m.6/2).

B. MÖHUK HÜKÜMLERİNE GÖRE TÜRK MAHKEMELERİNİN MİLLETLERARASI YETKİSİ

Türk hukukunda, mahkemelerin milletlerarası yetkisi, iç hukukun yer itibariyle yetki kuralları tarafından tayin edilmektedir (MÖHUK m.40)¹⁰¹. Bununla birlikte, iç hukukun, yer itibariyle yetki kurallarının yanında Türk vatandaşlarının (m.41) ve yabancıların (m.42) kişi hâllerine ilişkin konularda, özel yetki kuralları vaz' edilmiştir.

Vesâyet ve kısıtlılık kararı verilmesi ya da sona ermesine ilişkin kararlar, kişi hâllerine ilişkin kabul edilmektedir¹⁰². Kişi hâllerine ilişkin kararlarda mahkemelerin milletlerarası yetkisi tesis edilirken, ülkesel bağlantı olarak, yerleşim yeri ya da sakin olunan yerin genellikle dikkate alındığı görülmektedir¹⁰³. İlgilinin, millî mahkemenin vatandaşı olmasına bağlı olarak, milletlerarası yetkinin tesis edilmesinin gerekçesi, devletin, vatandaşları üzerinde, her nerede bulunursa bulunsunlar, uluslararası koruma sağlayabilmesi olarak açıklanmaktadır¹⁰⁴. Türklerin kişi hâllerine ilişkin uyuşmazlıklarda, MÖHUK m.41 hükmü ile daima yetkili bir Türk mahkemesi hazır bulundurulurken, Türk vatandaşlarının korunması amaçlanmıştır¹⁰⁵.

Vesâyet ve kısıtlılık kararı verilmesi ve sona ermesine ilişkin kararlar diğer yandan çekişmesiz yargı işi olarak nitelenmektedir¹⁰⁶. Öncelikle,

¹⁰¹ AYBAY/DARDAĞAN, s.45; DOĞAN, s.57; ŞANLI/ESEN/ATAMAN-FİGANMEŞE, s.361 vd.; NOMER, s.446; ÇELİKEL/ERDEM, s.516; TİRYAKİOĞLU, Bilgin, “Türklerin Kişi Hâllerine İlişkin Davalarda Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi”, Prof. Dr. Tuğrul Arat’a Armağan, Ankara 2012, (Türklerin Kişi Hâlleri), s.1141; TAN DEHMEN, Mine, “Türk Vatandaşlarının Kişi Hallerine İlişkin Davalar Bakımından 5718 Sayılı MÖHUK’ta Kabul Edilen Yetki Kuralı”, MHB, Yıl:33, S.1, 2013, s. 171. Mülga 2675 sayılı MÖHUK m.27’de de “Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisini iç hukukun yer itibariyle yetki kuralları tayin eder” hükmü bulunmakta idi.

¹⁰² NOMER, s.466; TİRYAKİOĞLU, Türklerin Kişi Hâlleri, s.1145; SÜRAL, Ceyda, “Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisine Etkisi”, TBB Dergisi, Yıl:2012, Sayı:100, s. 178; TAN DEHMEN, s. 175.

¹⁰³ MANN, Frederick Alexander, “The Doctrine of Jurisdiction in International Law”, Rec. Des. Cours, 1964, Vol.I, s.76.

¹⁰⁴ MANN, s.79; NOMER, s.465.

¹⁰⁵ 2675 sayılı Kanun döneminde, 28. madde kapsamında bu değerlendirme için bkz. SARGIN, Fügen, Milletlerarası Usûl Hukukunda Yetki Anlaşmaları, Ankara 1996, s.154; ERDEM, B.Bahadır, “22.11.2001 Tarihli ve 4721 Sayılı Türk Medeni Kanununda Düzenlenen Türk Mahkemelerinin Yetkisine İlişkin Kurallar ve Bu Mahkemelerin Milletlerarası Yetkisi”, MHB Yıl:22, Sayı:2, Prof. Dr. Ergin Nomer’e Armağan, 2002, s. 165.

¹⁰⁶ KURU, Baki, Nizasız Kaza, Ankara 1961, (Nizasız Kaza), s.3; PEKCANITEZ, Hakan/ATALAY, Oğuz/ÖZEKES, Muhammet, Medenî Usul Hukuku, B.14, Ankara 2013, s.63; KURU, Medenî Usul Hukuku, s.913.

MÖHUK m.41 ve m.42’de yer alan yetki kurallarının, çekişmesiz yargı işlerinde de Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisinin tayininde uygulanıp uygulanamayacağı açıklığa kavuşturulmalıdır.

MÖHUK m.41 hükmü, “*Türklerin Kişi Hâllerine İlişkin Davalar*” başlıklıdır. MÖHUK m.42 hükmü, “*Yabancıların Kişi Hâllerine İlişkin Bazı Davalar*” başlıklıdır. Çekişmesiz yargının kendine özgü özellikleri nedeniyle, “dava” yerine “iş”¹⁰⁷ veya “talep”, taraf yerine “ilgili”¹⁰⁸, hüküm ya da ilâm yerine “karar”, ve kesin hüküm yerine kesin karar terimlerinin kullanılması önerilmiştir¹⁰⁹.

Bu yetki kurallarının başlığında, “dava” terimi kullanıldığı için sadece çekişmeli yargıya ilişkin yetki kuralları oldukları değerlendirilmesi yapılabilir. Madde başlıklarının, madde metninden sayılıp sayılmayacağı hususu tartışmalı olmakla birlikte; bu konuda hangi görüş benimsenirse benimsensin, kanun maddesiyle ilgili olan konularda, o maddenin hükmü uygulanacaktır.

MÖHUK hükümlerine bakıldığında, 41. madde hükmü, “*Türk vatandaşlarının kişi hâllerine ilişkin davaları...*” ifadesiyle başlamaktadır. Hükmün lafzından sadece çekişmeli yargıya dair uyumsuzluklarda Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisinin bu madde hükmünde düzenlendiği yorumu yapılabilir¹¹⁰. Madde hükmünün devamında, “*...yabancı ülke mahkemesinde açılmadığı ya da açılmadığı takdirde Türkiye’de yer itibariyle yetkili mahkemede, bulunmaması hâlinde ilgilinin sakın olduğu yer, Türkiye’de sakın değilse Türkiye’deki son yerleşim yeri mahkemesinde, o da bulunmadığı takdirde Ankara, İstanbul veya İzmir mahkemelerinden birinde görülür*” ifadesi yer almaktadır.

Madde metninde yer alan “ilgili” kavramının, bu tartışmanın sonuçlanması için değerlendirmesi ve yorumlanması zorunludur. Madde metninde yer alan “ilgili” teriminin yorumu için, HMK ile birlikte ele alınması faydalı olacaktır. HMK, pek çok hükümde, “ilgili” terimine yer vermiştir. Bu terimin kullanıldığı madde hükümlerinin bazılarında, çekişmeli yargıda, davacı veya davalıdan herhangi biri için “ilgili taraf” (HMK m.145, m.163,

¹⁰⁷ PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, s.103; KURU, Medenî Usul Hukuku, s.909; TAN DEHMEN, s. 174.

¹⁰⁸ PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, s.100; KURU, Medenî Usul Hukuku, s.920.

¹⁰⁹ KURU, Nizasız Kaza, s.4; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, s.63; KURU, Medenî Usul Hukuku, s.913; TANRIVER, Süha, **Medenî Usûl Hukuku, Cilt:1, Temel Kavramlar ve İlk Derece Yargılaması**, Ankara 2016, s.114.

¹¹⁰ ERTEN, Rifat, **Türklerin Kişi Hâllerine İlişkin Davalarda Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi**, Ankara 2017, s.107.

m.165/2, m.171/1, m.409/1) veya “ilgili davalı” (HMK m.7/2) terimi kullanılmıştır. Davacı veya davalı dışındaki kişiler için “ilgili kişiler” (HMK m.153/1), “ilgili olanlar” (HMK m.161/1), “yargılamanın diğer ilgilileri” (HMK m.27/1) ya da sadece “ilgililer” (HMK m.113, m.382/1-a, m.382/1-b) terimleri kullanılmıştır. Çekişmesiz yargı başlıklı Dokuzuncu Kısım, Çekişmesiz yargı işlerinde yetki başlıklı m.384/1’de ise “talepte bulunan kişi veya ilgililer” terimi kullanılmıştır.

MÖHUK m.41’de yer alan “ilgili” kavramının, ilgili “taraf” mı olduğu yoksa çekişmesiz yargı işleri için kullanılan “ilgili” mi olduğu belirsizdir. Doktrinde bir görüşe göre, MÖHUK m.41’de yer alan “ilgili” terimi, davanın kişi hâllerine ilişkin olduğu Türk vatandaşını kasd etmektedir; çekişmesiz yargıda kullanılan özel anlamından farklı bir anlam taşımaktadır¹¹¹. Terim, Türk vatandaşının davacı veya davalı tarafta bulunması ihtimalinden dolayı tercih edilmiştir¹¹².

Bununla birlikte lâfzî yorum yanında maddenin amaçsal yorumu da değerlendirmeye eklenmelidir. Davalının ya da davacının veya “ilgilinin” millî mahkemenin vatandaşı olmasına bağlı olarak, milletlerarası yetkinin tesis edilmesinin gerekçesi, devletin, vatandaşları üzerinde, kişi hâllerine ilişkin hususlarda, her nerede bulunursa bulunsunlar, uluslararası koruma sağlayabilmesidir. Vesâyet ve kısıtlılık kararları da kişi hâlleri içinde zikredilmektedir. Her ne kadar madde başlığı ve hükmün başlangıcında “dava” terimi kullanılmış ise de, bu maddede yer alan yetki kurallarının, çekişmesiz yargı işlerinden olan vesâyet ve kısıtlılık kararları bakımından da uygulama alanı bulacağı yönünde doktrindeki hâkim görüşe¹¹³ ve Yargıtay uygulamasına katılmaktayız. Bununla birlikte konuya açıklık getirmek adına madde başlığının, “*Türklerin kişi hâllerine ilişkin davalar ve işler*” olarak değiştirilmesi ve m.41 hükmünün “*Türklerin kişi hâllerine ilişkin davaları ve işleri...*” olarak yeniden kaleme alınması yönünde doktrinde getirilen öneriye katılmaktayız¹¹⁴.

MÖHUK m.42’de, “*Türkiye’de yerleşim yeri bulunmayan yabancı hakkında vesâyet, kayımlık, kısıtlılık, gaiplik, ölmüş sayılma kararları ilgilinin Türkiye’de sakin olduğu yer, sakin değilse mallarının bulunduğu yer*”

¹¹¹ ERTEN, s.157-158.

¹¹² ERTEN, s.157-158.

¹¹³ ŞANLI/ESEN/ATAMAN-FİGANMEŞE, s.383; DOĞAN, s.65; AYBAY/DARDAĞAN, s.55; TANDEHMEN, s.174-175; DEMİR GÖKYAYLA, s.413. Karşı görüş için bkz. ERTEN, s.107 vd.

¹¹⁴ ERTEN, s.116.

mahkemesince verilir” hükmü ile yabancılar hakkında verilecek vesâyet ve kısıtlılık kararlarında, Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisinin tayin edildiği açıkça ifade edilmiştir. MÖHUK m.42 hükmünde, yine sadece “ilgili” terimi kullanılmıştır.

Kaldı ki, MK m.404 ve 405’de düzenlendiği gibi küçükler ve akıl hastaları veya akıl zayıfları için görevlerini yaparken vesâyeti gerektiren bir hâlin varlığını öğrenen nüfus memurları, idarî makamlar, noterler ve mahkemelere getirilen, durumu yetkili vesâyet makamına bildirme yükümlülüğü¹¹⁵ de vesâyet ve kısıtlılığa ilişkin kararları çekişmeli kılmadığı gibi; ihbar niteliğinde kabul edilen bu yükümlülük, sayılan mercileri davacı taraf hâline getirmemektedir.

Çekişmesiz yargı işlerinin idarî tasarruf olduğunu kabul eden görüşe göre, aslında çekişmeli bir sorun hakkında hüküm verilmemektedir, hâkimin faaliyeti idarî bir karakter taşımaktadır, her ne kadar özel kişilerin menfaatleri söz konusu olsa da bu özel menfaatlerin korunması, hem ilgililer hem de devlet ve toplum açısından önem arz etmektedir. Ayrıca sonradan, karara ilişkin durumun değişmesi hâlinde değiştirilebilir nitelikte olan bu kararlar, maddî anlamda kesin hüküm¹¹⁶ de teşkil etmediği için daha çok idarî faaliyet olarak nitelenmiştir¹¹⁷.

Organik ve şekli anlamda dava ve idarî faaliyeti birbirinden ayırmak zor değildir. Bununla birlikte organik ve şekli ayırım, tek başına bir faaliyetin yargısal faaliyet mi idarî faaliyet mi olduğunu tespit etmeye yetersizdir. Bu durumda yargısal faaliyet ile idarî faaliyeti maddî anlamda vasıflandırma zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Maddî anlamda yargısal faaliyet, bir görüşe göre hukuksal bir çekişmenin karara bağlanması için hukuk kurallarının uygulanmasıdır¹¹⁸. Bu açıdan yaklaşıldığında vesâyet ve kısıtlılığa ilişkin kararlar, hukuksal bir çekişme bulunmadığı için idarî faaliyet kabul edilecektir. Oysa maddî anlamda yargısal faaliyeti daha geniş bir şekilde objektif hukukun bağımsız hâkimlerce özel bir soruna uygulanması olarak tanımlanacak olursa¹¹⁹ çekişmesiz yargı işleri de yargı faaliyeti kabul edilecektir¹²⁰. Örneğin vesâyet

¹¹⁵ KILIÇOĞLU, Aile Hukuku, s.703-704.

¹¹⁶ PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, s.110-111. Maddî anlamda kesin hükmün anlamı ve kapsamı için ayrıntılı olarak bkz. ÖZKAYA-FERENDECİ, Hamide Özden, **Kesin Hükümün Objektif Sınırları**, İstanbul 2009, s. 3-8.

¹¹⁷ Çekişmesiz yargının idarî faaliyet olduğu yönündeki görüşlerin açıklanması bakımından bkz. KURU, Nizasız Kaza, s. 6.

¹¹⁸ KURU, Nizasız Kaza, s. 9.

¹¹⁹ Tanım için bkz. KURU, Nizasız Kaza, s. 10.

¹²⁰ PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, s.99.

makamı olarak sulh hukuk mahkemesinin taşınmaz alım satımı izni, sadece bu şartların yerine getirilmiş olması hâlinde verilecektir. O hâlde vesâyet makamı olarak sulh hukuk mahkemesinin, objektif hukuku, bağımsız bir mahkeme tarafından özel bir soruna uygulanması söz konusudur¹²¹. Bu açıdan bakıldığında, çekişmesiz yargı faaliyetleri için klâsik anlamda idare işlevinin dışında kalan adlî-idarî bir faaliyet; bu faaliyetlerin icrası sırasında alınan kararlar için de adlî-idarî işlem/tasarruf değerlendirmesi yapılmıştır¹²².

Çekişmesiz yargıyı, sübjektif hak yokluğu¹²³, ihtilâf yokluğu kıstası¹²⁴, hasım yokluğu kıstası¹²⁵ ya da ihtiyarî olma kıstası ile açıklayan görüşler bulunmaktadır¹²⁶. Çekişmeli yargıyı tamir edici, çekişmesiz yargı işlerini ise önleyici olarak ayıran görüş kapsamında vasi tayini örneği verilmektedir¹²⁷. Velâyet altında bulunmayan küçüğün şahsına ve malvarlığına yönelik gelecekteki olası zararlardan küçüğü korumak için vasi tayin edildiği, bu nedenle vasi tayini kararının önleyici bir vasfı bulunduğu ifade edilmektedir¹²⁸. Hatta vasinin azlinde dahi azledilen vasinin cezalandırılmasından öte vesâyet altına alınan küçüğün gelecekteki olası zararlardan korunması öne çıkmaktadır¹²⁹. Diğer yandan inşaî etki kıstası bakımından, vasi tayini ve hacir kararları örnek verilmektedir¹³⁰. Vesâyet işlerinde amaç, mevcut hakların muhafaza ve güvenliği olmakla birlikte bu amaç vasi tayini gibi yeni hukukî durumlar yaratılarak elde edilmektedir zira vasi tayin edilerek vasinin yasal temsilci olduğu tespit edilmemekte, o kişi vasi yapılmakta ve vasinin temsil yetkisi yaratılmaktadır¹³¹.

Sübjektif hak yokluğu görüşü açısından konuya yaklaşılacak olursa, vasinin azlinde dahi¹³², küçüğün vasinin azledilmesine dair bir sübjektif hakkından ziyade bu durumu mahkemelere bildirerek mahkemeleri harekete geçirmesi söz konusudur¹³³. Vasinin azli gibi çekişmesiz yargı işleri,

¹²¹ KURU, Nizasız Kaza, s.12.

¹²² TANRIVER, s.115.

¹²³ Bu görüşe ilişkin açıklamalar için bkz. PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, s.106; KURU, Medenî Usul Hukuku, s.912.

¹²⁴ Bu görüşe ilişkin açıklamalar için bkz. KURU, Nizasız Kaza, s. 16-20; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, s.102-106; KURU, Medenî Usul Hukuku, s.911.

¹²⁵ Bu görüşe ilişkin açıklamalar için bkz. KURU, Nizasız Kaza, s. 20-26; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, s.101.

¹²⁶ Bu görüşe ilişkin açıklamalar için bkz. KURU, Nizasız Kaza, s. 26-27.

¹²⁷ KURU, Nizasız Kaza, s.28.

¹²⁸ KURU, Nizasız Kaza, s.28.

¹²⁹ KURU, Nizasız Kaza, s.28.

¹³⁰ KURU, Nizasız Kaza, s. 30.

¹³¹ KURU, Nizasız Kaza, s.31-32.

¹³² PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, s.106.

¹³³ KURU, Nizasız Kaza, s.33.

mahkemelerin re'sen harekete geçeceği işler kapsamındadır¹³⁴. Sonuç olarak, sübjektif hakkın yokluğu, önleyici-inşai etki ya da re'sen harekete geçme kıstasları kapsamında vasi tayini ve kısıtlılık kararları, çekişmesiz yargı işleri kapsamındadır¹³⁵.

6100 sayılı HMK m.382/1 hükmünde çekişmesiz yargı tanımlanmıştır. Buna göre, çekişmesiz yargı, hukukun, mahkemelerce, üç ölçütten birine veya birkaçına göre bu yargıya giren işlere uygulanmasıdır. Bu ölçütler, a) İlgililer arasında uyumsuzluk olmayan hâller; b) İlgililerin, ileri sürülebileceği herhangi bir hakkının bulunmadığı hâller; c) Hâkimin re'sen harekete geçtiği hâllerdir. HMK m.382/2-19. bent ile vesâyet işleri çekişmesiz yargı işleri arasında sayılmıştır.

1. İLGİLİNİN TÜRK VATANDAŞI OLMASI HÂLİNDE TÜRK MAHKEMELERİNİN MİLLETLERARASI YETKİSİ

Hakkında vesâyet ve kısıtlılık kararı alınacak ilgilinin Türk vatandaşı olması hâlinde, Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisi MÖHUK m.41'de düzenlenmiştir¹³⁶. Buna göre, *“Türk vatandaşlarının kişi hâllerine ilişkin davaları, yabancı ülke mahkemesinde açılmadığı ya da açılmadığı takdirde Türkiye’de yer itibariyle yetkili mahkemede, bulunmaması hâlinde ilgilinin sakin olduğu yer, Türkiye’de sakin değilse Türkiye’deki son yerleşim yeri mahkemesinde, o da bulunmadığı takdirde Ankara, İstanbul veya İzmir mahkemelerinden birinde görülür”*.

¹³⁴ KURU, Nizasız Kaza, s.34; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, s.107; KURU, Medenî Usul Hukuku, s.912-913, s.923; TANRIVER, s.114.

¹³⁵ KURU, Nizasız Kaza, s.84.

¹³⁶ Türklerin kişi hâllerine ilişkin davalarda Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisi, mülga 2675 sayılı MÖHUK m.28’de düzenlenmişti. 28. maddede, *“Türkiye’de ikametgâhı bulunmayan Türk vatandaşlarının kişi hâllerine ilişkin davaları, ikamet ettikleri ülke mahkemesinde açılmadığı veya açılmadığı takdirde, Türkiye’de yer itibariyle yetkili mahkemede, bulunmaması hâlinde ilgilinin sakin olduğu yer, Türkiye’de sakin değilse Türkiye’deki son ikametgâh mahkemesinde, o da bulunmadığı takdirde Ankara, İstanbul veya İzmir mahkemelerinden birinde görülür”* hükmü getirilmişti. 5718 sayılı MÖHUK m.41’de *“Türkiye’de ikametgâhı bulunmayan Türk vatandaşları”* ifadesi kaldırılmış, madde, Türkiye’de ikametgâhı bulunsun bulunmasın bütün Türk vatandaşlarını kapsayacak şekilde düzenlenmiştir. Doktrinde, bu ifadenin kaldırılmış olmasına karşın, MÖHUK m.41’de yer alan yetki kuralının ancak davanın yabancılık unsuru taşıması hâlinde uygulanabileceği yönünde görüş için bkz. TAN DEHMEN, s. 186-187. Katıldığımız görüşe göre, MÖHUK m.1 hükmü ile kanun koyucunun Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisinin tayininde, yabancılık unsuru taşımayı, genel bir kural olarak aramaktadır. ERTEN, s.78. 5718 sayılı MÖHUK m.41 ile 2675 sayılı MÖHUK m.28 hükümleri arasındaki farklılıklar için bkz. ERTEN, s.67-77.

MÖHUK m.41'in uygulanabilmesi için vesâyet ve kısıtlılığın yurt dışında talep edilmemiş ya da edilememiş olması gerekir¹³⁷. Vesâyet ve kısıtlılık kararına ilişkin bir çekişmesiz yargı işinin, yabancı ülke mahkemesinde talep edilmemiş olması şartı açıktır. Yabancı ülke mahkemesinde talep edilememe şartı ise, yabancı ülke mahkemesinde, bu talebin, yetkisizlik nedeniyle reddedilmiş olması ve bu kararın kesinleşmesi olarak ifade edilmiştir¹³⁸. Doktrinde, yabancı ülke mahkemesinde, usulden reddin yeterli olduğu, reddin gerekçesinin bir önem taşımadığı vurgulanmıştır¹³⁹.

41. maddenin uygulanması bakımından çekişmeli yargı uyumsuzluklarında, davanın taraflarından birinin Türk vatandaşı olmasının yeterli olduğu, davanın her iki tarafının da mutlaka Türk vatandaşı olmasının gerekmediği belirtilmektedir¹⁴⁰. Vesâyet ve kısıtlılık kararları bakımından bu şart değerlendirilecek olursa, bu kararların çekişmesiz yargı niteliğinden hareket ederek değerlendirme yapmak gerekecektir. Hakkında kısıtlılık kararı verilmesi ya da sona erdirilmesi istenen kişi Türk vatandaşı ise MÖHUK m.41 kapsamında diğer şartlar da sağlanmışsa Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkiyi haiz olacağı açıktır¹⁴¹.

¹³⁷ Doktrinde, sadece çekişmeli yargı bakımından, davanın yurt dışında açılmamış veya açılmamış olması şartları, olumsuz şartlar olarak ifade edilmiştir. ERTEN, s.79.

¹³⁸ TİRYAKIOĞLU, Türklerin Kişi Hâlleri, s.1153. Çekişmeli yargı bakımından, yabancı ülkede bir Türk vatandaşının kişi hâllerine ilişkin bir dava açıldıktan sonra tarafları konusu ve sebebi aynı olan bir dava Türkiye'de açılırsa, Türk doktrininde hâkim görüşe göre derdestlik itirazı ileri sürülebilir. Bu görüş, Türk mahkemelerinde yabancı derdestlik itirazının yapılabileceği iki hâlden birinin, MÖHUK m.41 olduğunu kabul etmektedir. 2675 sayılı Kanun döneminde MÖHUK m.28 kapsamında konuya ilişkin tartışmalar için bkz. EKŞİ, Nuray, **Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi**, B.2, İstanbul 2000, (Türk Mahkemeleri), s.156. Bu yönde görüşler için bkz. NOMER, s.452 ve s.467; ÇELİKEL/ERDEM, s.568; SÜRAL, s.178; TAN DEHMEN, s. 178. Doktrinde katıldığımız diğer görüşe göre, Türklerin kişi hâllerine ilişkin bir davanın yabancı bir ülke mahkemesinde açılmış olması ve tarafları konusu ve sebebi aynı olan bir davanın Türkiye'de açılması hâlinde derdestlik itirazı değil milletlerarası yetkisizlik itirazı söz konusu olmalıdır. Bu görüş için bkz. TİRYAKIOĞLU, Türklerin Kişi Hâlleri, s.1154-1555; BAYRAKTAROĞLU ÖZÇELİK, Gülüm, **Milletlerarası Usûl Hukukunda Paralel Davalar**, Ankara 2016, s.317-323.

¹³⁹ ERTEN, s.125.

¹⁴⁰ NOMER, s.466; TİRYAKIOĞLU, Türklerin Kişi Hâlleri, s.1153.

¹⁴¹ Nitekim Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 11.6.2009 tarihli bir kararında, Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisini değerlendirirken, hakkında kısıtlama kararı verilen kişinin Türk vatandaşı olduğunu belirtmiştir. Yargıtay 2. HD., 11.6.2009 tarih, 2009/1222 E. ve 2009/11331 K. sayılı kararı. Karar özeti için bkz. RUHİ, Yargıtay Kararları, s.50.

Bununla birlikte hakkında vesayet ve kısıtlılık kararı verilmesi istenen kişi yabancı ise ancak vasi olarak tayin edilecek kişi Türk vatandaşı ise bu talebin, MÖHUK m.41 kapsamında kabul edilip edilmeyeceği tartışılabilir. MÖHUK m.41, Türklerin kişi hâllerine ilişkin konularda, Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisini düzenlemektedir. Vasi tayin edilecek kişinin Türk vatandaşı olması nedeniyle, ilgili talebin bu vasinin kişi hâllerine ilişkin olduğu sonucuna varmak mümkün değildir. Burada fiil ehliyeti sınırlanacak olan yabancı kişinin kişi hâllerine ilişkin bir talep söz konusu olduğu için MÖHUK m.41'in değil m.42'nin uygulanması kanaatindeyiz.

MÖHUK m.41'in uygulama alanının vesâyet ve kısıtlılık kararları bakımından tespitinde, diğer yandan, kısıtlama talebinin kimler tarafından yapılabileceği de değerlendirilmelidir. Medenî Kanun'da kamu düzenini ya da toplumsal yaşamı olumsuz yönde etkileyen kişiler söz konusu olduğu için bu talebin her ilgili kişiden gelebileceği kabul edilmiştir¹⁴². Kısıtlanması gereken kişinin yasal temsilcisi, yakınları, hısımları, malvarlığından haberdar olan kamu görevlileri bu talepte bulunabilir¹⁴³.

a. Türkiye'de Yer İtibariyle Yetkili Mahkemenin Milletlerarası Yetkisi

MÖHUK m.41'de sayılan şartların gerçekleşmesi hâlinde ilk basamakta, Türkiye'de yer itibariyle yetkili mahkemenin yetkisi düzenlenmiştir. İlk basamakta Türkiye'de yer itibariyle yetkili mahkemenin yer almasının, 40. maddede düzenlenmiş olan genel yetki kuralının bir tekrarından ibaret olmadığı doktrinde vurgulanmıştır¹⁴⁴.

Türk hukukunda vesâyet kararlarını sulh mahkemeleri verirler. Denetim makamı ise asliye mahkemeleridir (MK m.397). Yetkili mahkeme ise küçüğün veya kısıtlının yerleşim yerindeki vesâyet daireleridir (MK m.411). Bu yetki kuralı kesin ve kamu düzenine ilişkin¹⁴⁵ yetki kuralı olarak kabul edilmektedir¹⁴⁶.

¹⁴² KILIÇOĞLU, Aile Hukuku, s.739.

¹⁴³ KILIÇOĞLU, Aile Hukuku, s.739.

¹⁴⁴ TİRYAKİOĞLU, Türklerin Kişi Hâlleri, s.1158; TAN DEHMEN, s. 188. Doktrinde, ilk basamaktaki yetki kuralı için, Türkiye'de yer itibariyle yetkili mahkemede dava açılmasının bile ancak Türklerin kişi hâllerine ilişkin davanın yabancı ülkede açılmamış ya da açılmamış olması şartına bağlı olduğu, yabancı ülkede açılmış bir dava bulunmakta ise Türkiye'de yer itibariyle yetkili mahkemenin açılan davayı yetkisizlik nedeniyle reddetmesi gerektiği ifade edilmiştir. TİRYAKİOĞLU, Türklerin Kişi Hâlleri, s.1158; TAN DEHMEN, s. 187.

¹⁴⁵ PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, s. 110.

¹⁴⁶ YILDIRIM, s. 180. HMK'da, çekişmesiz yargı işlerinde, talepte bulunan kişinin veya ilgililerden birinin oturduğu yer mahkemesi yetkili kabul edilmiştir (HMK m.384). Diğer

Bu konuda Yargıtay'ın yaklaşımı değerlendirilecek olursa; Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin, 11.6.2009 tarihli kararında¹⁴⁷, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan her kişinin Türkiye'de bir yerleşim adresi vardır tespitinden sonra, kısıtlanması talep edilen şahın yurt dışında yaşıyor olmasının kısıtlama kararı verilmesine engel olmayacağı vurgulanmıştır. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin 8.5.2008 tarihli bir diğer kararında¹⁴⁸ da aynı şekilde, hakkında kısıtlılık kararı verilmesi talep edilen Türk vatandaşı için MÖHUK m.41 hükmü ve MK m.411 hükmü gözetilmeden eksik incelemeyle hüküm kurulması nedeniyle ilk derece mahkemesi kararının bozulmasına karar verilmiştir¹⁴⁹.

b. İlgilinin Türkiye'de Sakin Olduğu Yer Mahkemesinin Milletlerarası Yetkisi

Hakkında kısıtlılık kararı verilmesi talep edilen Türk vatandaşları bakımından, Türkiye'de yer itibariyle yetkili mahkemenin bulunmaması durumunda, ikinci basamakta, ilgilinin sakın olduğu yer mahkemeleri yetkili kılınmıştır (MÖHUK m.41). Doktrinde, sakın olunan yerin, mutad meskene göre daha zayıf bir bağlantıyı ifade ettiği; bunun için sosyal bütünleşme şartının aranmayacağı vurgulanmıştır¹⁵⁰.

Doktrinde, Türkiye'de sakın olduğu yer mahkemesi yetkili kılınacak "ilgili"nin Türk vatandaşı olması gerektiği ifade edilmiştir¹⁵¹. Diğer bir deyişle, kişisel durumu değişecek olan veya korunacak olan Türk vatandaşının, Türkiye'de sakın olduğu yer Türk mahkemeleri yetkili olacaktır. Aynı görüş, Türk vatandaşının sakın olduğu yerden, Türkiye'de oturmakta olduğu yerin anlaşılması gerektiğini belirtmiştir¹⁵².

---

bir deyişle ilgililerden birinin ayrıca yerleşim yeri aranmamış, oturduğu yer yeterli kabul edilmiştir. PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, s.110. Vesâyet ve kısıtlılık kararları bakımından küçüğün veya kısıtlının, oturduğu yer değil yerleşim yerinin bulunduğu yer mahkemeleri yetkili kabul edilecektir. KURU, Medenî Usul Hukuku, s.919; TAN DEHMEN, s. 190.

¹⁴⁷ Yargıtay 2. HD., 11.6.2009 tarih, 2009/1222 E., ve 2009/11331 K. sayılı kararı. Karar özeti için bkz. RUHİ, Yargıtay Kararları, s.50.

¹⁴⁸ Yargıtay 2.HD., 8.5.2008 tarih, 2008/2222 E. ve 2008/6650K. sayılı karar özeti için bkz. EKŞİ, Pratik Çalışma, s.111-112.

¹⁴⁹ Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin aynı yönde 28.1.2009 tarih, 2008/13469 E. ve 2009/917 K. sayılı ve 30.4.2009 tarih, 2008/20095 E. ve 2009/8384 K. sayılı kararlarının özetleri için bkz. EKŞİ, Pratik Çalışma, s.112-114.

¹⁵⁰ ERTEN, s.156. Mutad mesken kavramı için ayrıntılı olarak bkz. ÖZKAN, s.39-43.

¹⁵¹ TAN DEHMEN, s. 192.

¹⁵² TAN DEHMEN, s. 192.

c. İlgilinin Türkiye'deki Son yerleşim Yeri Mahkemesinin Milletlerarası Yetkisi

Türkiye'de yer itibarıyla yetkili mahkeme bulunmamakta ise ve ilgili Türkiye'de sakin değilse üçüncü basamakta, ilgilinin Türkiye'deki son yerleşim yeri mahkemesi yetkili kılınmıştır (MÖHUK m.41).

Yargıtay'ın, vesâyet ve kısıtlılık kararı verilmesine ilişkin olarak ilgilinin Türkiye'deki son yerleşim yeri mahkemesinin milletlerarası yetkisini değerlendirdiği çeşitli kararları bulunmaktadır. Yargıtay 17. Hukuk Dairesi'nin 18.9.2009 tarihli kararında¹⁵³, yurt dışında yaşayan Türk vatandaşı hakkında vesâyet altına alınma isteminde bulunulmuştur. Malatya sulh hukuk mahkemesi, hakkında kısıtlılık kararı talep edilen kişinin, nüfusa kayıtlı olduğu yerin yerleşim yeri kabul edilmesi gerektiği gerekçesiyle yetkisizlik kararı vermiştir. Yeşilyurt sulh hukuk mahkemesi ise bu kişinin, Türkiye'de yerleşim yeri bulunmaması ve Malatya Merkez nüfusuna kayıtlı olması nedeniyle yetkisizlik kararı vermiştir. Yargıtay ise Türkiye'deki son yerleşim yerini değerlendirirken, ilgilinin, Malatya'da taşınmaz malının bulunduğunu, tedavisi için vasi atandıktan sonra bu taşınmaz malın satışına izin verilmesini istediğini, hakkında kısıtlanma kararı talep edilen kişinin, daha önce Malatya asliye hukuk mahkemesi kararıyla boşandığını belirterek, Malatya sulh hukuk mahkemesinin yetkili olduğuna karar vermiştir.

Yargıtay 17. Hukuk dairesi, 10.6.2011 tarihli diğer bir kararında¹⁵⁴, yurt dışında yaşayan, hakkında kısıtlanma kararı talep edilen, Türk vatandaşının, Türkiye'deki son yerleşim yerine ilişkin değerlendirmede bulunurken, nüfus kaydının yerleşim yerine karine teşkil edeceğine ilişkin kuralın yürürlükten kalktığını, kısıtlı adayının Karşıyaka İzmir'de taşınmaz malı bulunduğunu, yıllık izinlerinde İzmir'e geldiğini dikkate alarak son yerleşim yerinin İzmir olduğuna karar vermiştir.

Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin, 21.6.2012 tarihli kararına¹⁵⁵ konu olayda vesâyet altına alınmak istenen küçük, Türk vatandaşdır ancak İsviçre'de ikamet etmektedir. Yargıtay vesâyet altına alınmak istenen küçüğün Türkiye'de yerleşim yerinin bulunmadığını tespit ettikten sonra, 1587 sayılı

¹⁵³ Yargıtay 17. HD., 18.9.2009 tarih, 2009/6030 E. ve 2009/5671 K. sayılı karar özeti için bkz. ÇİÇEKLİ, Bülent, **Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun Yargıtay Kararları**, Ankara 2014, s.126-127.

¹⁵⁴ Yargıtay 17. HD., 10.6.2011 tarih, 2011/3952 E. ve 2011/6059 K. sayılı karar özeti için bkz. ÇİÇEKLİ, s.129-130.

¹⁵⁵ Yargıtay 2. HD., 21.6.2012, 2011/21479 E. ve 2012/17066 K. sayılı karar özeti için bkz. EKŞİ, Pratik Çalışma, s.116-117.

Nüfus Kanunu'nun 28. maddesinin 21.10.2003 tarih ve 4882 sayılı Kanun'un 1. maddesi ile yürürlükten kaldırıldığını, 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu'nda buna ilişkin bir hükme yer verilmediğini belirtmiştir. Dolayısıyla artık nüfusa kayıtlı olunan yerin, yerleşim yerine karine olmasına ilişkin kuralın dayanağının kalmadığını vurgulamıştır. Vesâyet altına alınmak istenenin Türkiye'deki son yerleşim yerinin ve buna ilişkin delillerin bildirilmesi için süre verilmesine, Türkiye'deki son yerleşim yerinin tespit edilememesi hâlinde ise MÖHUK m.41 uyarınca Ankara, İstanbul veya İzmir mahkemelerinden birinin yetkili olacağına karar vermiştir¹⁵⁶.

d. Ankara İstanbul veya İzmir Mahkemelerinin Yetkisi

Türklerin kişi hâllerine ilişkin hususlarda, her zaman milletlerarası yetkili bir Türk mahkemesi tesis edilmek istenmiştir¹⁵⁷. Bu nedenle, Türkiye'de yer itibariyle yetkili mahkeme bulunmamakta ise, ilgili Türkiye'de sakin değilse ve son yerleşim yeri de Türkiye'de değilse son basamakta Ankara, İstanbul veya İzmir mahkemeleri yetkili kılınmıştır.

Devletlerin, mahkemelerin milletlerarası yetkisini tayin ederken uyuşmazlık ile belirli bir irtibata dayanan yetki kıstasları belirlemeleri gerekmektedir¹⁵⁸. Mahkeme ile uyuşmazlık arasında yeterli bir ilişkinin bulunmaması hâlinde aşkın yetkiden söz edilmektedir¹⁵⁹. Yetki kuralları tesis edilirken salt tarafların vatandaşlığına dayanılması, milletlerarası usul hukukunda aşkın yetki tesisi hâllerinden biri olarak kabul edilmektedir¹⁶⁰. Bununla birlikte, davacının vatandaşı olduğu devlet mahkemelerine yetki tanınması, şahısvarlığına ilişkin uyuşmazlıklar açısından, aşkınlık nitelendirmesinin hafifletilmesi veya ortadan kalkması bağlamında tartışılmaktadır¹⁶¹. 2675 sayılı Kanun döneminde, Ankara, İstanbul ve İzmir mahkemelerinin yetkisini değerlendiren bir görüşe göre, dava ile mahkemenin yargı çevresi arasında bir bağlantının aranmamış olması nedeniyle bu yetki

¹⁵⁶ Yargıtay 2. HD., 10.3.2000 tarih ve 2000/1206 ve 2000/3123 K. sayılı daha eski bir kararında ise hakkında kısıtlılık kararı verilmesi istenen Türk vatandaşı için nüfusa kayıtlı olunan yerin karine olarak yerleşim yeri olduğuna ve yurt dışında oturulan süre ne kadar sürerse sürsün bu durumun yerleşim yerinin nakledildiği anlamına gelmeyeceğine karar vermiştir. Karar özeti için bkz. RUHİ, Milletlerarası Özel Hukuk, s.110.

¹⁵⁷ TİRYAKİOĞLU, Türklerin Kişi Hâlleri, s.1154; TAN DEHMEN, s.192.

¹⁵⁸ DARDAĞAN, Esra, **Milletlerarası Usul Hukukunda "Aşkın Yetki" Kavramı**, Ankara 2005, (Aşkın Yetki), s.73 vd.

¹⁵⁹ DARDAĞAN, Aşkın Yetki, s.214; EKŞİ, Türk Mahkemeleri, s.50 vd.; EKŞİ, Nuray, **"Yabancı Mahkemenin Aşırı Yetkisinin Tenfiz Mahkemesi Tarafından Denetlenmesi (5718 Sayılı MÖHUK m.54/b)"**, İKÜHFD 2010/2, s.25-70.

¹⁶⁰ EKŞİ, Türk Mahkemeleri, s.164-165.

¹⁶¹ DARDAĞAN, Aşkın Yetki, s.222-223; EKŞİ, Türk Mahkemeleri, s.59.

kuralı, aşkın yetki kuralı olarak değerlendirilmiştir¹⁶². Doktrinde diğer görüşe göre, MÖHUK m.41’de yer alan “Türklerin kişi hâllerine ilişkin” ifadeleri, bu basamaktaki mahkemeler bakımından aşkın yetki kuralı getirdiği şeklinde değil, söz konusu yetki kuralının amacını gösterdiği şeklinde yorumlanmalıdır¹⁶³. Son olarak doktrinde, Ankara, İstanbul ve İzmir mahkemelerinin, yetkili sayılmasına ilişkin kuralın, aşkın yetki bakımından her davada ayrı ayrı değerlendirilmesi gerektiği görüşü de bulunmaktadır¹⁶⁴.

2. İLGİLİNİN YABANCI OLMASI HÂLİNDE TÜRK MAHKEMELERİNİN MİLLETLERARASI YETKİSİ

Yabancıların kişi hâllerine ilişkin bazı davalar için özel yetki kuralı getirilmesinin gerekçesi, MÖHUK m.10/3 ve m.11’de düzenlenmiş olan özel kanunlar ihtilâfi kurallarıdır¹⁶⁵. Yabancıların kişi hâllerine ilişkin olarak vesâyet, kısıtlılık, kayımlık, gaiplik ve ölmüş sayılma hâllerinde Türk hukukunun esasa uygulanması durumunda Türk mahkemelerinin yetkisinin de özel olarak düzenlenmesi ihtiyacı hissedilmiştir¹⁶⁶.

Doktrinde, vesâyet ve kısıtlılık kararları verilmesi ve sona ermesi konularında, maddî hukuk ile usûl hukuku paralelliği bulunduğu vurgulanmıştır¹⁶⁷. Maddî hukuku uygulanması gereken devletin, mahkeme ve resmî makamları aynı zamanda yetkili kabul edilmektedir¹⁶⁸.

MÖHUK m.42’ye göre: “*Türkiye’de yerleşim yeri bulunmayan yabancı hakkında vesâyet, kayımlık, kısıtlılık, gaiplik, ölmüş sayılma kararları ilgilinin Türkiye’de sakın olduğu yer, sakın değilse mallarının bulunduğu yer mahkemesince verilir*”¹⁶⁹. Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisine

¹⁶² EKŞİ, Türk Mahkemeleri, s.164.

¹⁶³ TİRYAKIOĞLU, Türklerin Kişi Hâlleri, s.1161.

¹⁶⁴ ERTEN, s.179.

¹⁶⁵ NOMER, s.470; ÇELİKEL/ERDEM, s.571; DOĞAN, s.66.

¹⁶⁶ NOMER, s.471; DOĞAN, s.66; ŞANLI/ESEN/ATAMAN-FİGANMEŞE, s.379. DEMİR-GÖKYAYLA, s.412-413; EKŞİ, Türk Mahkemeleri, s.158-159. EHVK döneminde, yabancıların kişi hâllerine ilişkin davalar bakımından 4. maddede özel bir yetki kuralı getirilmişti. Buna göre ahkâm-ı şahsiyeye ilişkin davalarda milletlerarası yetkinin doğumu için yer itibarıyla yetkili mahkemenin varlığı yanında ya tarafların bizzat müracaatı ya da Türk tebaasının alakadar bulunması veya Türk mahkemelerinde görülmekte olan davalardan türemiş olması şartları aranmıştı. NOMER, s.471.

¹⁶⁷ NOMER, s.538; EKŞİ, Türk Mahkemeleri, s.159-160.

¹⁶⁸ NOMER, s.538; EKŞİ, Türk Mahkemeleri, s.159-160.

¹⁶⁹ 2675 sayılı Kanun döneminde, MÖHUK m.29’da, “*Türkiye’de ikametgâhi bulunmayan yabancılar hakkında, vesâyet, kayımlık, hacir, gaiplik ve ölmüş sayılma kararları, ilgilinin Türkiye’de sakın olduğu yer, sakın değilse mallarının bulunduğu yer mahkemesince verilir.*” hükmü bulunmakta idi.

ilişkin bu hüküm, yabancıların kişi hâllerine ilişkin bütün konuları içermemektedir¹⁷⁰. Sadece vesâyet, kayıymlık, kısıtlılık, gaiplik ve ölmüş sayılma kararları bakımından kabul edilmiştir¹⁷¹.

a. Yabancı'nın Türkiye'de Yerleşim Yerinin Bulunması Durumunda Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi

MÖHUK m.42'deki yetki kuralının uygulanabilmesi için iç hukukun yer itibariyle yetki kuralına göre yetkili bir mahkemenin bulunmaması gerekir. Yabancı'nın yerleşim yerinin Türkiye'de bulunması hâlinde, MÖHUK m.40 uyarınca iç hukukun yer itibariyle yetki kuralları uygulanacaktır¹⁷². Bu atıf nedeniyle Medenî Kanun'un 411. maddesi hükmüne göre, küçüğün ve kısıtlının yerleşim yeri mahkemeleri milletlerarası yetkiyi haiz olacaktır¹⁷³.

Medenî Kanun'un 411. maddesindeki yetki kuralı, doktrinde, Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisi bakımından münhasır yetki kuralı olup olmadığı noktasında tartışılmıştır. Katıldığımız görüşe göre, iç hukuk için kamu düzenine ilişkin ve kesin kabul edilen bu yetki kuralı, münhasır yetki kuralı olarak kabul edilemez¹⁷⁴. Bu görüş, yabancı mahkemeler tarafından verilmiş vasi atanmasına ilişkin ilâmların tanınmasının, vesâyet makamlarının, ilgilinin yerleşim yerinde Türk hukukuna göre teşekkül etmesine engel olmayacağını vurgulamaktadır¹⁷⁵.

Bu konuda Yargıtay uygulamasına bakılacak olursa; Yargıtay 17. Hukuk dairesi, 14.7.2011 tarihli kararında¹⁷⁶ hakkında kısıtlılık kararı verilmesi talep edilen yabancı hükümlünün Cezaevi Müdürlüğü'ne verdiği 6.9.2010 tarihli beyanına göre cezaevine girmeden önce oturduğu yerin Aksaray adresi olduğunun anlaşılmasına dayanılarak, Fatih sulh Hukuk Mahkemesinin milletlerarası yetkisinin bulunduğu hükmetmiştir. Yargıtay 17. Hukuk Dairesi'nin 2.5.2014 tarihli kararında¹⁷⁷ ise hakkında vasi tayin edilmesi istenen İran vatandaşının Türkiye'de taşınmaz malı ya da ikametgâhi

¹⁷⁰ TAN DEHMEN, s. 176.

¹⁷¹ DOĞAN, s.66.

¹⁷² SÜZEN, Begüm, **Tanıma ve Tenfiz Davalarında Kararı Veren Mahkemenin Denetimi**, İstanbul 2016, s.85.

¹⁷³ AYGÜL, Musa, **“Yabancı Mahkemeden Verilen Vesâyet Kararlarının Tanınması (Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun Bir Kararının Değerlendirilmesi)”**, Prof. Dr. Tuğrul Arat'a Armağan, Ankara 2012, (Vesâyet Kararlarının Tanınması), s.145.

¹⁷⁴ AYGÜL, Vesâyet Kararlarının Tanınması, s.146.

¹⁷⁵ AYGÜL, Vesâyet Kararlarının Tanınması, s.147.

¹⁷⁶ Yargıtay 17. HD., 14.7.2011 tarih, 2011/6183 E. ve 2011/7624 K. sayılı kararı için bkz. ÇİÇEKLİ, s.134-135.

¹⁷⁷ Yargıtay 2. HD. 2.5.2014, 3336 E. ve 6912 K. sayılı karar özeti için bkz. LALE, s.202.

bulunmamaktadır. İlgili yabancı hakkında uyuşturucu ticareti suçundan Van 1. Ağır Ceza mahkemesi tarafından hapis cezası verilmiştir. Bu olayda Yargıtay, hakkında kısıtlılık kararı verilmesi gereken İran vatandaşının Türkiye’de ikametgâhı bulunmadığını ve Türkiye’de taşınır ve taşınmaz mallarının da bulunmadığını belirlemiştir. Bununla birlikte karada, MK m.20’de yer alan hükümden yararlanarak önceki yerleşim yeri belli olmayan ya da yabancı ülkedeki yerleşim yerini bıraktığı hâlde Türkiye’de henüz bir yerleşim yeri edinmemiş olan kimsenin hâlen oturduğu yer yerleşim yeridir hükmünü uygulanmış ve Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisinin bulunduğuna hükmedilmiştir.

b. Yabancınn Türkiye’de Sakin Olduğu Yer Mahkemesi

Yabancınn Türkiye’de yerleşim yeri bulunmaması hâlinde, Türkiye’de sakın olduğu yer mahkemeleri yetkilidir (MÖHUK m.42). Doktrinde bir görüşe göre, yabancınn Türkiye’de sakın olduğu yer mahkemelerinin milletlerarası yetkisinin bulunması için yabancınn hem yerleşim yeri Türkiye’de bulunmamalıdır hem de mutad meskeni Türkiye’de bulunmamalıdır¹⁷⁸. Bu görüşe göre yabancınn Türkiye’de yerleşim yeri bulunmuyorsa fakat Türkiye’de mutad meskeni bulunmakta ise HMK m.6 uyarınca mutad mesken mahkemeleri yetkilidir¹⁷⁹.

c. Yabancınn Mallarının Bulunduğu Yer Mahkemesi

MÖHUK m.42’ye göre, Türkiye’de yerleşim yeri bulunmayan yabancı hakkında vesâyet ve kısıtlılık kararları, Türkiye’de sakın de değil ise mallarının bulunduğu yer mahkemesi tarafından verilir.

2675 sayılı Kanun döneminde, MÖHUK m. 29 kapsamında, yabancınn mallarının bulunduğu yer mahkemesinin, yetki unsuru olarak kabul edilmiş olması üzerinde durulmuştur¹⁸⁰. Buna göre vesâyet ve kısıtlılık kararları, ilgilinin kişisel durumu ile birlikte malvarlığı bakımından da sonuçlar doğurduğundan yabancınn kişisel güvenliğinin sağlanması, mallarının korunması ve bu kişilerle hukukî işlemler gerçekleştirmiş olan üçüncü kişilerin menfaatleri dikkate alınarak, objektif yetki unsuru olan malların bulunduğu yerin düzenlendiği ifade edilmiştir¹⁸¹. Yabancınn birden fazla mahkemenin yargı çevresi içinde mallarının bulunması durumunda, mallardan herhangi birinin bulunduğu yer mahkemesinin yetkili olması, malların

---

¹⁷⁸ ÇELİKEL/ERDEM, s.572.

¹⁷⁹ ÇELİKEL/ERDEM, s.572.

¹⁸⁰ EKŞİ, Türk Mahkemeleri, s.166.

¹⁸¹ EKŞİ, Türk Mahkemeleri, s.166.

çoğunluğunun bulunduğu yer mahkemesinin yetkili olması ya da taşınmazların bulunduğu yer mahkemesinin yetkili olması konusunda çeşitli görüşler dile getirilmiştir¹⁸².

Doktrinde, ilgilinin sakin olduğu yer Türkiye’de ise artık mallarının bulunduğu yer mahkemelerinin milletlerarası yetkisinin bulunmayacağı ifade edilmiştir¹⁸³. Aynı görüş tarafından, bu yetki kuralının, davacının isteğine göre seçimlik olarak düzenlenmesinin yerinde olacağı ifade edilmektedir¹⁸⁴.

Yargıtay 2. Hukuk Dairesi’nin 30.6.2008 tarihli kararında¹⁸⁵, Türk vatandaşlığından çıkma izni verilmesiyle Türk vatandaşı olmayan yabancı hakkında kısıtlılık kararı verilmesi ve vasi atanmasına ilişkin talep değerlendirmiştir. İlgilinin, Türkiye’de sakin olduğu ve taşınmazının bulunduğu yerin Uşak olduğu belirtilerek, Uşak mahkemelerinin milletlerarası yetkisinin bulunduğuna karar verilmiştir. Bu kararda hakkında kısıtlanma kararı talep edilen yabancının, Türkiye’de yerleşim yerinin bulunup bulunmadığına ilişkin bir değerlendirme bulunmamaktadır. Bununla birlikte, kararda, ilgilinin, Türkiye’de sakin olduğu tespit edilmesine karşın taşınmazının bulunduğu Uşak mahkemelerinin yetkili olduğuna hükmedilmiştir. Doktrinde katıldığımız görüşe göre, yabancıların kişi hâllerine ilişkin bazı davalarda, Türk mahkemelerinin yetkisi tayin edilirken, ilgilinin sakin olduğu yer Türkiye’de ise artık mallarının bulunduğu yer mahkemelerinin milletlerarası yetkisinden söz edilemez. Bu noktada Yargıtay görüşüne katılmamaktayız.

d. Yabancının Türkiye’de Sakin Olmadığı ve Türkiye’de Malvarlığının Bulunmadığı Durumlarda Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi

Yabancının Türkiye’de sakin olmadığı ve mallarının da bulunmadığı durumlarda, Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisine ilişkin bir yetki kuralı bulunmamaktadır. Doktrinde, kamu düzeni müdahalesi sonucu yabancının bulunduğu yer mahkemelerinin kısıtlılık ve vesâyet kararı verebileceği ileri sürülmektedir¹⁸⁶. Bu görüşe göre milletlerarası yetki kurallarına göre yetkili mahkeme tayin edilmemiş bulunmasına karşın

¹⁸² Bu görüşlerin açıklanması için bkz. EKŞİ, Türk Mahkemeleri, s.166.

¹⁸³ ÇELİKEL/ERDEM, s.572.

¹⁸⁴ ÇELİKEL/ERDEM, s.572.

¹⁸⁵ Yargıtay 2. HD., 30.6.2008 tarih, 2008/6411 E. ve 2008/9496 K. sayılı karar özeti için bkz. RUHİ, Milletlerarası Özel Hukuk, s.160-161; EKŞİ, Pratik Çalışma s.118-119.

¹⁸⁶ DEMİR-GÖKYAYLA, s.414.

uyuşmazlığın Türk mahkemelerinde görülmesi kamu düzeni gereği ortaya çıkmaktadır¹⁸⁷.

2007 tarihli MÖHUK yürürlüğe girmeden önce 2675 sayılı Kanun döneminde Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin, velâyet hakkına ilişkin 1973 tarihli bir kararında milletlerarası yetki kurallarına göre yetkili bir Türk mahkemesi bulunmamasına karşın kamu düzenini korumak amacıyla Türk mahkemelerinin ilgili davalara bakmalarının zorunlu olduğu belirtilmiştir¹⁸⁸.

2675 sayılı Kanun'un yürürlükte olduğu dönemde ortaya konulmuş olan ve katıldığımız görüşe göre, mücbir sebep ya da kamu düzeninin, milletlerarası yetki tesisinde uygulanması, Anayasa'nın, mahkemelerin görev ve yetkilileri kanunla düzenlenir hükmü (AY m.142) ve Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisine ilişkin olarak hiçbir kanunda mücbir sebep ya da kamu düzeninin yetki kıstası olarak yer alamamış olması nedeniyle mümkün değildir¹⁸⁹.

Bununla birlikte, yabancının Türkiye'de sakin olmadığı ve Türkiye'de mallarının da bulunmadığı durumlarda, kanaatimizce, HMK m.384/1'de düzenlenmiş olan yetki kuralının, vesâyet işlerinde yetkiyi de düzenlediği (HMK m.382/1-19); dolayısıyla talepte bulunan kişinin veya ilgililerden birinin oturduğu yer mahkemelerinin milletlerarası yetkiyi haiz olduğu değerlendirilmesi yapılabilir.

---

¹⁸⁷ AYBAY/DARDAĞAN, s.60. 2576 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesinden önceki dönemde, konu mücbir sebeple milli mahkemelere başvurulmaması olarak ele alınmış ve tartışılmıştır. ALTUĞ, Yılmaz, **Devletler Hususi Hukukunda Yargı Yetkisi**, B.2, İstanbul 1979, (Yargı Yetkisi), s.58-59. Bu dönemde doktrinde bir görüşe göre, milletlerarası yetki alanında mücbir sebep ya da kamu düzeni gibi nedenlerle takdire dayalı, siyasi niteliği ağır basan kavramlara sıklıkla başvurulmaması gerekir. Bu görüşe göre, mücbir nedenle milli mahkemeyi yetkili kılma, somut bir sonuçla desteklendiği takdirde kabul edilebilir. Aynı görüş, ayrıca, ulusal mahkemenin vereceği kararın milletlerarası geçerliliği bulunan bir karar olması gerektiğini vurgulamaktadır. GÖGER, s.367.

¹⁸⁸ Yargıtay 2. HD. 2.7.1973 tarih 1973/4413 E. ve 1973/4363 K. sayılı kararı. RUHİ, Milletlerarası Özel Hukuk, s.255-256.

¹⁸⁹ EKŞİ, Türk Mahkemeleri, s. 150.

V. YABANCI MAHKEME KARARLARININ TANINMASI

A. KAYNAĞINI ULUSLARARASI HUKUKTA BULAN İÇ HUKUK KURALLARI

1. 1961 TARİHLİ KÜÇÜKLERİN KORUNMASINA İLİŞKİN MAKAMLARIN YETKİSİNE VE UYGULANACAK HUKUKA DAİR LA HAYE SÖZLEŞMESİ'NDE YABANCI MAHKEME KARARLARININ TANINMASI

1961 tarihli La Haye Sözleşmesi'nin 7. maddesinde, küçük hakkında alınan koruma tedbirlerinin ve kanunen mevcut otorite ilişkisinin âkit devletlerce tanınması zorunluluğu getirilmiştir¹⁹⁰. Bunların diğer bir âkit devlette icrası gerektiğinde tenfizi, âkit devletlerin tanıma ve tenfiz hukukuna bırakılmıştır.

Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin 28.3.1996 tarihli¹⁹¹ ve 28.10. 1998 tarihli¹⁹² kararlarında, âkit devlet mahkemeleri tarafından verilen küçüğün şahsı ve mallarının korunmasına ilişkin kararların, doğrudan tanımaya konu olabilmesi için, yabancı mahkeme kararından La Haye Sözleşmesi'nin uygulandığının anlaşılması gerektiği belirtilmiştir¹⁹³.

La Haye Sözleşmesi'nin 8. maddesine göre, tehlikeli bir durum ve 9. maddesine göre, acele bir durum varsa mutad mesken makamları kendi hukuklarına göre tedbir alabilirler. Ancak bu maddeler uyarınca alınan tedbirleri taraf devletler tanımak zorunda değildir¹⁹⁴. 9. maddenin 3. fıkrasında revizyon yasağı düzenlenmiştir. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 4.11.2004 tarihli kararında, Danimarka Sodenberg Mahkemesi tarafından verilmiş kararın, yerel mahkemece esaslan incelenmesini, 9. maddenin üçüncü fıkrasına aykırı bulmuştur¹⁹⁵.

La Haye Sözleşmesi'nde doğrudan tanımayı engelleyecek tek durum, kamu düzeni müdahalesidir. Sözleşme hükümleri âkit devletlerde ancak bu

¹⁹⁰ AKINCI/DEMİR-GÖKYAYLA, s.179.

¹⁹¹ 2. HD, 28.3.1996, 1996/1536 E. ve 1996/3341 K. karar özeti için bkz. RUHİ, Milletlerarası Özel Hukuk, s.789-790; EKŞİ, Mahkeme Kararları, s.270.

¹⁹² 2.HD, 28.10.1998, 1998/10047 E. ve 1998/11606 K., Karar özeti için bkz. EKŞİ, Mahkeme Kararları, s.334.

¹⁹³ EKŞİ, Yabancı Mahkeme, s.360.

¹⁹⁴ AKINCI/DEMİR-GÖKYAYLA, s.179; EKŞİ, Yabancı Mahkeme, s.358; TİRYAKİOĞLU, Çocukların Korunması, s.25.

¹⁹⁵ Yargıtay 2. HD. 4.11.2004 tarih ve 2004/10863 E., 2004/13120 K. (İBD, C.81, S.2, 2007). ŞANLI/ESEN/ATAMAN-FİGANMEŞE, s.481.

hükümlerin uygulanması kamu düzenine açıkça aykırı olduğu takdirde bertaraf edilebilir (m.16).

2. 1996 TARİHLİ VELÂYET SORUMLULUĞU VE ÇOCUKLARIN KORUNMASI TEDBİRLERİ HAKKINDA YETKİYE, UYGULANACAK HUKUKA, TANIMA, TENFİZE VE İŞBİRLİĞİNE DAİR LA HAYE SÖLEŞMESİ'NDE YABANCI MAHKEME KARARLARININ TANINMASI

1996 tarihli La Haye Sözleşmesi'nin IV. Bölümü, "Tanıma ve Tenfiz" başlıklıdır. Buna göre genel kural, Âkit Devlet makamlarınca alınan önlemlerin, diğer tüm âkit Devlerce tanınmasıdır (m.23/1)¹⁹⁶. Âkit devlet makamlarınca alınan önlemler ancak a) önlemin, yargı yetkisi II. Bölümde belirtilen gerekçelerden birine dayanmayan makam tarafından alınması hâlinde; b) önlemin, acil durum haricinde, adlî veya idarî yargısal işlem bağlamında çocuğun dinlenilmesine fırsat verilmeksizin talep edilen Devletin temel usûl ilkelerini ihlâl edecek şekilde alınması hâlinde; c) acil durum haricinde, böyle bir önlemin şahsın dinlenilmesine fırsat verilmeksizin alınması hâlinde, önlemin velâyet sorumluluğunu ihlâl ettiğini ileri süren herhangi bir şahsın talebi üzerine; d) çocuğun üstün yararı göz önünde bulundurularak böyle bir tanınmanın talep edilen Devletin kamu düzenine açıkça aykırı olması hâlinde; e) söz konusu önlemin, sonradan alınan önlemin talepte bulunulan Devlette tanıma için gereklilikleri yerine getirmesi durumunda, çocuğun mutad meskeninin bulunduğu Âkit Olmayan Devlette sonradan alınan önlem ile bağdaşmaması hâlinde; f) 33. maddede belirtilen usûle uygun olmaması hâlinde reddedilebilir (m.23/2).

23. maddenin 1. fıkrasına hâle getirmeksizin herhangi bir ilgili şahıs, Âkit Devletin yetkili makamlarından diğer Âkit Devlette alınan önlemin tanınması veya tanınmamasına ilişkin karar almalarını talep edebilir. Bu usûl, talepte bulunulan Devletin hukuku uyarınca yerine getirilir (m.24). Talepte bulunulan Devletin makamı, önlemin alındığı Devletin makamının yargı yetkisini dayandırdığı bulgulara bağlıdır (m.25). Revizyon yasağı ise 27. maddede düzenlenmiştir.

---

¹⁹⁶ TANRIBİLİR, s.126.

B. MÖHUK HÜKÜMLERİNE GÖRE YABANCI VESÂYET VE KISITLILIK KARARLARININ TANINMASI

1. MÖHUK HÜKÜMLERİNE GÖRE TANIMA KARARI

Yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizi, MÖHUK m.50-59 hükümleri arasında düzenlenmiştir¹⁹⁷. 58. madde “Tanıma” başlıklıdır. Buna göre yabancı ilâmın kesin delil veya kesin hüküm olarak kabul edilebilmesi için yabancı ilâmın, tenfiz şartlarını taşıdığıının, mahkemece tespit edilmesi gereklidir. Tanımda, tenfiz şartlarından, 54. maddenin 1-a bendindeki şart aranmayacaktır. İhtilâfsız kaza kararlarının tanınması da m.58/1 hükmüne tâbidir (m.58/2). Ayrıca yabancı bir mahkeme ilâmına dayanılarak, Türkiye’de idarî bir işlemin yapılmasına da aynı usûl uygulanacaktır (m.58/3).

55. maddenin birinci fıkrası ikinci cümlesinde yer alan “*ihtilâfsız kaza kararlarının tanınması ve tenfizi de aynı hükme tâbidir*” hükmü gereğince “Tebliğ ve İtiraz” başlıklı 55. madde, tanıma için de uygulanacaktır¹⁹⁸. 55. maddede yer alan “dilekçe” ibaresine binaen “tenfiz istemi” başlıklı 52. madde de tanımaya uygulanacaktır¹⁹⁹. Tanıma ya da tenfiz, ilâmın tarafları tarafından talep edilebilir veya ilâmın tanınması ya da tenfizinde hukukî yararı olan üçüncü kişiler tarafından da talepte bulunulabilir²⁰⁰ (MÖHUK m.52).

¹⁹⁷ 5718 sayılı MÖHUK yürürlüğe girmeden önce yabancı mahkeme kararlarının tenfizi 2675 sayılı Kanun’da 34-41 maddeler arasında düzenlenmişti. Tanımaya ilişkin olarak 2675 sayılı Kanun’un 42 maddesinde hüküm bulunmakta idi. 2675 sayılı Kanun yürürlüğe girmeden önce yürürlükte bulunan EHVK döneminde, ise yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizine ilişkin bir hüküm bulunmamaktaydı. Bu dönemde yürürlükte olan 1086 sayılı Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanunu (HUMK) (RG.2.3.4. 7. 1927- 622,623,624) 537-545. maddeleri arasında, yabancı mahkeme kararlarının tenfizi düzenlenmişti. Bu dönemde yabancıların kişi hâllerine ilişkin yabancı mahkeme kararlarının hem inşâî niteliği nedeniyle hem de kazanılmış haklar dikkate alınarak, hangi tenfiz engellerinin tanımaya da uygulanacağı konusunda farklı görüşler bulunmakla birlikte, tanınması gerektiği yönündeki görüşler ağırlıkta idi. Bu dönemdeki görüşler için bkz. UMAR, Bilge, “**Yabancı ve Türk Hukukunda Yabancı Mahkeme Kararlarının Tenfizi**”, Adalet Dergisi, 1960, Sayı:8, s.481-482, ÇELİKEL, s.5., s.64-65; BERKİ, s.225; GÖGER, s.378-381; ALTUĞ, Yargı Yetkisi, s.135-140.

¹⁹⁸ EKŞİ, Yabancı Mahkeme, s.94-95.

¹⁹⁹ SARGIN, Fügen/ERTEN, Rifat, “**MÖHUK Hükümleri Dairesinde Tanınmanın Hukukî Niteliği, Usûlü ve Karşılaşılan Bazı Sorunlar: “Yeni Bir Düzenleme Yapma Gereği**”, Legal Uluslararası Ticaret ve Tahkim Hukuku Dergisi, Yıl:2014, Cilt:3, Sayı:2, s.75.

²⁰⁰ Doktrinde, tanıma ve tenfiz talebi için hukukî yararın varlığının, her davada o davaya konu olan olayın somut özelliklerine göre hâkim tarafından değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Buna göre bir hakkın mahkeme kararı gerekmeksizin başka bir yolla ve aynı ölçüde güvenli olarak elde edilmesi mümkün ise o hakla ilgili dava açılmasında hukukî yarar bulunmamaktadır. Bir hak ancak mahkeme kararı ile elde edilebiliyorsa hukukî yararın varlığı kabul edilmelidir. DOĞAN, s.104. 2675 sayılı kanun döneminde, tanıma ya da tenfiz

Benzer şekilde dilekçeye eklenecek belgeler başlıklı 53. madde, tanıma taleplerinde de uygulanacaktır²⁰¹.

Vesâyet ve kısıtlılık kararlarına ilişkin taleplerde, ilgililer arasında bir çekişme bulunmamaktadır. İlgililerin birbirlerine karşı ileri sürebilecekleri sübjektif bir hak da bulunmamaktadır. Bu nedenle vesâyet ve kısıtlılığa ilişkin kararlar, çekişmesiz yargı işi olarak kabul edilmektedir²⁰². Vesâyet ve kısıtlılık kararları, icraî nitelikte kararlar değildir²⁰³. Bir kişinin fiil ehliyetinin kısıtlanması söz konusu olduğu için inşâî kararlardır²⁰⁴. Tespit kararı veya inşâî kararlar olarak ortaya çıkarlar.

Tanıma, belirli bir ülkesel alanda egemen devletin hükmetme otoritesini, onun adına kullanan organları aracılığıyla verilen kararların²⁰⁵, diğer devletlerin egemenlik sahası içinde hukukî etki yaratabilmesinin araçlarından biri olarak görülmektedir²⁰⁶. Tanımda da hukukî koruma talep eden ile kendisine karşı hukukî koruma talep edilen; bir başka deyişle tanıma talep eden ile aleyhinde tanıma talep edilen iki grup kural olarak bulunmaktadır. Bununla birlikte, tanınması talep edilen yabancı mahkeme kararları arasında dava niteliği taşımadığı için “iş” olarak adlandırılan çekişmesiz yargıya ait kararlar da bulunabilir²⁰⁷. Vesâyet ve kısıtlılığa ilişkin kararlarda, çekişmesiz yargı kararlarının bir kısmında olduğu gibi bu karardan hukukî durumu etkilenen kişi dışında kalan bir “ilgili” ya da “taraf” dolayısıyla aleyhine tanıma talebinde bulunulabilecek bir kişi bulunmamaktadır²⁰⁸.

Bu nedenle vesâyet ve kısıtlılığa ilişkin kararların Türkiye’de, hüküm ve sonuç doğurabilmeleri için tenfizi değil tanınması gerekli ve yeterlidir²⁰⁹.

---

davalarını hukukî yararı olan herkesin açabileceği yönünde bir düzenleme bulunmamaktaydı. Bu dönemde Yargıtay’ın tanıma ve tenfiz davasının taraflarının yabancı mahkemede davanın tarafları ile aynı olmasını aradığı görülmekteydi. 2675 sayılı Kanun döneminde verilmiş Yargıtay kararları ve tartışmalar için bkz. EKŞİ, Yabancı Mahkeme, s. 55-61.

²⁰¹ SARGIN/ERTEN, s.75; EKŞİ, Yabancı Mahkeme, s.79.

²⁰² PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, s.99 vd.

²⁰³ AYGÜL, Vesâyet Kararlarının Tanınması, s.140.

²⁰⁴ AYGÜL, Vesâyet Kararlarının Tanınması, s.141.

²⁰⁵ ARAT, Tuğrul, “**Yabancı İlamların Tanınması ve Tenfizi**”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Yıl:1964, Sayı:21, s. 422; ÇELİKEL, s.18.

²⁰⁶ ARAT, s.437; ÇELİKEL, s.26; SARGIN/ERTEN, s.42.

²⁰⁷ SARGIN/ERTEN, s.59.

²⁰⁸ PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, s.105; SARGIN/ERTEN, s.59-61.

²⁰⁹ ARAT, s.438; ERTAŞ, Şeref, **Yabancı İlamların Tanınması ve Tenfizi**, Kudret Ayiter Armağanı, Ankara 1988, s.373; DEMİR-GÖKYAYLA, s.414; AYGÜL, Vesâyet Kararlarının Tanınması, s.140; EKŞİ, Yabancı Mahkeme, s.5; SÜZEN, s.85. Muvakkat Kanun döneminde, tanınmanın gerekli ve yeterli olduğu yönünde bkz. ÇELİKEL, s.49.

Bununla birlikte inşaî bir karar, eda hükmünü de içermekte ise kararın bu kısmı için tenfiz gerekir²¹⁰. Örneğin vasiye bazı icraî yetkiler verilmiş olabilir ya da ilâmda tedbir kararları bulunabilir²¹¹. Vesâyet ve kısıtlılığa ilişkin yabancı mahkeme kararlarının tanınmasının gerekli ve yeterli olup olmadığı, katıldığımız görüşe göre, yabancı ilâmın eda, tespit ya da inşaî nitelikli bir karar olarak nitelenmesinden ziyade yabancı mahkeme kararının cebri icraya elverişli olup olmadığı noktasından tartışılmalıdır²¹². Bu bağlamda, cebri icrası gerekmeyen tespit ve inşaî kararlara ek olarak reddedilmiş bir eda davası sonucu verilmiş tespit kararlarının tanınması yeterlidir²¹³. Bununla birlikte inşaî karara eklenen bir eda hükmünün varlığı hâlinde somut talep sonucu Türk mahkemesince verilecek karara dayanarak ilgilinin cebri icradan yararlanmak isteyip istemediğine göre tanınmanın yeterli olup olmadığı değerlendirilmelidir²¹⁴.

Yabancı mahkeme kararlarının tanınması ya da tenfiz edilmesi için yabancı mahkemelerden, hukuk davalarına ilişkin olarak verilmiş ve o devlet kanunlarına göre kesinleşmiş bulunan bir ilâm bulunmalıdır (MÖHUK m.50). Doktrinde m.50’de yer alan şartlar, ön şartlar olarak değerlendirilmiştir²¹⁵.

İlâmın, yabancı bir mahkemeden verilmiş karar olması şartı, bağımsız bir ülkenin yargı organları tarafından verilmiş bir kararın bulunması olarak değerlendirilmektedir²¹⁶. Dolayısıyla tanıma devletin hukukuna göre de bir mahkeme kararının bulunması gereklidir²¹⁷.

Bununla birlikte istisnâî düzenlemeler bulunması durumunda MÖHUK’ta yer alan hüküm uygulanmayacaktır. Vesâyet ve kısıtlılık kararları bakımından, ilâmın yabancı bir mahkemeden verilmiş olması şartı özel bir önem arz etmektedir. Örneğin İsviçre’de vesâyet makamlarının ve kısıtlılığa yetkili makamların teşkil ve tespit edilmesi kantonlara bırakılmıştır ve bazı

²¹⁰ AYGÜL, Vesâyet Kararlarının Tanınması, s.140.

²¹¹ AYGÜL, Vesâyet Kararlarının Tanınması, s.141. Muvakkat Kanun döneminde, Yargıtay, 1941 tarihli kararında, vasi tayinine ilişkin yabancı mahkeme kararlarının tenfizine gerek bulunmadığına, tanınmasının yeterli olduğuna hükmetmiştir. 2. HD., 491 E. 753 K. Karar özeti için bkz. BERKİ/ERGÜNEY, s.65.

²¹² SARGIN/ERTEN, s.50; EKŞİ, Yabancı Mahkeme, s.5.

²¹³ SARGIN/ERTEN, s.51.

²¹⁴ Muvakkat Kanun döneminde aynı yönde görüş için bkz. ÇELİKEL, s.65; ALTUĞ, Yargı Yetkisi, s.138-139.

²¹⁵ DOĞAN, s.105; ŞANLI/ESEN/ATAMAN-FİGANMEŞE, s.480; AYBAY/DARDAĞAN, s.296; EKŞİ, Yabancı Mahkeme, s. 109.

²¹⁶ DOĞAN, s.106.

²¹⁷ ARAT, s.500; NOMER, s.411; ŞANLI/ESEN/ATAMAN-FİGANMEŞE, s.491-192.

kantonlarda vesâyet daireleri idarî makamlar olarak teşkilâtlanmıştır²¹⁸. İsviçre'nin bazı diğer kantonlarında, Almanya'da ve Avusturya'da ise vesâyet makamları ve kısıtlılık için yetkili makamlar yargısal teşkilât içinde yer almaktadır²¹⁹.

Doktrinde, yabancı ülkelerdeki noter, belediye, kilise ya da diğer idarî makamlar tarafından verilen kararların tanınamayacağı ifade edilmiştir²²⁰. Bununla birlikte, tanınması ya da tenfizi istenen kararın "mahkeme" tarafından verilmiş bir karar olup olmadığı, kararın verildiği devletin hukukuna göre tespit edilmelidir. O hâlde karar yerinde, mahkeme vasfı verilmiş bir kişi ya da kurumun verdiği kararların, Türk hukukunda mahkeme ya da hâkim olarak kabul edilip edilmemesine bakılmaksızın tanınması ya da tenfizi mümkün olacaktır²²¹.

Bu noktada yabancı vesâyet ya da kısıtlılığa ilişkin bir kararın, idarî makam tarafından verilmiş olması, bu kararın tanınması için engel teşkil edecek midir? Kanaatimizde idarî makam olarak teşkilâtlanmış olsa da, yabancı vesâyet kararlarının tanınmasının mümkün olup olmadığı, kararın verildiği ülkede bu makama, vesâyet ya da kısıtlılık kararı verirken fonksiyonel olarak yargısal faaliyet atfedilip atfedilmediğine göre belirlenmelidir. Vesâyet kararını veren yabancı makam, organik anlamda mahkeme olmamakla birlikte fonksiyonel anlamda yargısal faaliyet yürütmekte ise bu kararın sırf "mahkeme" kararı vasfı taşımaması nedeniyle tanınmasına engel olunmamalıdır.

Tanıma ya da tenfiz talebi, tenfiz şartlarının bulunmaması, yabancı mahkeme ilâmının kısmen veya tamamen yerine getirilmiş olması veya yerine getirilmesine engel bir durumun ortaya çıkmış olması hâlinde reddedilir (MÖHUK m.55/2). MÖHUK m.55/2'de, itiraz haklarını, "karşı tarafın" ileri sürebileceği düzenlenmiştir. Doktrinde bir görüşe göre, tenfize ilişkin aslî şartlardan biri olan MÖHUK m.54/b hükmü uyarınca, aşkın yetki itirazında bulunmak mümkündür. Bu kapsamda, kısıtlılık, isim tashihi, ölmüş sayılma gibi kararların Türkiye'de tanınması taleplerinde, Türk mahkemesinin yabancı mahkemenin yetkisi aşkın bile olsa bunu denetlemesi mümkün değildir. Çünkü, davalı bulunmadığından, bu itirazın yapılması da söz konusu olmayacaktır²²². Tanıma talepleri bakımından, katıldığımız görüşe göre,

²¹⁸ KURU, Nizasız Kaza, s.80.

²¹⁹ KURU, Nizasız Kaza, s.80-81.

²²⁰ EKŞİ, Yabancı Mahkeme, s. 109; ŞANLI/ESEN/ATAMAN-FİGANMEŞE, s.491.

²²¹ EKŞİ, Yabancı Mahkeme, s.111.

²²² EKŞİ, Yabancı Mahkeme, s.277.

m.55/2 hükmünü yabancı mahkeme kararının tarafları ya da ilgilileri olarak yorumlamak gerekir²²³. Vesâyet ve kısıtlılığa ilişkin bir kararın tanınması talebi aynı zamanda çelişmesiz yargı faaliyeti olarak kabul edilecek olursa, yargı faaliyetinden etkilenecek olan herkesin itiraz haklarının bulunduğu görüşünderiz²²⁴.

2- YABANCI VESÂYET VE KISITLILIK KARARLARIN TANINMASI İÇİN ARANAN ŞARTLAR

Yabancı mahkeme kararlarının tanınması ya da tenfiz edilebilmesi için MÖHUK m.54'de yer alan tenfiz şartlarını taşıması gerekir²²⁵. Doktrinde, m.54'de düzenlenmiş olan şartlar, aslî şartlar olarak değerlendirilmiştir²²⁶. 54. madde bağlamında aslî şartlar olarak belirlenmiş olan tenfiz şartları *numerus clauses* olarak tespit edilmiştir ve mahkeme kararları ile bu şartlar genişletilemez²²⁷.

Bu şartlardan birincisi, kararın verildiği yabancı ülke ile Türkiye arasında kanunî, fiilî veya milletlerarası antlaşmalara dayanan bir karşılıklılığın bulunmasıdır (MÖHUK m.54/1-a)²²⁸. Yabancı mahkeme

²²³ SARGIN/ERTEN, s.114.

²²⁴ Bu noktada, çekişmesiz yargıda yer alan “ilgili” kavramının bizzat usul işlemlerini yapan “şekli ilgili”den çok “maddi ilgili” olarak anlaşılması gerektiği vurgulanmalıdır. Diğer bir deyişle bir çekişmesiz yargı işinde şeklen yer almasa bile o çekişmesiz yargı işiyle hukukî bağlantısı olan veya doğrudan etkilenen kişiler maddi ilgili kabul edilmektedir. PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, s.105.

²²⁵ 2675 sayılı Kanun döneminde tenfiz şartları 38. maddede düzenlenmişti. Muvakkat Kanun döneminde, yabancı mahkeme kararlarının tenfizine ilişkin şartlar HUMK m.537-545 arasında düzenlenmişti ancak yabancı mahkeme kararlarının tanınmasında aranacak şartlara dair hüküm bulunmamaktaydı. Bu dönemde tanıma için aranması gereken şartlar doktrinde değerlendirilmiş ve karşılıklılık şartının tanımda aranmaması gerektiği görüşü ortaya konulmuştur. ARAT, s.481; ÇELİKEL, s.88. Bu dönemde, yabancı mahkeme kararlarının tanınmasında, savunma hakkının ihlâl edilmemiş olması, yabancı ilâmın hileyle elde edilmemiş olması ve yabancı ilâmın Türk kamu düzeni, kamu hukuku kuralları ve Türk esas kurallarına aykırı hüküm içermemesi, tanınması istenen kararın, yetkili bir yabancı mahkeme tarafından verilmiş olması gibi şartlar önerilmiştir. ARAT, s.438-444; ÇELİKEL, s.87.

²²⁶ DOĞAN, s.111.

²²⁷ SARGIN/ERTEN, s.73. Uygulamada mahkemelerin tenfiz ve tanıma taleplerini değerlendirirken dürüstlük kralı ya da hakkın kötüye kullanılmaması gerekçeleriyle verdikleri kararlar bulunmaktadır. Konuya ilişkin eleştiriler için bkz. SARGIN/ERTEN, s.73 (dn.80).

²²⁸ Karşılıklılık türleri ve karşılıklılığın tespiti sorununa ilişkin olarak bkz. DEMİRKOL, Özüm, **Yabancı Mahkeme Kararlarının Tenfizinde Karşılıklılık Esası**, İstanbul 2017, s.55 vd. 2675 sayılı Kanun döneminde, tenfiz şartlarından biri olan karşılıklılık şartı, m.38/1-a bendinde yer almıştı.

kararlarının tanınması için aranan şartlar arasında, tenfiz için aranan şartlardan biri olan karşılıklılık şartı yer almamaktadır (MÖHUK m.58)²²⁹.

a. İlâmın Türk Mahkemelerinin Münhasır Yetkisine Girmeyen Bir Konuda Verilmiş Olması ve Aşkın Yetki Şartı

Yabancı mahkeme kararlarının tanınması için aranan ilk şart, ilâmın Türk mahkemelerinin münhasır yetkisine girmeyen bir konuda verilmiş olması veya davalının itiraz etmiş olması şartıyla ilâmın, dava konusu veya taraflarla gerçek bir ilişkisi bulunmadığı hâlde kendisine yetki tanıyan bir devlet mahkemesince verilmemiş olmasıdır (m.54/1-b)²³⁰.

Yabancı vesâyet ve kısıtlılık kararlarının tanınmasında, Türk mahkemelerinin yetkisinin münhasır yetki kuralı olarak kabul edilip edilmeyeceği konusunda hem doktrin hem de uygulamada farklı görüşler ortaya çıkmıştır. Doktrinde, vesâyetin yönetimine ilişkin bütün konuların Türk makamlarının ve Türk mahkemelerinin yetkisinde olduğu, dolayısıyla Türk mahkemelerince hakkında tanıma kararı verilmiş bir ilâma dayanarak, kısıtlıya vasi tayin etmenin Türk mahkemelerinin münhasır yetkisine girdiği ileri sürülmüştür²³¹. Bu görüş yabancı mahkemelerce verilmiş vasi tayin etme kararlarının Türkiye’de tanınmasının mümkün olmayacağını, vesâyetin yürütülmesinin bütünüyle Türk maddî hukukuna tâbi bulunduğunu ve kamu hukuku niteliğine de sahip olan vesâyet dairelerinin görev ve yetkilerinin mutlak ve münhasır yetki niteliğinde olduğunu vurgulamaktadır²³². Aynı görüş, yabancı mahkemelerce verilmiş vesâyet kararlarında vesâyetin yönetimine ilişkin hususların ve vasi tayinine ilişkin konuların

²²⁹ Yargıtay 2. HD., 29.6.2010 tarih 2010/1763 E. ve 2010/13005 K. ile 3.2.2010 tarih ve 2009/11199 E. ve 2010/1610 K. sayılı kararlarında yabancı mahkeme kararlarının tanınmasında karşılıklılık şartının aranmayacağına hükmedilmiştir. Karar özeti için bkz. RUHİ, Milletlerarası Özel Hukuk, s.306, s.320-321.

²³⁰ MÖHUK m.54/1-b bendinin ikinci cümlesinde yer alan “...davalının itiraz etmemiş olması şartıyla ilâmın, dava konusu veya taraflarla gerçek bir ilişkisi bulunmadığı hâlde kendisine yetki tanıyan bir devlet mahkemesince verilmiş olması”, doktrinde “aşkın yetki” olarak ifade edilmektedir. AYBAY/DARDAĞAN, s.303-304. DARDAĞAN, Aşkın Yetki, s.252. 2675 sayılı MÖHUK döneminde kararın aşkın yetkili bir mahkemededen verilmiş olması bir tenfiz engeli olarak düzenlenmemiştir. DARDAĞAN, Aşkın Yetki, s.244; ÇELİKEL/ERDEM, s.688. Muvakkat Kanun Döneminde, doktrinde, Muvakkat Kanun m.4 ile HUMK m.18 ve 540/4 hükmünü birlikte yorumlanarak, Türklerin kişi hâllerine ilişkin dâvalarda Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisinin münhasır yetki olduğu ancak yabancıların kişi hâllerine ilişkin yabancı mahkeme kararlarının tanınmasının mümkün olduğu belirtilmiştir. ARAT, s.481-482; ÇELİKEL, s.72-75. 2675 sayılı Kanun döneminde, tenfiz şartı olarak ilâmın Türk mahkemelerinin münhasır yetkisine girmeyen bir konuda verilmiş olması şartı aranmıştı (m.38/1-b).

²³¹ NOMER, s.538.

²³² NOMER, s.538.

tanınamayacağını, sadece vesâyet altına alma hükmünün tanınabileceğini ifade etmiş ve kısmî tanınmanın (MÖHUK m.52/1-c) mümkün olduğunu belirtmiştir²³³. Doktrinde diğer görüşe göre, vesâyet ve kısıtlılık konusunda, ilgilinin Türkiye'deki taşınmaz malları üzerinde yapılacak işlemlere neden olacak yabancı kararlar Türkiye'de tanınmaz ve tenfiz edilemez ancak ilgilinin kişisel statüsü açısından verilen yabancı kararların tanınması mümkündür²³⁴.

Yargıtay 2013 yılına dek, vesâyet ve kısıtlılık kararlarının tanınması ve tenfizinde, Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisini münhasır yetki olarak kabul etmiştir ve tenfiz taleplerinin reddine karar vermiştir. Bu kararlar ve kararlara dair doktrinde yer alan eleştiriler değerlendirilecek olursa:

Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 6.12.2005 tarihli kararında²³⁵, Türk vatandaşlarına yabancı ülkede vasi tayin edilmesi durumunda, kararın ancak verildiği ülkede hüküm ve sonuçlarını doğuracağına, kararın Türkiye'de tanınması veya tenfizinin mümkün olmadığına karar vermiştir. Bu kararda Yargıtay, tanıma ya da tenfiz talebini, vesâyet işlerinin kamu düzeninden bulunması, bir tespit hükmü olması, böyle bir tespit hükmü veren yabancı mahkemenin, vesâyet makamı olmayacağı gerekçelerine dayandırarak reddetmiştir. Ayrıca bu kararda, yabancı vesâyet kararında yer alan vesâyet nedenleri, Türk hukukunda da vesâyet nedeni olarak düzenlenmiş ise yabancı kararın ancak delil olarak Türk mahkemelerinde kullanılabilceğine hükmetmiştir. Vesâyet kararı ile birlikte kararı veren vesâyet makamının belirlendiği, vesâyet işlerinin bu makamlar tarafından yerine getirildiği bu nedenle tanıma kararı verilecek olursa yabancı vesâyet makamının millî sınırlar dâhilinde vesâyet işlerinde yetkili kabul edilmiş olacağı vurgulanmıştır. Doktrinde bu karar, iç hukukta niteliği itibarıyla kamu düzeninden olan bir konuda, yabancı mahkemenin karar vermesi hâlinde, yabancı kararın, sırf niteliği gereği kamu düzenine aykırı değerlendirilmesi yönünden hatalı bulunmuştur²³⁶.

²³³ NOMER, s.538-539; NOMER, Çekişmesiz Yargı, s.919-920.

²³⁴ ÇELİKEL/ERDEM, s.572. Miras davaları bakımından, sadece Türkiye'de bulunan taşınmazlara ilişkin miras davalarında Türk mahkemelerinin yetkisinin münhasır yetki olarak değerlendiren görüş için bkz. HUYSAL, Burak, “6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile Getirilen Yenilikler Işığında Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi Konusunda Bazı Tespitler”, MHB Yıl:31, Sayı:2, 2011, s.84; ESEN, Emre, “Türk Hukukunda Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizinde Münhasır Yetki Kavramı”, MHB, Yıl:22, 2002, s.190.

²³⁵ 2. HD, 6.12.2005, 2005/14443 E. ve 2005/17022 K., Karar özeti için bkz. RUHİ, Yargıtay Kararları, s.111-112.

²³⁶ ÖZTEKİN GELGEL, Günseli N., “Türk Devletler Özel Hukukunda Velayet ve Vesayet Kararlarının Tanınması ve Tenfizine İlişkin Bazı Problemler”, MHB, Yıl:2015, S.35/2, s.131-132.

Yargıtay HGK, 8.7.2009 tarih ve 2-280 E. ve 326 K. sayılı kararında²³⁷, yabancı mahkemenin vasi tayini kararının tanınması ve tenfiz talebinin reddine gerekçe olarak, vesâyet işlerinde Türk mahkemelerinin münhasır yetkili olduğundan hareket etmiştir²³⁸. Karara konu olayda, davacı, Köln Sulh Hukuk Mahkemesi tarafından, eşinin hastalığı nedeniyle almış olduğu vasi tayini kararının tanınması ve tenfizini talep etmiştir. HGK kararında, MK 411’de yer alan “vesâyet işlerinde yetki, küçüğün ve kısıtlının yerleşim yerindeki vesâyet dairelerine aittir” hükmünü münhasır yetki kuralı olarak yorumlamıştır. Tenfiz kararı verilmiş olmasının, Alman mahkemesinin vesâyet makamı olma durumunu değiştirmeyeceğine değinilmiş, MK 462’de belirtilen hâllerde vesâyet makamının izninin gerektiği, yine MK 463 uyarınca vesâyet makamının izninden sonra denetim makamının izninin arandığı, bu konuda Türk mahkemelerinin yetkisinin kamu düzenine ilişkin ve kesin yetki olduğu ifade edilmiştir. Bir an için aksi düşünülse dahi, yabancı mahkemeden verilen her karar için Türkiye’de yeniden tanınma veya tenfiz kararı talep edilmesi gerekeceği belirtilmiştir²³⁹.

Doktrinde bu kararın gerekçelerinin doğruluğunun tartışmalı olduğu ifade edildikten sonra, vesâyet ve kısıtlılık konularının çekişmesiz yargı konularına girdiği, vasi tayini kararının maddî anlamda kesin hüküm gücüne sahip olmadığı bu nedenle zaten yabancı mahkeme tarafından verilmiş vasi tayini kararı hakkında tanıma ve tenfiz kararı verilmeyeceğinin gözden kaçırılmış bulunduğu eleştirisi yapılmıştır²⁴⁰. Doktrinde diğer görüşe göre, yabancı ilâmın kesinleşmiş olup olmadığı, verildiği devletin hukukuna göre tayin edilmelidir²⁴¹. Bu değerlendirmenin kararın verildiği devletin usûl hukukunda yer alan esaslara göre yapılması gerekir²⁴².

Kararı, MK m. 411’de yer alan yetki kuralının münhasır yetki kuralı olup olmadığı noktasından değerlendiren bir görüşe göre, yerleşim yeri Türkiye’de bulunan Türk vatandaşları ve yabancılar bakımından MK 411’de yer alan

²³⁷ Karar özeti için bkz. Yargıtay Kararları Dergisi, Yıl:2010, Sayı:6, s.998-1001; DOĞAN, Vahit, **Milletlerarası Özel Hukuk Pratik Çalışmaları**, Ankara 2015, s. 416-420.

²³⁸ AYGÜL, Vesâyet Kararlarının Tanınması, s.142.

²³⁹ Kararda yer alan karşı oy yazısında ise MÖHUK m.41 gerekçe gösterilerek, Türklerin kişi hâllerine ilişkin davalarda Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisinin münhasır yetki olarak kabul edilemeyeceği belirtilmiştir. Ayrıca karşı oy yazısında, MÖHUK m.58/2 hükmünden hareketle vasi tayini gibi çekişmesiz yargı kararlarının verildikleri şartlar içinde kesinliklerini korudukları için ve yenilik doğurucu niteliğinden dolayı kesin hüküm kuvvetini taşıdıkları dolayısıyla tanınmalarının mümkün olduğuna değinilmiştir.

²⁴⁰ NOMER, s.515.

²⁴¹ EKŞİ, Yabancı Mahkeme, s.221.

²⁴² EKŞİ, Yabancı Mahkeme, s.221.

yetki kuralı münhasır yetki kuralıdır²⁴³. Doktrinde diğer görüşe göre, MÖHUK m.41 ve 42'nin niteliğine değinmeksizin MK m.411'deki yetki kuralının değerlendirilmesi mümkün değildir²⁴⁴. MÖHUK m.41'de Türkiye'de yerleşim yeri bulunmayan Türk vatandaşları ile m.42'de yabancıların kişi hâllerine ilişkin davalarda Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisi düzenlenmiştir. Bu nedenle konunun, MÖHUK m.40 atfı ile sadece MK m. 411 bakımından değerlendirilmesi yetersizdir²⁴⁵. Vesâyet de dâhil olmak üzere, Türk vatandaşlarının ve yabancıların, kişi hâllerine ilişkin yabancı ilâmların tanınması ve tenfizi, diğer şartların bulunması durumunda, MK m.411 ile MÖHUK m.41-42 maddelerine istinaden engellenemez²⁴⁶.

Bu kararda, Yargıtay, kararın tenfiz edilmesi durumunda, Alman mahkemelerinin vesâyet makamı olması durumunun değişmeyeceğini, denetim makamının da yine Alman hukukuna göre belirleneceğini, bu makamlarca verilen her izin ve onayın Türkiye'de icra edilebilmesi için yeniden tanıma veya tenfiz kararı verilmesi gerekeceğini belirtmiştir. Doktrinde, kararı bu yönden eleştiren görüş, yabancı mahkemece verilen vasi atanmasına ilişkin kararın tanınmasının sadece yabancı ilâmın ilgilinin fiil ehliyeti üzerindeki etkilerinin ve sonuçlarının Türkiye'de kabul edilmesi anlamına geleceğini, tanınması gereken ve tanınabilecek olan kısmın yabancı ilâmın, ilgili kişinin fiil ehliyeti üzerindeki etkisi olduğunu vurgulamıştır²⁴⁷. Kararın tanınması ile kişi, Türk mahkemelerinden verilmiş bir kararda olduğu gibi vesâyet altına girecektir ancak vesâyet makamı sulh hukuk mahkemesi, denetim mahkemesi de yine asliye hukuk mahkemesi olacaktır²⁴⁸. Bu görüşe göre yabancı mahkemece tayin edilen vasi, ilâmın tanınmasından sonra vesâyet makamı tarafından yeniden vasi tayin edilirse, Türkiye'de Türk hukukundan doğan vesâyet yetkilerini kullanabilecektir²⁴⁹. O hâlde Türk mahkemesince atanan vasi Medenî Kanun'un 462 ve 463. maddelerinde düzenlenen işleri Türkiye'deki vesâyet ve denetim makamlarından izin alarak yapabilecektir²⁵⁰.

---

²⁴³ DEMİR-GÖKYAYLA, s.418.

²⁴⁴ EKŞİ, Yabancı Mahkeme, s.221.

²⁴⁵ EKŞİ, Yabancı Mahkeme, s.221.

²⁴⁶ AYGÜL, Vesâyet Kararlarının Tanınması, s.146-147; EKŞİ, Yabancı Mahkeme, s.223.

²⁴⁷ AYGÜL, Vesâyet Kararlarının Tanınması, s.155. Aynı yönde SÜZEN, s. 93; ÖZTEKİN GELGEL, s.133 vd.

²⁴⁸ AYGÜL, Vesâyet Kararlarının Tanınması, s.155.

²⁴⁹ AYGÜL, Vesâyet Kararlarının Tanınması, s.155.

²⁵⁰ AYGÜL, Vesâyet Kararlarının Tanınması, s.155.

Kararı değerlendiren görüşler içinde bir diğer görüş, daha açıklayıcı bir şekilde vesâyete ilişkin ilâmların iki kısımdan oluştuğuna vurgu yapmıştır²⁵¹. Birinci kısım vesâyet altına alınan kişinin ehliyetinin kısıtlanmasına ilişkin, ikinci kısım ise vasi atanmasına ilişkindir. Yabancı mahkeme kararının tanınması ile birlikte vesâyet altına alınan kişinin ehliyetinin sınırlandığı, kendisine bir vasi atandığı ve bu vasinin görevlerini Türkiye’de yapabileceği kabul edilmiş olacaktır²⁵². Yabancı mahkeme tarafından atanan vasinin, vesâyet altına alınanın Türkiye’deki taşınmaz mallarını satması gibi belirli işlemler için yabancı mahkemeden izin alması gerekebilir. İzne ilişkin bu kararın tanınması için de tanınma talep edilmelidir²⁵³. O hâlde vasi atanmasına ilişkin kararın tanınmış olması, vasinin taşınmazı satması açısından yeterli değildir. Bu görüş, HGK kararında belirtildiği gibi, vesâyet kararının tanınmasından sonra yabancı mahkemeden verilen izin veya onay için Türkiye’de yeniden tanıma talep edilmesi gerektiği, yabancı vesâyet kararının tanınmasıyla birlikte yabancı vesâyet makamlarının yetkisinin Türk vesâyet makamlarının yetkisinin yerine geçmeyeceği vurgulanmıştır²⁵⁴. Son olarak doktrinde, bu kararı değerlendiren bir başka görüş, vasi atanma kararını, münhasıran Türk mahkemelerinin yetkisi dahilinde kabul etmiştir²⁵⁵.

YHGK 18.11.2009, 2009/2-557 Esas ve 2009/527 Karar sayılı kararı da aynı yöndedir²⁵⁶. Bu Hukuk Genel Kurulu kararının ret gerekçesi de MK m.411’deki kuralın münhasır yetki olarak kabul edilmiş olmasına dayanmaktadır. Doktrinde, bu karar ile aynı yönde olan görüşe göre, vesâyetin yürütülmesi sırasında vesâyet makamlarının rolü ve müdahalesi söz konusudur, ayrıca vasinin ancak vesâyet makamının izniyle yapabileceği işler (MK m.462) ve vesâyet makamı dışında denetim makamının iznini gerektiren işlemler (MK m.463) bulunduğundan, vesâyetin yürütülmesinde yerleşim yeri mahkemelerinin yetkisi münhasır yetkidir²⁵⁷.

Yargıtay 2. Hukuk Dairesi’nin 12.2.2007 tarihli kararında²⁵⁸ ise, yabancı vesâyet kararının tanınmasıyla Türk mahkemelerinin vesâyet makamı statüsü

²⁵¹ EKŞİ, Yabancı Mahkeme, s.224; ÖZTEKİN GELGEL, s.133.

²⁵² EKŞİ, Yabancı Mahkeme, s.224.

²⁵³ EKŞİ, Yabancı Mahkeme, s.224.

²⁵⁴ EKŞİ, Yabancı Mahkeme, s.224.

²⁵⁵ ÖZTEKİN GELGEL, s.136.

²⁵⁶ Karar özeti için bkz. Yargıtay Kararları Dergisi, Yıl:2010, sayı:6, s.998-1001; RUHİ, Milletlerarası Özel Hukuk, s.205-207; EKŞİ, Pratik Çalışma, s.243-246.

²⁵⁷ DEMİR-GÖKYAYLA, s.417-418.

²⁵⁸ Yargıtay 2. HD., 12.2.2007, 2006/11807 E., 2007/1733 K. Karar özeti için bkz. GENÇCAN, Ömer Uğur, **Vasi- Kayyım, Yasal Danışman ve Vesayet Daireleri, Yargıtay Uygulaması, Bilimsel Açıklama, En Son İçtihatlar**, Ankara 2015, s.1148-1150.

kazanmayacağına karar verilmiştir. Olayda T.Hançar, Almanya'da Pforzheim mahkemesinin vesâyet kararı ile kardeşi O.Hançar'a vasi atanmıştır. Bu kararın tanınması, Sarayköy asliye hukuk mahkemesinden talep edilmiştir. Sarayköy asliye hukuk mahkemesi kararı tanımıştır. Tanıma kararının kesinleşmesinden sonra, T.Hançar, babalarından miras kalan ve Merkez Bankası'nda bulunan paradan, kısıtlı kardeşine düşen miktarın vasi olarak kendisine verilmesi için ödeme izni alma talebiyle Sarayköy asliye hukuk mahkemesine başvurmuştur. Sarayköy Asliye hukuk mahkemesi, Pforzheim mahkemesi'nin vesâyet kararının tanınmış olduğunu ancak Sarayköy sulh hukuk mahkemesinin vesâyet makamı ve Sarayköy asliye hukuk mahkemesi'nin ise denetim makamı olmadığına hükmetmiştir²⁵⁹. Bu karar, doktrinde, yabancı mahkemece verilmiş olan vesâyet ve vasi atanma kararlarının tanınmış olmasının, Türk mahkemelerince verilen ilâmlara tanınan sonuçtan fazlasını doğuramayacağı gerekçesiyle, vesâyet makamı olan Pforzheim mahkemesinden verilen izne ilişkin kararın da ayrıca Türkiye'de tanınması gerektiği noktasında isabetli bulunmuştur²⁶⁰.

Yargıtay, 2013 yıllarından itibaren vesâyet ve kısıtlılık kararlarının tanınmasında, vesâyetin yönetimi ile vasi tayini arasında ayrıma gitmiştir. Vesâyetin yönetimi ile ilgili kararların idarî nitelikte olduğunu, yargısal nitelik ve ilâm niteliği taşımadığından tanınmasının mümkün olmadığını buna karşılık vesâyetin yönetimi dışında kalan konularda, vasi tayini de dahil olmak üzere, yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizinin mümkün olduğuna karar vermiştir. Türk doktrininde Yargıtay ile aynı görüşü paylaşan yazarlar²⁶¹ bulunmakta; ayrıca Yargıtay görüşüne genel olarak katılmakla birlikte, vesâyetin yönetimi ile ilgili kararların idarî nitelikli olduğu görüşüne karşı görüş de ifade edilmektedir²⁶².

Yargıtay 18. Hukuk Dairesi 17.1.2013 tarih ve 2012/12365 E. ve 2013/483 K. sayılı kararında²⁶³ vasi atanması hakkındaki yabancı ilâmın

²⁵⁹ Karardaki muhalefet şerhinde, vasiye ödeme izni belgesi talebinin Sarayköy sulh hukuk mahkemesi'ne yapılması gerektiği belirtilerek görev yönünden muhalefet şerhi konulmakla birlikte, karara sonucu itibariyle iştirak edilmiştir. Muhalefet şerhi için bkz. EKŞİ, Yabancı Mahkeme, s.225-226.

²⁶⁰ EKŞİ, Yabancı Mahkeme, s.226. Doktrinde ayrıca, MK m.462'de veraset makamından izin alınması gerekli işlemler arasında, miras olarak intikal eden ve Merkez Bankası'nda bulunan paranın, kısıtlı adına alınmasının yer almadığı belirtilerek, izin isteminin reddine ilişkin kararda söz konusu işlem için vasinin izin almasına gerek bulunmadığının belirtilmesi gerektiği ifade edilmiştir. EKŞİ, Yabancı Mahkeme, s.226.

²⁶¹ ÇELİKEL/ERDEM, s.687; AYGÜL, Vesâyet Kararlarının Tanınması, s.141; ŞANLI/ATAMAN/FİGANMEŞE, s.507.

²⁶² EKŞİ, Yabancı Mahkeme, s.233-234.

²⁶³ Karar özeti için bkz. ÇELİKEL/NOMER/GİRAY/ESEN, Emre, s. 651-656; EKŞİ, Yabancı Mahkeme, s.227-232.

tanınması talebinin reddine ilişkin kararı değerlendirmiştir. Olayda, tanıma talebinde bulunan, müvekkili babasının, Almanya’da yaşadığını, Alman Duisburg-Hamborn sulh hukuk mahkemesi tarafından babasına vasi tayin edildiğini belirtmiş ve babasının menfaatine olan işleri yapabilmesi için vasi tayini kararının mahkemece tanınması ve tenfizine karar verilmesini talep etmiştir. İlk derece mahkemesi, hakkında vasi tayin edilen kişinin Türk vatandaşı olduğunu, 2675 sayılı Kanununun 8/1 ve 9/1. maddelerine göre; hak ve fiil ehliyetinin ilgilinin millî hukukuna tâbi olduğunu, Alman mahkemesi tarafından verilen kararın Alman Medenî Kanununun 1896 ve 1897. maddeleri uygulanmak suretiyle verildiğini belirtmiştir. Konunun Türk mahkemelerinin münhasır yetkisine girdiği gerekçeleriyle tanıma talebinin reddine karar vermiştir.

Yargıtay kararında, 2675 sayılı MÖHUK’un yürürlükten kaldırılmasından sonra 12.12.2007 tarihinde yürürlüğe giren 5718 sayılı MÖHUK’un 58, 54/1-a ve 54/1-b hükümlerine atıf yapmıştır. Ardından MÖHUK m.10/1 ve m.10/3 hükmünü değerlendirmiştir. Kararda, vesâyete uygulanacak hukuk yönünden ikili bir ayırım yapıldığı, kısıtlama kararı verilmesi ya da kısıtlılık kararının kaldırılmasında, ilgilinin millî hukukunun uygulanacağı, buna karşın vesâyetin yönetimi olarak ifade edilebilecek olan kısıtlının kişiliği, bakımı, sağlığı, eğitimi, temsili, malvarlığının yönetimi, vasinin, vesâyet ve denetim makamının görev yetki ve sorumlulukları konusunda Türk hukukunun uygulanacağı ifade edilmiştir.

Yargıtay uygulamalarında, vesâyetin yönetimi ile ilgili kararların idarî nitelikli kararlar olduğu, yargısal nitelik taşımadığı ve bu nedenle temyiz edilemeyeceğinin kabul edildiği belirtilmiştir. 5718 sayılı MÖHUK m.50 uyarınca vesâyetin yönetimine ilişkin kararların ilâm vasfı taşımadıklarından tanınmasının mümkün olmadığına karar verilmiştir. Esasen Hukuk Genel Kurulunca kısıtlama kararlarının (vasi atanması kararları) tanınmayacağı kabul edilirken, bu gerekçeyle, vesâyetin yönetimi hakkındaki kararlar nedeniyle ortaya çıkabilecek sakıncaların giderilmesinin amaçlandığına değinilmiştir. Kanun koyucunun aynı gerekçeyle MÖHUK m.10/3’de Türk hukukunu yetkili kıldığı belirtilmiştir.

Bununla birlikte, Hukuk Genel Kurulu Kararlarının vesâyete ilişkin tüm alanlarda uygulanmasının kabulü hâlinde, yabancı ülke vatandaşı olan kişinin millî hukuku uyarınca ve doğal olarak vatandaşı olduğu devletin mahkemesi tarafından verilen kısıtlılık kararlarının Türkiye’de tanınmasına karar verilmeyecektir denilmiştir. Bu durumda yabancı kişinin Türkiye’de yeniden talepte bulunması gerekeceği ve Türk mahkemelerinin ilgilinin millî

hukukuna göre karar vereceği, oysa bu durumun yabancı mahkemenin mensubu olduğu devlet vatandaşları üzerinde yargılama yapma ve karar verme yetkisine müdahale niteliğinde olduğu ifade edilmiştir. Dolayısıyla, Yargıtay'a göre 5718 sayılı kanundaki hükümlerin amacı dikkate alındığında, yabancı mahkemelere Türk vatandaşlarının kişi hâllerine ilişkin olarak yargılama yapıp karar verme yetkisi tanınmıştır. Bu nedenle, kişi hâllerine ilişkin konularda yabancı mahkeme kararlarının tanınmaması mümkün değildir. Yargıtay bu değerlendirmesinde, bu ilâmların tanınmaması, Türk vatandaşlarına külfet getirecektir ve davanın aynısını Türk mahkemelerinde açılmaya zorlanmaları hem MÖHUK'un amacına aykırı düşecek hem de AİHS'nin 6. maddesinde yer alan adil yargılanma hakkını ve hukukî dinlenme hakkını ciddi biçimde engelleyecektir ifadesini kullanmıştır. Kaldı ki Yargıtay'a göre 5718 sayılı MÖHUK'ta vesâyet ile ilgili özel ve ayrık bir hüküm yer almamaktadır.

Doktrinde katıldığımız görüşe göre, Yargıtay'ın, yabancı mahkemelerce verilen vesâyetin yönetimine ilişkin kararların idarî nitelikte olduğunu görüşüne katılmak mümkün değildir²⁶⁴. Bununla birlikte, bu kararların tanınmamasının, ilgililerin Türk mahkemelerinde yeniden talepte bulunmaya zorlanması suretiyle AİHS'nin 6. maddesinde yer alan adil yargılanma hakkı ile hukukî dinlenme hakkını, ciddi biçimde engelleyeceği tespiti isabetlidir²⁶⁵.

Bu kararda Yargıtay münhasır yetkinin, davanın, dava konusunun sadece Türk mahkemelerinde görülmesini sağlamak amacıyla konulduğunu belirtmiştir. Münhasır yetki kurallarının dayanağı ise kamu düzenidir tespitinde bulunmuştur. Türk hukukunda kamu düzenine ilişkin her yetki kuralının münhasır yetki kuralı olmadığı vurgulanmıştır. Bu kapsamda, MK m.411 ve 412'de yer alan yetki kurallarının iç hukuk yönünden kamu düzeni ve kesin yetki kuralı olarak düzenlenmiş olmasının amacı, vesâyette, kendisini ve malvarlığını korumak ve yönetmekten yoksun olanlarla (MK m.404,405), kendisini ve malvarlığını korumak ve yönetmekten yoksun bırakılanların (MK m.406, 407, 408) korunmasıdır. Bu hükümlerin ise devletin egemenlik ve hükümranlık hakkıyla ilgisi bulunmamaktadır. Vesâyet ve kısıtlılık müesseselerinin hem Alman hem de Türk hukukunda mevcut olduğunun altı çizilerek, Türk hukukunda mevcut olmayan bir müessese hakkında Alman mahkemelerinin vermiş olduğu bir karardan da söz edilemeyeceği

²⁶⁴ EKŞİ, Yabancı Mahkeme, s.233.

²⁶⁵ EKŞİ, Yabancı Mahkeme, s.233. Doktrinde karşı görüşe göre, yabancı hakkında verilen kısıtlılık kararının tanınmaması, söz konusu kişi hakkında Türk mahkemeleri tarafından kısıtlılık kararı verilmesine engel olmayacağından, tanıma talebinin reddi, hukukî dinlenilme ve adil yargılama hakkının ihlâli sonucunu doğurmayacaktır. SÜZEN, s. 92-93.

belirtilmiştir. Buradaki ölçünün AİHS'nin ihlâl edilip edilmediği olduğuna değinilmiştir²⁶⁶. Yargıtay'ın vesâyet ve kısıtlılık kararlarında yetkiye ilişkin kuralların münhasır nitelikte olmadığı görüşü doktrinde de isabetli bulunmuştur²⁶⁷.

İlk derece mahkemesinin direnme kararı vermesi üzerine Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 4.3.2015 tarih ve 2013/18-1628 E. ve 2015/894 sayılı kararında²⁶⁸, Yargıtay 18. Hukuk dairesi kararında yer alan aynı gerekçelerle direnme kararının bozulmasına karar vermiştir²⁶⁹.

b- Hükmün Kamu Düzenine Açıkça Aykırı Bulunmaması

Yabancı mahkeme kararlarının tanınması için aranan ikinci şart, hükmün kamu düzenine açıkça aykırı bulunmamasıdır (m.54/1-c)²⁷⁰. Doktrinde bir Türk vatandaşının, Türkiye'de yasal temsili ve Türkiye'deki malvarlığının idaresi söz konusu ise bunun, Türk kamu düzenini yakından ilgilendirdiği belirtildikten sonra Türkiye'de vasinin yaptığı işlemlerin herhangi bir vesâyet makamı tarafından denetlenmeyecek olması Türk kamu düzenine aykırılık olarak değerlendirilmiştir²⁷¹. Yabancı hakkında verilen vesâyet kararları bakımından doktrinde ikili bir ayırım yapılmıştır. İlk ayırıda yabancı ülkede verilen vesâyet ve denetim makamlarının izin kararlarının da vesâyete ilişkin kararla birlikte tanınmasıdır. Bu durumda her iki kararın birlikte tanınabileceği ifade edilmiştir²⁷². İkinci ayırıda, vasinin Türkiye'de birçok işlem yapması gerekiyorsa veya vesâyet kararının verildiği ülkede vesâyet ve denetim makamlarının izni aranmıyorsa, yabancı mahkeme kararı Türk kamu düzenine açıkça aykırılık nedeniyle reddedilmelidir görüşü ortaya konulmuştur²⁷³.

²⁶⁶ EKŞİ, Yabancı Mahkeme, s.697-698.

²⁶⁷ EKŞİ, Yabancı Mahkeme, s.234.

²⁶⁸ Karar özeti için bkz. ÇELİKEL/NOMER/GİRAY/ESEN, s.665-674.

²⁶⁹ Benzer şekilde Yargıtay 18. Hukuk Dairesi, 11.3.2014 tarih, 2013/18352 E. ve 2014/4459 K. sayılı kararında, vesâyete uygulanacak hukuk yönünden ikili bir ayırım yapıldığını, kısıtlama kararı verilmesi ya da kısıtlılık kararının kaldırılmasında, ilgilinin milli hukukunun uygulanacağını, buna karşın vesâyetin yönetimi olarak ifade edilebilecek olan kısıtlımın kişiliği, bakımı, sağlığı, eğitimi, temsili, malvarlığının yönetimi, vasinin, vesâyet ve denetim makamının görev yetki ve sorumlulukları konusunda Türk hukukunun uygulanacağını ifade etmiştir. Aynı gerekçelerle ilk derece mahkemesi kararının bozulmasına hükmedilmiştir. Karar özeti için bkz. RUHİ, Milletlerarası Özel Hukuk, s.183-187. Yargıtay 18.Hukuk Dairesi'nin, aynı yönde, 20.3.2014 tarih ve 2013/16914 E., 2014/5145 K. sayılı karar özeti için bkz. www.kazancı.com (4.4.2017).

²⁷⁰ Hükmün kamu düzenine açıkça aykırı bulunmaması şartı, 2675 sayılı Kanun döneminde de aranmaktaydı (m.38/1-c).

²⁷¹ DEMİR-GÖKYAYLA, s.419.

²⁷² DEMİR-GÖKYAYLA, s.420.

²⁷³ DEMİR-GÖKYAYLA, s.420.

Yargıtay 18. Hukuk Dairesi 17.1.2013 tarih ve 2012/12365 E. ve 2013/483 K. Sayılı kararında²⁷⁴, yabancı vasi atanması kararının tanınması talebinde, m.54/1-c'de düzenlenmiş olan hükmün kamu düzenine açıkça aykırı bulunması şartını değerlendirilmiştir. Yargıtay, 10.2.2012 tarih, 2010/1 E. ve 2012/1 K. Sayılı YİBGK kararına atıf yaparak, revizyon yasağını hatırlatmış, yabancı mahkeme kararının verilmesinde uygulanan hukuk ve bunun hangi ölçütlere göre uygulandığı değil yabancı kararın Türkiye'de icra edilmesi hâlinde meydana gelecek sonuçların Türk kamu düzenini ihlâl edip etmediğinin araştırılması gerektiği ifade edilmiştir.

c- Savunma Hakkına Riayet Edilmiş Olması

Son şart ise aleyhine tenfiz talebinde bulunulan kişinin savunma hakkına riayet edilmiş olması şartıdır. MÖHUK m.54/1-ç hükmünde, bu şart, o yer kanunları uyarınca, kendisine karşı tenfiz istenen kişinin, hükmü veren mahkemeye usulüne uygun şekilde çağrılmamış veya o mahkemede temsil edilmemiş yahut bu kanunlara aykırı şekilde gıyabında veya yokluğunda hüküm verilmiş ve bu kişinin yukarıdaki hususlardan birine dayanarak tenfiz istemine karşı Türk mahkemesine itiraz etmemiş olması şeklinde düzenlenmiştir²⁷⁵.

Yabancı vesâyet ve kısıtlılık kararlarının tanınmasında, bu yabancı mahkeme kararı, hakkında vesâyet ve kısıtlılık kararı verilen kişinin gıyabında verilmiş ise kararın tanınmasına itiraz edilebileceği görüşündeyiz. Nitekim MK m.409 uyarınca bir kişi, dinlenilmeden savurganlığı, alkol ve uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yönetimi ya da isteği nedeniyle kısıtlanamaz²⁷⁶. Böylece ilgilinin gıyabında kısıtlılık kararı verilmesi özel bir hüküm ile engellenmiştir²⁷⁷. Ayrıca, tanıma talebine MÖHUK m.54/1-ç hükmüne istinaden itiraz edilmemiş olsa bile tanıma kararını değerlendirecek mahkemenin, MÖHUK m.54/1-c kapsamında re'sen kamu düzenine açıkça aykırılığı göz önüne alabileceği kanaatindeyiz.

3- TANIMA KARARLARINDA GÖREVLİ VE YETKİLİ MAHKEME

Uygulama ve doktrinde hâkim görüş, tanımada, görevli ve yetkili mahkemenin, MÖHUK m.51 hükmüne göre tayin edilmesidir²⁷⁸. Buna göre,

²⁷⁴ Karar özeti için bkz. ÇELİKEL/NOMER/GİRAY/ESEN, Emre, s. 651-656; EKŞİ, Yabancı Mahkeme, s.227-232.

²⁷⁵ 2675 sayılı Kanun döneminde, savunma haklarına riayet edilmiş olması şartı, m.38/1-d'de benzer şekilde düzenlenmişti.

²⁷⁶ AKINTÜRK/ATEŞ KARAMAN, s. 4487-488.

²⁷⁷ YILDIRIM, s.185.

²⁷⁸ NOMER, s.505; ŞANLI/ESEN/ATAMAN FİGANMEŞE, s.569; DOĞAN, s.127; EKŞİ, Yabancı Mahkeme, s.37; AYGÜL, Musa, "Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması

yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizinde görevli mahkeme asliye mahkemesidir (MÖHUK m.51/1)²⁷⁹. Yetkili mahkeme ise kendisine karşı tenfiz istenen kişinin Türkiye’deki yerleşim yeri, yoksa sakin olduğu yer, Türkiye’de yerleşim yeri ve sakin olduğu yer bulunmamakta ise Ankara İstanbul veya İzmir mahkemeleridir (MÖHUK m.51). Görevli mahkeme asliye mahkemesi olarak belirlenmiş olmakla birlikte bu taleplerin ihtisas mahkemelerinde görülmesi gerekliliği üzerine yürütülen tartışmalar²⁸⁰, vesâyet ve kısıtlılık kararları için ihtisas mahkemeleri öngörülmediği için²⁸¹ bu çalışmada ele alınmayacaktır.

Tanıma talebi, mahkemeden, münhasıran tanıma talebinde bulunması şeklinde yapılabileceği gibi derdest bir dava sırasında, yabancı mahkeme kararının kesin hüküm veya kesin delil etkisinden yararlanılmak istendiğinde bu davayı gören mahkemeye de yapılabilir²⁸².

Doktrinde katıldığımız diğer görüşe göre tanımada görevli ve yetkili mahkemenin MÖHUK m.51 hükmüne göre belirlenmesi 1982 tarihli Anayasa’nın 142 maddesi karşısında mümkün değildir. Anayasa’nın 142. maddesine göre mahkemelerin görev ve yetkilerinin kanunla düzenlenmesi zorunludur²⁸³. Anayasada yer alan kanunilik ilkesi ve kıyası yasaklayan hüküm karşısında, MÖHUK m.51’de yer alan görev ve yetkiye ilişkin hükmün bu maddeye açıkça atıf yapan bir hüküm bulunmadıkça uygulanması mümkün değildir²⁸⁴. MÖHUK’un tanıma ve tenfize ilişkin İkinci Bölümünde

---

ve Tenfizi Davalarında Bazı Usul Hukuku Problemleri (Harç-İspat Yüğü ve Deliller-Vasıflandırma)”, MHB, Yıl:31, Sayı:2, 2011, (Usul Hukuku Problemleri), s.84; HUYSAL, s.73. Yargıtay 18. HD., 10.12.2012 tarih, 2012/12553 E., ve 2012/14161 K. sayılı kararında, vasi atanmasına ilişkin yabancı ilâmın tanınmasında, MÖHUK m.51 uygulanarak, görevli mahkemenin asliye hukuk mahkemesi olduğuna karar verilmiştir. Karar özeti için bkz. ÇİÇEKLİ, s.211-213.

²⁷⁹ Doktrinde, aile hukukuna ilişkin yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizinde aile mahkemelerinin görevli olduğu ifade edilmiştir. NOMER, s.505; DOĞAN, s.127; ÇELİKEL/ERDEM, s.661.

²⁸⁰ Bu tartışmalar için, EKŞİ, Yabancı Mahkeme, s.38.

²⁸¹ KURU, Medenî Usul Hukuku, s.95.

²⁸² Muvakkat Kanun ve HUMK döneminde aynı yorum için bkz. ÇELİKEL, s.78. Görülmekte olan bir dava sırasında, bu davayla bağlantılı olan veya onu etkileyen bir yabancı mahkeme kararının tanınması talebinde bulunulması mümkün olmakla birlikte bu talebin davaya bakan mahkemeye mi yoksa bağımsız bir taleple başka bir mahkemeye mi yapılması gerektiği konusunda uygulamada yer alan sorunlar ve çözüm önerileri için ayrıntılı olarak bkz. SARGIN/ERTEN, s.98-102.

²⁸³ Benzer şekilde HMK m.1/1’de ve HMK m.5/1’de mahkemelerin görev ve yetkisinin kanunla düzenlenmesi bir başka deyişle kanunilik ilkesine yer verilmiştir.

²⁸⁴ SARGIN/ERTEN, s.93.

sadece 55 ve 58. maddelerde yer alan atıflarla tenfize ilişkin hükümlerin tanımaya da uygulanması söz konusudur. Özellikle 58. maddede yapılan atıf, tenfiz şartları ile sınırlıdır²⁸⁵. O hâlde MÖHUK m.51'in uygulanması hukuka uygun olamayacağına göre MÖHUK m.40 atfı ile HMK hükümlerine göre görevli ve yetkili mahkeme tayin edilmelidir²⁸⁶.

Bu durumda tanıma talebini değerlendirecek görevli mahkeme kural olarak HMK m.2 hükmüne göre asliye hukuk mahkemesi olacaktır. Bununla birlikte tanımanın, çekişmesiz yargı faaliyeti olduğu görüşü kabul edilecek olursa HMK m.383 uyarınca sulh hukuk mahkemeleri görevli olacaktır²⁸⁷. Yetkili mahkemenin tayini de tanıma talebinin niteliğine ilişkin benimsenen görüşe göre değişecektir. Davalı gerçek kişinin veya tüzel kişinin davanın açıldığı tarihteki yerleşim yeri mahkemesi (HMK m.6), Türkiye'de yerleşim yeri bulunmayanlar hakkında mutad mesken yeri mahkemeleri (HMK m.9) genel yetkili mahkemelerdir. Çekişmesiz yargı işlerinde yetki ise HMK m.384/1'de düzenlenmiştir. Buna göre kanunda aksi bir hüküm bulunmadıkça kural olarak çekişmesiz yargı işleri için talepte bulunan kişinin veya ilgililerden birinin oturduğu yer mahkemesi yetkilidir.

Vesâyet ve kısıtlılık kararları bakımından yabancı mahkeme kararlarının tanınması konusunda sorunu ele alacak olursak, HMK'da yer alan yetki kuralları, Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisinin tayininde uygulamada ortaya çıkan ihtiyacı karşılamada yetersiz kalacaktır. Örneğin Almanya'da yerleşim yeri ya da mutad meskeni bulunan bir Türk vatandaşı hakkında Alman mahkemesi tarafından bir kısıtlılık kararı alınmış ise, ve bu kapsamda hakkında kısıtlılık kararı verilmiş kişinin yerleşim yeri ve mutad meskeni Almanya'da bulunan oğlu vasi atanmış ise, bu kişinin Türkiye'deki malları bulunduğu için, kararın tanınması talep edildiğinde, Türkiye'de yetkili mahkeme tesis edilemeyecektir. Söz konusu durumlar için Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisine dair pozitif hukukumuzda bir hüküm getirilmesi ihtiyacı bulunmaktadır.

Görülmede olan bir dava sırasında tanıma talebinde bulunulması da mümkündür²⁸⁸. Doktrinde, bağımsız talep olarak tanıma söz konusu ise, yetkili mahkemenin MÖHUK m.51/2 hükmüne göre tespit edilmesi gerektiği; tanıma, Türkiye'de görülmekte olan bir dava sırasında ileri sürülmüş ise esas davaya bakan mahkemenin, tanıma talebi için de yetkili kabul edilmesi gerektiği belirtilmiştir²⁸⁹.

---

²⁸⁵ SARGIN/ERTEN, s.94.

²⁸⁶ SARGIN/ERTEN, s.94.

²⁸⁷ SARGIN/ERTEN, s.95.

²⁸⁸ EKŞİ, Yabancı Mahkeme Kararı, s.7.

²⁸⁹ EKŞİ, Yabancı Mahkeme Kararı, s.49.

4- BİR ÇEKİŞMESİZ YARGI KARARI OLARAK VESÂYET VE KISITLILIK KARARLARININ TANINMASI

Yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizinde, yabancı mahkeme kararının kesinleşmiş olması aranmaktadır (MÖHUK m.50). Yabancı ilâmın kesinleşmiş olması şartı, maddî anlamda kesin hüküm teşkil etmesi ve şeklî anlamda kesinleşmesi bakımından ayrıma tâbidir. Bugün ağırlıklı görüş, yabancı mahkeme kararının şeklî anlamda kesinleşmesinin yeterli kabul edilmesi yönündedir²⁹⁰.

Çekişmesiz yargı kararlarının tanınması da yabancı ilâmlarının tanınmasına ilişkin hükme tâbi tutulmuştur (MÖHUK m.58/2)²⁹¹. Bununla birlikte, doktrinde, maddî anlamda kesin hüküm teşkil etmeyen çekişmesiz yargı kararlarının tanınmasının mümkün olmadığı ifade edilmiştir.²⁹² Doktrinde, yabancı mahkemelerden verilmiş çekişmesiz yargıya ait vesâyet veya kısıtlılık kararlarının da tanınabileceği ifade edilmiştir²⁹³.

Çekişmesiz yargı kararlarının, mahkemelerin özel kişilere karşı ileri sürebileceği sübjektif haklarının olmadığı, tarafların huzuruna gerek olmadan mahkemenin re'sen harekete geçtiği veya hakkı korumak için verdiği kararlar olduğu belirtilmektedir²⁹⁴. Bu bağlamda çekişmesiz yargıda, hâkime verilen görev, belirli hukukî meseleleri tertip etmek ve düzenlemektir²⁹⁵. Vasi tayini kararları da bu kapsamda, idarî bir takım tedbirler olarak değerlendirilmektedir²⁹⁶. Bu kararlar, maddî kesinlik taşımamakta, şeklî kesinliğe haiz, yeni deliller ortaya çıktığında yeniden inceleme konusu yapılabilen kararlardır²⁹⁷. Vasinin görevini ihmal etmesi durumunda veya görevini kötüye kullanması hâlinde azli ya da vasi tayini konusundaki kararın

²⁹⁰ ŞİT, Banu, “Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizinde Kesinleşme Şartı”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.XV, Yıl:2011, Sayı:1, s.63. Kesinleşme şartının davanın açıldığı tarihte gerçekleşmiş olmasının zorunlu olup olmadığı konusunda tartışmalar için bkz. ŞİT, s.68-72.

²⁹¹ 2675 sayılı Kanun döneminde de madde 42/2’de aynı hüküm bulunmaktaydı. NOMER, Ergin, “Yabancı Çekişmesiz Yargı Kararlarının Tanınmasında Kesinleşme Şartı”, Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu’na 65. Yaş Günü Armağanı, İstanbul 1999, (Çekişmesiz Yargı), s.909.

²⁹² NOMER, s.538.

²⁹³ NOMER, s.538.

²⁹⁴ ÇELİKEL/ERDEM, s.653; ÇELİKEL, s.13.

²⁹⁵ NOMER, Çekişmesiz Yargı, s.913.

²⁹⁶ ÇELİKEL/ERDEM, s.653; ÇELİKEL, s.13.

²⁹⁷ TANRIVER, s.115; ŞANLI/ESEN/ATAMAN-FİGANMEŞE, s.490; ÇELİKEL, s.13; EKŞİ, Yabancı Mahkeme, s.6. Nafakaya ilişkin yabancı ilâmlar bakımından benzer tartışma için bkz. EKŞİ, Yabancı Mahkeme, s.135.

kaldırılması buna örnek olarak gösterilebilir²⁹⁸. Dolayısıyla tam olarak hukukî güvenliği sağlamazlar²⁹⁹. Diğer bir deyişle mahkeme kararlarının maddî anlamda kesin hüküm kuvveti ile inşâî kararların sahip oldukları inşâî etki arasında nitelik farkı bulunmaktadır³⁰⁰. İnşâî kararın niteliği, bu açıdan maddî kesin hüküm kuvvetine eş ya da benzerdir³⁰¹. Bununla birlikte bu kararlar, verildikleri şartlar dâhilinde kesinliklerini korurlar³⁰². Yenilik doğurucu nitelikteki bu kararların kesin hüküm kuvveti taşıdıkları belirtilmiştir³⁰³. Bu nedenle, yabancı çekişmesiz yargı kararlarının, maddî anlamda kesin hüküm kuvvetini haiz, tanınması mümkün kararlar olarak kabul edilmeleri gerekir³⁰⁴.

Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 28.11.2007 tarihli bir kararında³⁰⁵, çekişmesiz yargı kararlarının da tanınması imkân dâhilindedir tespitinde bulunarak ilk derece mahkemesinin kararını bozmuştur. Bununla birlikte karşı oy yazısında, Türk mahkemelerinin münhasır yetkili olduğu bir konuda, yabancı vesâyete ilişkin bir kararın tanınması ya da tenfizinin mümkün olmadığı belirtilmiştir. Bu kapsamda karşı oy yazısında, MK m.411'de yer alan yetki kuralının münhasır yetki kuralı olduğu görüşü bulunmaktadır.

Yabancı vesâyet kararlarının tanınması konusunda, Yargıtay 2. HD, 27.10.2008 tarih 2008/10952 E. ve 2008/14149 K. sayılı kararında³⁰⁶, çekişmesiz yargı kararlarının tanınmasının mümkün olduğu belirtilmiştir. Yabancı kısıtlama kararının tanınmasına ilişkin olarak Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin 23.9.2008 tarih ve 2008/12662 E. ve 2008/12390 sayılı kararında³⁰⁷, çekişmesiz yargı kararlarının tanınmasının mümkün olduğu belirtildikten sonra, yabancı mahkeme kararlarıyla kısıtlanmaya karar verilebileceği MÖHUK m.10/3 maddesi gereğince kabul edilmiştir.

SONUÇ

Bu çalışmada, vesâyet ve kısıtlılık kararı verilmesi ve sona ermesi ile vesâyetin yürütülmesine ilişkin milletlerarası unsurlu konularda, uygulanacak

²⁹⁸ ÇELİKEL, s.16.

²⁹⁹ ÇELİKEL/ERDEM, s.653.

³⁰⁰ NOMER, Çekişmesiz Yargı, s.917.

³⁰¹ NOMER, Çekişmesiz Yargı, s.917.

³⁰² TANRIVER, s.119; ÇELİKEL/ERDEM, s.729.

³⁰³ ÇELİKEL/ERDEM, s.729.

³⁰⁴ NOMER, Çekişmesiz Yargı, s.917; ÇELİKEL, s.13.

³⁰⁵ Yargıtay 2. HD., 28.11.2007 tarih, 2006/21633 E. ve 2007/16595 K. sayılı karar özeti için bkz. RUHİ, Milletlerarası Özel Hukuk, s.423-424.

³⁰⁶ EKŞİ, Yargıtay Kararları, s.128-129; RUHİ, Milletlerarası Özel Hukuk, s.418.

³⁰⁷ EKŞİ, Yargıtay Kararları, s.138; RUHİ, Milletlerarası Özel Hukuk, s.418-419.

hukukun tayini, Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisi ve yabancı mahkeme kararlarının tanınmasına ilişkin sorunlar ele alınmıştır.

5718 sayılı MÖHUK m.1 uyarınca, Türkiye'nin taraf olduğu milletlerarası sözleşme hükümleri saklıdır. Bu kapsamda, Türkiye, 1961 tarihli "*Küçüklerin Korunmasına İlişkin Makamların Yetkisine ve Uygulanacak Hukuka Dair La Haye Sözleşmesi*" ve 1996 tarihli "*Velâyet Sorumluluğu ve Çocukların Korunmasına Yönelik Tedbirler Yönünden Yetki, Uygulanacak Hukuk, Tanıma ve Tenfiz ve İşbirliği Hakkında La Haye Sözleşmesi*"ne taraftır.

Vesâyet ve kısıtlılık kararı verilmesi veya sona ermesine uygulanacak hukuk ile mahkemelerin milletlerarası yetkisi sıkı ilişki içindedir. Ayrıca bu konuda, yabancı mahkeme kararlarının tanınmasında, birbirinden farklı yaklaşımların sergilendiği yargı kararları bulunmaktadır. Bu nedenle çalışmada, vesâyet ve kısıtlılık kararı verilmesi ve vesâyetin yürütülmesine uygulanacak hukukun tayini ile mahkemelerin milletlerarası yetkisi ve yabancı mahkeme kararlarının tanınmasını içerecek şekilde değerlendirme yapılmıştır.

Vesâyet ve kısıtlılık kararı verilmesi veya sona ermesine ve vesâyetin yürütülmesine uygulanacak hukukun tayini konusunda, 1961 tarihli La Haye Sözleşmesi'nin 2. maddesinde, küçüğün mutad meskeninin bulunduğu makamın, küçüğün mutad meskeni hukukunu uygulaması öngörülmüştür. Ayrıca 3,4 ve 5/3. maddeler kapsamında, küçüğün vatandaşı olduğu devletin makamlarına, koruma tedbiri yetkisi verilmiş ise küçüğün vatandaşı olduğu devletin makamları, iç hukuklarını uygulayacaktır. 1996 tarihli La Haye Sözleşmesi'nin 15. maddesine göre, II. Bölüm hükümlerine göre yetkili olan Âkit Devlet makamlarının, yetkilerini kullanırken, kendi hukukunu uygulamaları kabul edilmiştir. Bununla birlikte, 1996 tarihli La Haye Sözleşmesi'ne göre, velâyet sorumluluğunun, adli veya idarî makamların müdahalesi olmaksızın, kanun gereğince verilmesi, çocuğun mutad meskeninin bulunduğu ülke hukukuna tâbi olur (m.16/1). Velâyet sorumluluğunun uygulanması ise ayrıca düzenlenmiştir ve çocuğun mutad meskeninin bulunduğu devletin hukukuna tâbi kılınmıştır (m.17).

MÖHUK m.10'da, vesâyet ve kısıtlılık kararı verilmesi ve sona ermesi nedenlerine uygulanacak hukuk ile vesâyet ve kısıtlılık kararı verilmesi ve sona ermesi nedenleri dışında kalan hususlara uygulanacak hukuk ayrı bağlama kurallarıyla düzenlenmiştir.

Vesâyet ve kısıtlılık kararı verilmesi ve sona ermesi nedenlerine uygulanacak hukuk, vesâyet altına kimlerin hangi nedenlerle alınacağına ve vesâyetin hangi nedenlerle sona ereceğine uygulanır. Vesâyet altına alınan kişinin hangi işlemlerinin vasinin iznine tâbi olduğu, hangi işlemlerinin vasinin katılımıyla yapılabileceği ve vesâyetin diğer hükümleri de vesâyet statüsüne tâbidir.

Vesâyet ve kısıtlılık kararı verilmesi nedenleri veya sona ermesi nedenleri, hakkında vesâyet ya da kısıtlılık kararı alınan kişinin millî hukukuna tâbi tutulmuştur (MÖHUK m.10/1). Hakkında vesâyet ve kısıtlılık kararı verilmesi ve sona erdirilmesi istenen kişinin vatansız ya da mülteci olması durumunda, millî hukuku değil, yerleşim yeri; bulunmadığı hâllerde mutad mesken, mutad meskenin de bulunmaması hâlinde, dava tarihinde bulunduğu ülke hukuku uygulanacaktır (MÖHUK m.4/1-a). Birden fazla devlet vatandaşlığına sahip olanlar hakkında bunların aynı zamanda Türk vatandaşı olmaları hâlinde Türk hukuku (MÖHUK m.4/1-b); birden fazla devlet vatandaşlığına sahip olup, aynı zamanda Türk vatandaşı olmayanlar hakkında, daha sıkı ilişki hâlinde buldukları devlet hukuku uygulanacaktır (MÖHUK m.4/1-c). Ayrıca MÖHUK m.2/3 hükmüne göre, MÖHUK m.10/1 uyarınca uygulanacak hukuk tayin edilirken, atıf dikkate alınacaktır.

Yabancıнын millî hukukuna göre vesâyet ve kısıtlılık kararı verilmesi mümkün olmayan hâllerde, bu kişinin mutad meskeni Türkiye’de ise Türk hukukuna göre vesâyet ve kısıtlılık kararı verilebilir ya da kaldırılabilir (MÖHUK m.10/2). Tek yanlı bir istisna kuralı olarak kabul edilen bu hükmün amacı, doktrinde, vesâyet kurumunun kişinin korunması yanında kamu düzeninin korunmasıyla da yakından ilişkili olması olarak açıklanmıştır.

Kişinin zorunlu olarak Türkiye’de bulunduğu hâllerde de Türk hukuku uygulanır (MÖHUK m.10/2/c.2). Kişinin zorunlu olarak Türkiye’de bulunduğu hâllere, kişinin bir yıl veya daha fazla özgürlüğü bağlayıcı cezaya çarptırılması, küçüğün trafik kazası sonucu ana babasını kaybetmesi, ergin bir kişinin akıl hastalığına uğraması örnekleri verilmektedir.

Kişinin zorunlu olarak Türkiye’de bulunduğu hâllerde Türk hukuku uygulanacaktır ancak kişinin zorunlu olarak Türkiye dışında bulunduğu hâllerde uygulanacak hukuku tayin eden özel bir kural bulunmadığı için m.10/1 hükmüne göre ilgilinin millî hukuku uygulanacaktır. Bu konuda Yargıtay’ın aynı Dairesinin millî hukuku uyguladığı kararı bulunduğu gibi kişinin zorunlu olarak bulunduğu devletin hukukunu uyguladığı kararı da bulunmaktadır. Belirsizliklerin giderilmesi için kişinin zorunlu olarak Türkiye dışında bulunduğu hâllere dair pozitif düzenleme yapılması önerilebilir.

Vesâyet ve kısıtlılık kararı verilmesi ve sona ermesi dışında kalan bütün sorunlar, vesâyetin yürütülmesi ve kayımlık, Türk hukukuna tâbidir (MÖHUK m.10/3). Vesâyet ve kısıtlılık kararı verilmesi ve sona ermesi sebepleri dışında kalan konuların neler olduğu bir vasıflandırma sorundur. Bu kapsamda, Türk hukukuna göre vasıflandırma yapılacak olursa, vasi tayini, vasinin nitelikleri, vasinin şahsına karşı yapılacak itirazlar, vesâyetin yönetimi, vasinin ve vesâyet dairelerinin yetkileri, alacakları tedbirler, vesâyet altındaki kişinin korunması, temsili ve kararın üçüncü kişilere etkisi gibi konular (MK m.413 vd.) ile vasi atanmasında eşin ve hısımların önceliği (MK m.414), vasi tayininde ilgililerin önceliği (MK m.415), vesâyetin yürütülmesi kapsamında vasinin görevleri (MK n.438-457), vesâyet ve kısıtlılık kararı verilmesi ve sona ermesi sebepleri dışında kalan konular içindedir.

MÖHUK m.10/3 hükmü, yetkili hukuka göre vesâyet veya kısıtlılık kararı verilmesinden sonra kararın yürütülmesine ilişkin usulî işlemler olarak açıklanmaktadır. Bu konudaki usûl, gecikmeksizin bir vasi atanmasıdır (MK m.419). Vesâyet ve kısıtlılık kararı verilmesi veya kaldırılma nedenleri dışında kalan konulara Türk hukukunun uygulanması, doktrinde, Türkiye’de gerçekleşen vesâyet veya kişinin kısıtlılığına ilişkin işlemlerin güvenli ve süratli bir şekilde yürütülmesinin sağlanması olarak gerekçelendirilmiştir. Vesâyet ve kısıtlılık kararı verilmesi veya kaldırılma nedenleri dışında kalan konular, dava Türkiye’de görülüyorsa, işin niteliği gereği Türk hukukuna tâbi olacaktır.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 2009 tarihli kararında, vasinin şahsına karşı yapılacak itirazları, vesâyet ve kısıtlılık kararı verilmesi ve sona ermesi nedenleri dışında kalan hususlar içinde kabul etmiştir. Ayrıca Yargıtay uygulamasında, vesâyetin yönetimi olarak vasıflandırılan konular arasında, kısıtlının kişiliği, bakımı, sağlığı, eğitimi, temsili, malvarlığının yönetimi, vasinin, vesâyet ve denetim makamının görev, yetki ve sorumlulukları sayılmıştır.

Vesâyet ve kısıtlılık kararlarına ilişkin konularda yargılama usulü, prensip olarak, *lex fori*’ye tâbidir. Vesâyet ve kısıtlılık kararlarında, geçici koruma tedbirlerinin *lex fori*’ye göre alınabileceği konusunda görüş birliği bulunmaktadır ancak hâkimin, geçici tedbirleri belirlemek konusundaki takdir yetkisini, ciddi ve güncel bir zorunluluk bulunması çerçevesinde kullanması gerektiği vurgulanmıştır.

Vesâyet ve kısıtlılık kararlarında, mahkemelerin milletlerarası yetkisinin tayini konusunda, istisna hükümleri bulunakla birlikte, 1961 tarihli La Haye

Sözleşmesi (m.11) ve 1996 tarihli La Haye Sözleşmesi (m.5), küçüğün mutad meskeninin bulunduğu devlet makamlarını yetkili kılmıştır.

Türk hukukunda, mahkemelerin milletlerarası yetkisi, iç hukukun yer itibariyle yetki kuralları tarafından tayin edilmektedir (MÖHUK m.40). Bununla birlikte, iç hukukun yetki kurallarının yanında, Türklerin kişi hâlleri (m.41) ve yabancıların kişi hâlleri (m.42) bakımından özel yetki kuralları düzenlenmiştir. Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisinin özel olarak düzenlendiği durumlarda, iç hukukun yer itibariyle yetki kuralları değil, özel yetki kuralları uygulanacaktır.

Vesâyet ve kısıtlılık kararı verilmesi ya da sona ermesine ilişkin kararlar, kişi hâllerine ilişkin kabul edilmektedir. Kişi hâllerine ilişkin kararlarda mahkemelerin milletlerarası yetkisi tesis edilirken, ülkesel bağlantı olarak, ilgilinin yerleşim yeri ya da sakin olduğu yerin genellikle dikkate alındığı görülmektedir. Bununla birlikte, ulusal mahkemenin vatandaşlığını taşımaya bağlı olarak, milletlerarası yetkinin tesis edilmesinin gerekçesi, devletin, vatandaşları üzerinde, her nerede bulunursa bulunsunlar, uluslararası koruma sağlayabilmesi olarak açıklanmaktadır. Türklerin kişi hâllerine ilişkin uyuşmazlıklarda, MÖHUK m.41 hükmü ile daima yetkili bir Türk mahkemesi hazır bulundurulurken, Türk vatandaşlarının korunması amaçlanmıştır.

Vesâyet ve kısıtlılık kararı verilmesi ve sona ermesine ilişkin kararlar diğer yandan çekişmesiz yargı işi olarak nitelenmektedir. Çekişmesiz yargının kendine özgü özellikleri nedeniyle, “dava” yerine “iş” veya “talep”, taraf yerine “ilgili”, hüküm ya da ilâm yerine “karar”, ve kesin hüküm yerine kesin karar terimlerinin kullanılması önerilmiştir. MÖHUK hükümlerine bakıldığında gerek 41. gerekse 42. madde başlıklarında, “dava” terimi kullanılmış olmakla birlikte, madde hükümlerinde, “ilgili” teriminin kullanıldığı görülmektedir.

Hakkında vesâyet ve kısıtlılık kararı alınacak ilgilinin Türk vatandaşı olması hâlinde, Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisi MÖHUK m.41’de düzenlenmiştir. MÖHUK m.41’in uygulanabilmesi için kısıtlanma kararının yurt dışında verilmemiş veya verilememiş olması gerekir.

41. maddenin uygulanması bakımından çekişmeli yargı uyuşmazlıklarında, davanın taraflarından birinin Türk vatandaşı olmasının yeterli olduğu, davanın her iki tarafının da mutlaka Türk vatandaşı olmasının gerekmediği belirtilmektedir. Vesâyet ve kısıtlılık kararları bakımından bu şart değerlendirilecek olursa, bu kararların çekişmesiz yargı niteliğinden hareket ederek değerlendirme yapmak gerekecektir. Hakkında kısıtlılık kararı

verilmesi ya da sona erdirilmesi istenen kişi Türk vatandaşı ise MÖHUK m.41 kapsamında diğer şartlar da sağlanmışsa Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkiyi haiz olacağı açıktır.

Bununla birlikte hakkında vesâyet ve kısıtlılık kararı verilmesi istenen kişi yabancı ise ancak vasi olarak tayin edilecek kişi Türk vatandaşı ise, talebin MÖHUK m.41 kapsamında kabul edilip edilmeyeceği tartışılabilir. MÖHUK m.41, Türklerin kişi hâllerine ilişkindir. Vasi tayin edilecek kişinin Türk vatandaşı olması nedeniyle, bu talebin, vasiinin kişi hâllerine ilişkin olduğu sonucuna varmak mümkün değildir. Burada fiil ehliyeti sınırlanacak olan yabancı kişinin hâllerine ilişkin bir talep söz konusu olduğu için MÖHUK m.41'in uygulanamayacağı kanaatindeyiz.

MÖHUK m.41'in uygulama alanının vesâyet ve kısıtlılık kararları bakımından tespitinde, diğer yandan, kısıtlama talebinin kimler tarafından yapılabileceğine ilişkin bir değerlendirme yapılması gerekmektedir. Medenî Kanun'da kamu düzenini ya da toplumsal yaşamı olumsuz yönde etkileyen kişiler söz konusu olduğu için bu talebin her ilgili kişiden gelebileceği kabul edilmiştir. Kısıtlanması gereken kişinin yasal temsilcisi, yakınları, hısımları, malvarlığından haberdar olan kamu görevlileri bu talepte bulunabilir.

MÖHUK m.41'de sayılan şartların gerçekleşmesi hâlinde, ilk basmakta, Türkiye'de yer itibariyle yetkili mahkeme yetkili kılınmıştır. Türk hukukunda vesâyet kararlarını sulh mahkemeleri verirler, denetim makamı ise asliye mahkemeleridir. Yetkili mahkeme ise küçüğün veya kısıtlının yerleşim yerindeki vesâyet daireleridir (MK m.411). Türkiye'de yer itibariyle yetkili mahkemenin bulunmaması durumunda, ikinci basamakta, ilgilinin sakin olduğu yer mahkemeleri; ilgili Türkiye'de sakin değilse, üçüncü basamakta, ilgilinin Türkiye'deki son yerleşim yeri mahkemeleri yetkili kılınmıştır. Yargıtay'ın, vesâyet ve kısıtlılık kararı verilmesine ilişkin olarak, bazı kararlarında bu sırayı takip etmediği görülmektedir. Hakkında kısıtlılık kararı verilecek kişinin taşınmazının bulunduğu yer, daha önce boşanma davasının görüldüğü yer, yıllık izinlerin geçirildiği yer gibi unsurları dikkate almaktadır. MÖHUK m.41'de son basamakta, Türklerin kişi hâllerine ilişkin husularda, her zaman milletlerarası yetkili bir Türk mahkemesi tesis etme amacıyla, Ankara, İstanbul, İzmir mahkemeleri yetkili kılınmıştır.

Yabancıların kişi hâllerine ilişkin bazı davalar için özel yetki kuralı (MÖHUK m.42) getirilmesinin gerekçesi, MÖHUK m.10/3 ve m.11'de düzenlenmiş olan kanunlar ihtilâfı kuralları ile olan sıkı ilişkisi olarak açıklanmıştır.

Yabancı'nın Türkiye'de yerleşim yerinin bulunması hâlinde, MÖHUK m.42 değil, MÖHUK m.40 atfı ile iç hukukun yer itibariyle yetki kuralları uygulanacaktır. Böylece MK m.411 hükmüne göre küçüğün veya kısıtlının yerleşim yeri mahkemeleri milletlerarası yetkiyi haiz olacaktır. Doktrinde katıldığımız görüşe göre, iç hukuk için kamu düzenine ilişkin ve kesin kabul edilen bu yetki kuralı, münhasır yetki kuralı olarak kabul edilemez.

Yabancı'nın Türkiye'de yerleşim yerinin bulunmaması hâlinde, Türkiye'de sakin olduğu yer mahkemeleri yetkilidir. Yargıtay, vesâyet ve kısıtlılık kararları konusunda, yabancı'nın Türkiye'de sakin olduğu yer mahkemelerini değerlendirirken, ilgilinin taşınmazının bulunduğu yer ile birlikte sakin olduğu yeri ele almaktadır. Türkiye'de cezaevinde bulunan hükümlüler bakımından ise Yargıtay, yargılama devam ederken, her cezaevi değişikliğinin, yetkili mahkemenin de değişmesi sonucunu doğurduğuna vurgu yapmış ve bunu usûl ekonomisine aykırı bulmuştur.

MÖHUK m.42'ye göre, Türkiye'de yerleşim yeri bulunmayan yabancı hakkında, vesâyet ve kısıtlılık kararları, Türkiye'de sakin de değilse mallarının bulunduğu yer mahkemesi tarafından verilir. Yabancı'nın birden fazla yargı çevresi içinde mallarının bulunması durumunda, mallarının herhangi birinin bulunduğu yer mahkemesinin yetkili olması, mallarının çoğunluğunun bulunduğu yer mahkemesinin yetkili olması, taşınmaz mallarının bulunduğu yer mahkemesinin yetkili olması konusunda çeşitli görüşler dile getirilmiştir.

Yabancı'nın Türkiye'de sakin olmadığı ve Türkiye'de malvarlığının bulunmadığı durumlarda, Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisine ilişkin bir yetki kuralı bulunmamaktadır. Katıldığımız görüşe göre, Anayasa'nın 142.maddesi karşısında, Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisine ilişkin olarak, hiçbir kanunda mücbir sebep ya da kamu düzeninin yetki kıstası olarak yer almamış olması nedeniyle, Türk mahkemelerinin yetkili kılınması mümkün değildir. Bununla birlikte, yabancı'nın Türkiye'de sakin olmadığı ve Türkiye'de mallarının da bulunmadığı durumlarda, kanaatimizce, HMK m.384/1'de düzenlenmiş olan yetki kuralının, vesâyet işlerinde yetkiyi de düzenlediği (HMK m.382/1-19); dolayısıyla talepte bulunan kişinin veya ilgililerden birinin oturduğu yer mahkemelerinin milletlerarası yetkiyi haiz olduğu değerlendirmesi yapılabilir.

Vesâyet ve kısıtlılığa ilişkin yabancı mahkeme kararlarının tanınması konusunda, hem 1961 tarihli La Haye Sözleşmesi (m.7) hem de 1996 tarihli La Haye Sözleşmesi (m.23), istisna hükümleri bulunmakla birlikte, alınan önlemlerin, diğer tüm Âkit Devletlerce tanınması esasını kabul etmiştir.

Yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizi, MÖHUK m.50-59 hükümleri arasında düzenlenmiştir. 58. madde “Tanıma” başlıklıdır. Buna göre yabancı ilâmın kesin delil veya kesin hüküm olarak kabul edilebilmesi için yabancı ilâmın, tenfiz şartlarını taşıdığıının, mahkemece tespit edilmesi gereklidir. Tanımda, tenfiz şartlarından, 54. maddenin 1-a bendindeki şart aranmayacaktır. İhtilâfsız kaza kararlarının tanınması da m.58/1 hükmüne tâbidir (m.58/2). Ayrıca yabancı bir mahkeme ilâmına dayanılarak, Türkiye’de idarî bir işlemin yapılmasına da aynı usûl uygulanacaktır (m.58/3).

55. maddenin birinci fıkrası ikinci cümlesinde yer alan “*ihtilâfsız kaza kararlarının tanınması ve tenfizi de aynı hükme tâbidir*” hükmü gereğince “Tebliğ ve İtiraz” başlıklı 55. madde, tanıma için de uygulanacaktır. 55. maddede yer alan “dilekçe” ibaresine binaen “tenfiz istemi” başlıklı 52. madde de tanımaya uygulanacaktır. Tanıma ya da tenfiz, ilâmın tarafları tarafından talep edilebilir veya ilâmın tanınması ya da tenfizinde hukukî yararı olan üçüncü kişiler tarafından da talepte bulunulabilir (MÖHUK m.52). Benzer şekilde dilekçeye eklenecek belgeler başlıklı 53. madde, tanıma taleplerinde de uygulanacaktır.

Vesâyet ve kısıtlılığa ilişkin kararlarda, çekişmesiz yargı kararlarının bir kısmında olduğu gibi bu karardan hukukî durumu etkilenen kişi dışında kalan bir “ilgili” ya da “taraf” dolayısıyla aleyhine tanıma talebinde bulunulabilecek bir kişi bulunmamaktadır. Vesâyet ve kısıtlılığa ilişkin yabancı mahkeme kararlarının tanınmasının gerekli ve yeterli olup olmadığı, katıldığıımız görüşe göre, yabancı ilâmın eda, tespit ya da inşaî nitelikli bir karar olarak nitelenmesinden ziyade yabancı mahkeme kararının cebri icraya elverişli olup olmadığı noktasından tartışılmalıdır³⁰⁸. Bu bağlamda, cebri icrası gerekmeyen tespit ve inşaî kararlara ek olarak reddedilmiş bir eda davası sonucu verilmiş tespit kararlarının tanınması yeterlidir³⁰⁹. Bununla birlikte inşaî karara eklenen bir eda hükmünün varlığı hâlinde somut talep sonucu Türk mahkemesince verilecek karara dayanarak ilgilinin cebri icradan yararlanmak isteyip istemediğine göre tanınmanın yeterli olup olmadığı değerlendirilmelidir.

Yabancı mahkeme kararlarının tanınması ya da tenfiz edilmesi için yabancı mahkemelerden, hukuk davalarına ilişkin olarak verilmiş ve o devlet kanunlarına göre kesinleşmiş bulunan bir ilâm bulunmalıdır (MÖHUK m.50).

Vesâyet ve kısıtlılık kararları bakımından, ilâmın yabancı bir mahkemeden verilmiş olması şartı özel bir önem arz etmektedir. Örneğin

³⁰⁸ SARGIN/ERTEN, s.50; EKŞİ, Yabancı Mahkeme, s.5.

³⁰⁹ SARGIN/ERTEN, s.51.

İsviçre’de vesâyet makamlarının ve kısıtlılığa yetkili makamların teşkil ve tespit edilmesi kantonlara bırakılmıştır ve bazı kantonlarda vesâyet daireleri idarî makamlar olarak teşkilâtlanmıştır. İsviçre’nin bazı diğer kantonlarında, Almanya’da ve Avusturya’da ise vesâyet makamları ve kısıtlılık için yetkili makamlar yargısal teşkilât içinde yer almaktadır.

Bu noktada yabancı vesâyet ya da kısıtlılığa ilişkin bir kararın, idarî makam tarafından verilmiş olması, bu kararın tanınması için engel teşkil edecek midir? Kanaatimizde idarî makam olarak teşkilâtlanmış olsa da, yabancı vesâyet kararlarının tanınmasının mümkün olup olmadığı, kararın verildiği ülkede bu makama, vesâyet ya da kısıtlılık kararı verirken fonksiyonel olarak yargısal faaliyet atfedilip atfedilmediğine göre belirlenmelidir. Vesâyet kararını veren yabancı makam, organik anlamda mahkeme olmamakla birlikte fonksiyonel anlamda yargısal faaliyet yürütmekte ise bu kararın sırf “mahkeme” kararı vasfı taşımaması nedeniyle tanınmasına engel olunmamalıdır.

Tanıma ya da tenfiz talebi, tenfiz şartlarının bulunmaması, yabancı mahkeme ilâmının kısmen veya tamamen yerine getirilmiş olması veya yerine getirilmesine engel bir durumun ortaya çıkmış olması hâlinde reddedilir (MÖHUK m.55/2). MÖHUK m.55/2’de, itiraz haklarını, “*karşı tarafın*” ileri sürebileceği düzenlenmiştir. Doktrinde bir görüşe göre, tenfize ilişkin aslî şartlardan biri olan MÖHUK m.54/b hükmü uyarınca, aşkın yetki itirazında bulunmak mümkündür. Bu kapsamda, kısıtlılık, isim tashihi, ölmüş sayılma gibi kararların Türkiye’de tanınması taleplerinde, Türk mahkemesinin yabancı mahkemenin yetkisi aşkın bile olsa bunu denetlemesi mümkün değildir. Çünkü, davalı bulunmadığından, bu itirazın yapılması da söz konusu olmayacaktır³¹⁰. Tanıma talepleri bakımından, katıldığımız görüşe göre, m.55/2 hükmünü yabancı mahkeme kararının tarafları ya da ilgilileri olarak yorumlamak gerekir³¹¹. Vesâyet ve kısıtlılığa ilişkin bir kararın tanınması talebi aynı zamanda çelişmesiz yargı faaliyeti olarak kabul edilecek olursa, yargı faaliyetinden etkilenecek olan herkesin itiraz haklarının bulunduğu yönündeki görüşe katılmaktayız.

Yabancı mahkeme kararlarının tanınması için aranan aslî şartlar arasında (MÖHUK m.54), tenfiz için aranan şartlardan biri olan karşılıklılık şartı dışında diğer bütün şartlar aranmaktadır.

Yabancı mahkeme kararlarının tanınması için aranan ilk şart, ilâmın Türk mahkemelerinin münhasır yetkisine girmeyen bir konuda verilmiş olması

³¹⁰ EKŞİ, Yabancı Mahkeme, s.277.

³¹¹ SARGIN/ERTEN, s.114.

veya davalının itiraz etmiş olması şartıyla ilâmın, dava konusu veya taraflarla gerçek bir ilişkisi bulunmadığı hâlde kendisine yetki tanıyan bir devlet mahkemesince verilmemiş olmasıdır (m.54/1-b).

Yabancı vesâyet ve kısıtlılık kararlarının tanınmasında, Türk mahkemelerinin yetkisinin münhasır yetki kuralı olarak kabul edilip edilmeyeceği konusunda hem doktrin hem de uygulamada farklı görüşler ortaya çıkmıştır. Doktrinde, vesâyetin yönetimine ilişkin bütün konularda, Türk makamlarının ve Türk mahkemelerinin münhasır yetkili olduğu yönündeki görüş³¹², yabancı vesâyet kararlarında vesâyetin yönetimine ilişkin hususların ve vasi tayinine ilişkin konuların tanınamayacağını sadece vesâyet altına alma hükmünün tanınabileceğini ifade etmiş ve kısmî tanınmanın (MÖHUK m.52/1-c) mümkün olduğunu belirtmiştir³¹³. Doktrinde diğer görüşe göre, vesâyet ve kısıtlılık konusunda, ilgilinin Türkiye'deki taşınmaz malları üzerinde yapılacak işlemlere neden olacak yabancı kararlar Türkiye'de tanınmaz ve tenfiz edilemez ancak ilgilinin kişisel statüsü açısından verilen yabancı kararların tanınması mümkündür³¹⁴.

Yargıtay 2013 yılına dek, vesâyet ve kısıtlılık kararlarının tanınması ve tenfizinde, Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisini münhasır yetki olarak kabul etmiştir ve tenfiz taleplerinin reddine karar vermiştir. Yargıtay, 2013 yıllarından itibaren vesâyet ve kısıtlılık kararlarının tanınmasında, vesâyetin yönetimi ile vasi tayini arasında ayrıma gitmiştir. Vesâyetin yönetimi ile ilgili kararların idarî nitelikte olduğunu, yargısal nitelik ve ilâm niteliği taşımadığından tanınmasının mümkün olmadığını buna karşılık vesâyetin yönetimi dışında kalan konularda, vasi tayini de dahil olmak üzere, yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizinin mümkün olduğuna karar vermiştir. Türk doktrininde Yargıtay ile aynı görüşü paylaşan yazarlar³¹⁵ bulunmakta; ayrıca Yargıtay görüşüne genel olarak katılmakla birlikte, vesâyetin yönetimi ile ilgili kararların idarî nitelikli olduğu görüşüne karşı görüş de ifade edilmektedir³¹⁶. Doktrinde katıldığımız görüşe göre, Yargıtay'ın, yabancı mahkemelerce verilen vesâyetin yönetimine ilişkin kararların idarî nitelikte olduğunu görüşüne katılmak mümkün değildir³¹⁷. Bununla birlikte, bu kararların tanınmamasının, ilgililerin Türk

³¹² NOMER, s.538.

³¹³ NOMER, s.538-539; NOMER, Çekişmesiz Yargı, s.919-920.

³¹⁴ ÇELİKEL/ERDEM, s.572.

³¹⁵ ÇELİKEL/ERDEM, s.687; AYGÜL, Vesâyet Kararlarının Tanınması, s.141; ŞANLI/ATAMAN/FİGANMEŞE, s.507.

³¹⁶ EKŞİ, Yabancı Mahkeme, s.233-234.

³¹⁷ EKŞİ, Yabancı Mahkeme, s.233.

mahkemelerinde yeniden talepte bulunmaya zorlanması suretiyle AIHS'nin 6. maddesinde yer alan adil yargılanma hakkı ile hukukî dinlenme hakkını, ciddi biçimde engelleyeceği tespiti isabetlidir.

Yabancı mahkeme kararlarının tanınması için aranan ikinci şart, hükmün kamu düzenine açıkça aykırı bulunmamasıdır (m.54/1-c). Doktrinde bir Türk vatandaşının, Türkiye'de yasal temsili ve Türkiye'deki malvarlığının idaresi söz konusu ise bunun, Türk kamu düzenini yakından ilgilendirdiği belirtildikten sonra Türkiye'de vasiinin yaptığı işlemlerin herhangi bir vesâyet makamı tarafından denetlenmeyecek olması Türk kamu düzenine aykırılık olarak değerlendirilmiştir³¹⁸. Yargıtay 18. Hukuk Dairesi 17.1.2013 tarih ve 2012/12365 E. ve 2013/483 K. Sayılı kararında³¹⁹, yabancı vasi atanması kararının tanınması talebinde, m.54/1-c'de düzenlenmiş olan hükmün kamu düzenine açıkça aykırı bulunması şartını değerlendirilmiştir. Yargıtay, 10.2.2012 tarih, 2010/1 E. ve 2012/1 K. Sayılı YİBGK kararına atıf yaparak, revizyon yasağını hatırlatmış, yabancı mahkeme kararının verilmesinde uygulanan hukuk ve bunun hangi ölçütlere göre uygulandığı değil yabancı kararın Türkiye'de icra edilmesi hâlinde meydana gelecek sonuçların Türk kamu düzenini ihlâl edip etmediğinin araştırılması gerektiği ifade edilmiştir.

Son şart ise aleyhine tenfiz talebinde bulunulan kişinin savunma hakkına riayet edilmiş olması şartıdır (MÖHUK m.54/1-ç). Yabancı vesâyet ve kısıtlılık kararlarının tanınmasında, bu yabancı mahkeme kararı, hakkında vesâyet ve kısıtlılık kararı verilen kişinin gıyabında verilmiş ise kararın tanınmasına itiraz edilebileceği görüşündeyiz. Nitekim MK m.409 uyarınca bir kişi, dinlenilmeden savurganlığı, alkol ve uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yönetimi ya da isteği nedeniyle kısıtlanamaz. Böylece ilgilinin gıyabında kısıtlılık kararı verilmesi özel bir hüküm ile engellenmiştir.

Uygulama ve doktrinde hâkim görüş, tanımada, görevli ve yetkili mahkemenin, MÖHUK m.51 hükmüne göre tayin edilmesidir³²⁰. Buna göre, yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizinde görevli mahkeme asliye mahkemesidir (MÖHUK m.51/1). Yetkili mahkeme ise kendisine karşı tenfiz istenen kişinin Türkiye'deki yerleşim yeri, yoksa sakin olduğu yer, Türkiye'de yerleşim yeri ve sakin olduğu yer bulunmamakta ise Ankara İstanbul veya İzmir mahkemeleridir (MÖHUK m.51). Görevli mahkeme

³¹⁸ DEMİR-GÖKYAYLA, s.419.

³¹⁹ Karar özeti için bkz. ÇELİKEL/NOMER/GİRAY/ESEN, Emre, s. 651-656; EKŞİ, Yabancı Mahkeme, s.227-232.

³²⁰ NOMER, s.505; ŞANLI/ESEN/ATAMAN FİGANMEŞE, s.569; DOĞAN, s.127; EKŞİ, Yabancı Mahkeme, s.37; AYGÜL, Usul Hukuku Problemleri, s.84; HUYSAL, s.73.

asliye mahkemesi olarak belirlenmiş olmakla birlikte bu taleplerin ihtisas mahkemelerinde görülmesi gerekliliği üzerine yürütülen tartışmalar, vesâyet ve kısıtlılık kararları için ihtisas mahkemeleri öngörülmediği için bu çalışmada ele alınmamıştır.

Tanıma talebi, mahkemeden, münhasıran tanıma talebinde bulunması şeklinde yapılabileceği gibi derdest bir dava sırasında, yabancı mahkeme kararının kesin hüküm veya kesin delil etkisinden yararlanılmak istendiğinde bu davayı gören mahkemeye de yapılabilir³²¹.

Doktrinde katıldığımız diğer görüşe göre tanımada görevli ve yetkili mahkemenin MÖHUK m.51 hükmüne göre belirlenmesi 1982 tarihli Anayasa'nın 142 maddesi karşısında mümkün değildir. Anayasa'nın 142. maddesine göre mahkemelerin görev ve yetkilerinin kanunla düzenlenmesi zorunludur³²². Anayasada yer alan kanunilik ilkesi ve kıyası yasaklayan hüküm karşısında, MÖHUK m.51'de yer alan görev ve yetkiye ilişkin hükmün bu maddeye açıkça atıf yapan bir hüküm bulunmadıkça uygulanması mümkün değildir³²³. MÖHUK'un tanıma ve tenfize ilişkin İkinci Bölümünde sadece 55 ve 58. maddelerde yer alan atıflarla tenfize ilişkin hükümlerin tanımaya da uygulanması söz konusudur. Özellikle 58. maddede yapılan atıf tenfiz şartları ile sınırlıdır³²⁴. O hâlde, MÖHUK m.51'in uygulanması hukuka uygun olamayacağına göre MÖHUK m.40 atfı ile HMK hükümlerine göre görevli ve yetkili mahkeme tayin edilmelidir³²⁵.

Vesâyet ve kısıtlılık kararları bakımından yabancı mahkeme kararlarının tanınması konusunda sorunu ele alacak olursak, HMK'da yer alan yetki kuralları, Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisinin tayininde uygulamada ortaya çıkan ihtiyacı karşılamada yetersiz kalacaktır. Örneğin Almanya'da yerleşim yeri ya da mutad meskeni bulunan bir Türk vatandaşı hakkında Alman mahkemesi tarafından bir kısıtlılık kararı alınmış ise, ve bu kapsamda hakkında kısıtlılık kararı verilmiş kişinin yerleşim yeri ve mutad meskeni Almanya'da bulunan oğlu vasi atanmış ise, bu kişinin Türkiye'deki malları bulunduğu için, kararın tanınması talep edildiğinde, Türkiye'de yetkili mahkeme tesis edilemeyecektir. Söz konusu durumlar için Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisine dair pozitif hukukumuzda bir hüküm getirilmesi ihtiyacı bulunmaktadır.

³²¹ EKŞİ, Yabancı Mahkeme Kararı, s.7.

³²² Benzer şekilde HMK m.1/1'de ve HMK m.5/1'de mahkemelerin görev ve yetkisinin kanunla düzenlenmesi bir başka deyişle kanunilik ilkesine yer verilmiştir.

³²³ SARGIN/ERTEN, s.93.

³²⁴ SARGIN/ERTEN, s.94.

³²⁵ SARGIN/ERTEN, s.94.

Yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizinde, yabancı mahkeme kararının kesinleşmiş olması aranmaktadır (MÖHUK m.50). Yabancı ilâmın kesinleşmiş olması şartı, maddî anlamda kesin hüküm teşkil etmesi ve şeklî anlamda kesinleşmesi bakımından ayrıma tâbidir. Bugün ağırlıklı görüş, yabancı mahkeme kararının şeklî anlamda kesinleşmesinin yeterli kabul edilmesi yönündedir. Çekişmesiz yargı kararlarının tanınması da yabancı ilâmlarının tanınmasına ilişkin hükme tâbi tutulmuştur (MÖHUK m.58/2).

Çekişmesiz yargı kararlarının, mahkemelerin özel kişilere karşı ileri sürebileceği sübjektif haklarının olmadığı, tarafların huzuruna gerek olmadan mahkemenin re'sen harekete geçtiği veya hakkı korumak için verdiği kararlar olduğu belirtilmektedir. Bu bağlamda çekişmesiz yargıda, hâkime verilen görev, belirli hukukî meseleleri tertip etmek ve düzenlemektir. Vasi tayini kararları da bu kapsamda, idarî bir takım tedbirler olarak değerlendirilmektedir. Bu kararlar, maddî kesinlik taşımamakta, şeklî kesinliğe haiz, yeni deliller ortaya çıktığında yeniden inceleme konusu yapılabilen kararlardır.³²⁶ Vasinin görevini ihmal etmesi durumunda veya görevini kötüye kullanması hâlinde azli ya da vasi tayini konusundaki kararın kaldırılması buna örnek olarak gösterilebilir.³²⁷ Dolayısıyla tam olarak hukukî güvenliği sağlamazlar³²⁸. Diğer bir deyişle mahkeme kararlarının maddî anlamda kesin hüküm kuvveti ile inşai kararların sahip oldukları inşai etki arasında nitelik farkı bulunmaktadır³²⁹. İnşai kararın niteliği, bu açıdan maddî kesin hüküm kuvvetine eş ya da benzerdir³³⁰. Yenilik doğurucu nitelikteki bu kararların kesin hüküm kuvveti taşıdıkları belirtilmiştir³³¹. Bu nedenle, yabancı çekişmesiz yargı kararlarının, maddî anlamda kesin hüküm kuvvetini haiz, tanınması mümkün kararlar olarak kabul edilmeleri gerekir. Yabancı vesâyet kararlarının tanınması konusunda, Yargıtay, çeşitli kararlarında, çekişmesiz yargı kararlarının tanınmasının mümkün olduğu belirtilmiştir.

³²⁶ TANRIVER, s.115; ŞANLI/ESEN/ATAMAN-FİGANMEŞE, s.490; ÇELİKEL, s.13; EKŞİ, Yabancı Mahkeme, s.6. Nafakaya ilişkin yabancı ilâmlar bakımından benzer tartışma için bkz. EKŞİ, Yabancı Mahkeme, s.135.

³²⁷ ÇELİKEL, s.16.

³²⁸ ÇELİKEL/ERDEM, s.653.

³²⁹ NOMER, Çekişmesiz Yargı, s.917.

³³⁰ NOMER, Çekişmesiz Yargı, s.917.

³³¹ ÇELİKEL/ERDEM, s.729.

KAYNAKÇA

- AKINCI, Ziya/DEMİR-GÖKYAYLA, Cemile, Milletlerarası Aile Hukuku, İstanbul 2010.
- AKINTÜRK, Turgut/ATEŞ KARAMAN, Derya, Türk Medenî Hukuku, Aile Hukuku, Cilt:II, B.16, İstanbul 2014.
- ALTUĞ, Yılmaz, Devletler Hususî Hukuku, İstanbul 1973, (Devletler Hususî Hukuku).
- ALTUĞ, Yılmaz, Devletler Hususi Hukukunda Yargı Yetkisi, B.2, İstanbul 1979, (Yargı Yetkisi).
- ANTON, A.Elder/BEAUMONT, Paul/McELEVY, Peter, Private International Law, 3rd Ed., Edinburgh 2011.
- ARAT, Tuğrul, “Yabancı İlämlerin Tanınması ve Tenfizi”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Yıl:1964, Sayı:21, s. 421-527.
- AYBAY, Rona/DARDAĞAN, Esra, Uluslararası Düzeyde Yasaların Çatışması (Kanunlar İhtilafi), B.2, İstanbul 2008.
- AYGÜL, Musa, “Yabancı Mahkemeden Verilen Vesâyet Kararlarının Tanınması (Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun Bir Kararının Değerlendirilmesi)”, Prof. Dr. Tuğrul Arat’a Armağan, Ankara 2012, s.135-159, (Vesâyet Kararlarının Tanınması).
- AYGÜL, Musa, “Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi Davalarında Bazı Usul Hukuku Problemleri (Harç-İspat Yükü ve Deliller-Vasıflandırma), MHB, Yıl:31, Sayı:2, 2011, (Usul Hukuku Problemleri), s.83-121.
- BAYRAKTAROĞLU-ÖZÇELİK, Gülüm, “Kanunlar İhtilâfî Hukukunda Olumlu Vatandaşlık İhtilâflarının Çözümü ve MÖHUK m.4/(1)(b) ve (c) Hükümlerinin Değerlendirilmesi, GÜHFD, Yıl:2015, C.XIX, S.1, s.111-150.
- BAYRAKTAROĞLU ÖZÇELİK, Gülüm, Milletlerarası Usûl Hukukunda Paralel Davalar, Ankara 2016.
- BERKİ, Osman Fazıl, Türk Hukukunda Kanun İhtilâfları, B.2, Ankara 1971.
- BERKİ/ERGÜNEY, Yabancılar Hukuku ve Kanunlar İhtilafi ile İlgili Yargıtay Kararlarının Tahlil ve İzahları, Ankara 1963.
- ÇELİKEL, Aysel/ERDEM, B.Bahadır, Milletlerarası Özel Hukuk, B.14, İstanbul 2016.
- ÇELİKEL, Aysel/NOMER, Ergin/GİRAY, F.Kerem/ESEN, Emre, Milletlerarası Özel Hukuk Pratik Çalışma Kitabı, Çözümlemiş Örnek Olaylar –Seçilmiş Mahkeme kararları, B.13, İstanbul 2016.
- ÇELİKEL, Aysel, Ahkâmı Şahsiye Konusundaki Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması, İstanbul 1963.

- ÇİÇEKLİ, Bülent, Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun Yargıtay Kararları, Ankara 2014.
- DARDAĞAN, Esra, Milletlerarası Usul Hukukunda “Aşkın Yetki” Kavramı, Ankara 2005, (Aşkın Yetki).
- DARDAĞAN KİBAR, Esra, Kanunlar İhtilâfı Açısından Yabancı Kamu Hukukuna Bakış, Ankara 2013.
- DEMİR-GÖKYAYLA, Cemile, “Milletlerarası Özel Hukukta Vesayet”, Ata Sakmar’a Armağan, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2012, s.403-427.
- DEMİRKOL, Özüm, Yabancı Mahkeme Kararlarının Tenfizinde Karşılıklılık Esası, İstanbul 2017.
- DOĞAN, Vahit, Milletlerarası Özel Hukuk, B.3, Ankara 2015.
- DOĞAN, Vahit, Milletlerarası Özel Hukuk Pratik Çalışmaları, Ankara 2015.
- DURAL, Mustafa/OĞUZ, Tufan/GÜMÜŞ, Alper, Türk Özel Hukuku, Cilt III, Aile Hukuku, İstanbul 2018.
- EKŞİ, Nuray, Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi, İstanbul 2013, (Yabancı Mahkeme).
- EKŞİ, Nuray, Milletlerarası Özel Hukuk I Pratik Çalışma Kitabı, B.3, İstanbul 2016, (Pratik Çalışma).
- EKŞİ, Nuray, Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi, B.2, İstanbul 2000, (Türk Mahkemeleri).
- EKŞİ, Nuray, “Yabancı Mahkemenin Aşırı Yetkisinin Tenfiz Mahkemesi Tarafından Denetlenmesi (5718 Sayılı MÖHUK m.54/b)”, İKÜHFD 2010/2, s.25-70.
- ERDEM, B.Bahadır, “22.11.2001 Tarihli ve 4721 Sayılı Türk Medeni Kanununda Düzenlenen Türk Mahkemelerinin Yetkisine İlişkin Kurallar ve Bu Mahkemelerin Milletlerarası Yetkisi”, MHB Yıl:22, Sayı:2, Prof. Dr. Ergin Nomer’e Armağan, 2002, s. 149-181.
- ERTAŞ, Şeref, Yabancı İlamların Tanınması ve Tenfizi, Kudret Ayiter Armağanı, Ankara 1988.
- ERTEN, Rifat, Türklerin Kişi Hâllerine İlişkin Davalarda Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi, Ankara 2017.
- ESEN, Emre, “Türk Hukukunda Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizinde Münhasır Yetki Kavramı”, MHB, Yıl:22, 2002, s.183-206.
- FAWCETT, James/CARRUTHERS, Janeen, Cheshire, North & Fawcett Private International Law, Oxford 2008.

- FEYZİOĞLU, Feyzi Necmettin, Aile Hukuku Dersleri, İstanbul 1971.
- GARNETT, Richard, Substance and Procedure in Private International Law, Oxford 2012.
- GENÇCAN, Ömer Uğur, Vasi- Kayyım, Yasal Danışman ve Vesayet Daireleri, Yargıtay Uygulaması, Bilimsel Açıklama, En Son İçtihatlar, Ankara 2015.
- GÖĞER, Erdoğan, Devletler Hususî Hukuku, Ankara 1977.
- HUYSAL, Burak, “6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile Getirilen Yenilikler Işığında Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi Konusunda Bazı Tespitler”, MHB Yıl:31, Sayı:2, 2011, s.71-101.
- KILIÇOĞLU, M.Ahmet, Medeni Hukuk, Ankara 2016, (Medeni Hukuk).
- KILIÇOĞLU, M. Ahmet, Aile Hukuku, B.2, Ankara 2016, (Aile Hukuku).
- KURU, Baki, Nizasız Kaza, Ankara 1961, (Nizasız Kaza).
- KURU, Baki, İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medenî Usul Hukuku, İstanbul 2016, (Medenî Usul Hukuku).
- LALE, Muktedir, Özetli İçtihatlı Yargıtay Uygulamasında Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku, Ankara 2014.
- MANN, Frederick Alexander, “The Doctrine of Jurisdiction in International Law”, Rec. Des. Cours, 1964, Vol.I, s.9-161.
- NOMER, Ergin, Devletler Hususî Hukuku, B.21, İstanbul 2015.
- NOMER, Ergin, “Yabancı Çekişmesiz Yargı Kararlarının Tanınmasında Kesinleşme Şartı”, Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu’na 65. Yaş Günü Armağanı, İstanbul 1999, s.909-922, (Çekişmesiz Yargı).
- ÖZKAN, Işıl, Devletler Özel Hukukunda İkametgah, Mutad Mesken ve İşyeri Bağlama Noktalarının Yeniden Değerlendirilmesi, Ankara 2003.
- ÖZKAYA-FERENDECİ, Hamide Özden, Kesin Hükmün Objektif Sınırları, İstanbul 2009.
- ÖZTEKİN GELGEL, Günseli N., “Türk Devletler Özel Hukukunda Velayet ve Vesayet Kararlarının Tanınması ve Tenfizine İlişkin Bazı Problemler”, MHB, Yıl:2015, S.35/2, s.107-138.
- PEKCANITEZ, Hakan/ATALAY, Oğuz/ÖZEKES, Muhammet, Medenî Usul Hukuku, B.14, Ankara 2013.
- RUHİ, Ahmet Cemal, Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun, Gerekçeli-Kısa Açıklamalı-Yargıtay İçtihatlı, B.4, Ankara 2014, (Yargıtay Kararları).

- RUHİ, Ahmet Cemal, Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun, Gerekeçeli-Kısa Açıklamalı-Yargıtay İçtihatlı, B.2, Ankara 2008, (Milletlerarası Özel Hukuk).
- SARGIN, Fügen, “Yetişkinlerin Milletlerarası Plânda Korunmasına Dair La Haye Sözleşmesi”, AÜHFD, Yıl:2003, Cilt:52, Sayı:2, s.1-75.
- SARGIN, Fügen/ERTEN, Rifat, “MÖHUK Hükümleri Dairesinde Tanımının Hukukî Niteliği, Usûlü ve Karşılaşılan Bazı Sorunlar: “Yeni Bir Düzenleme Yapma Gereği”, Legal Uluslararası Ticaret ve Tahkim Hukuku Dergisi, Yıl:2014, Cilt:3, Sayı:2, s.37-136.
- SARGIN, Fügen, Milletlerarası Usûl Hukukunda Yetki Anlaşmaları, Ankara 1996.
- SAVIGNY, Friderich Carl Von/GUTHRIE, William, Private International Law and Retrospective Operation of Statutes, A Treatise on the Conflict of Laws and the Limits of Their Operation in Respect of Place and Time, Edinburg 1880.
- SÜRAL, Ceyda, “Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun Türk Mahkemelerinin Milletlerarası yetkisine Etkisi”, TBB Dergisi, Yıl:2012, Sayı:100, s. 167-216.
- SÜZEN, Begüm, Tanıma ve Tenfiz Davalarında Kararı Veren Mahkemenin Denetimi, İstanbul 2016.
- ŞANLI, Cemal/ESEN, Emre/ATAMAN-FİGANMEŞE, İnci, Milletlerarası Özel Hukuk, B.4, İstanbul 2015.
- ŞİT, Banu, “Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizinde Kesinleşme Şartı”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.XV, Yıl:2011, Sayı:1, s.61-74.
- TAN DEHMEN, Mine, “Türk Vatandaşlarının Kişi Hallerine İlişkin Davalar Bakımından 5718 Sayılı MÖHUK’ta Kabul Edilen Yetki Kuralı”, MHB, Yıl:33, S.1, 2013, s. 169-211.
- TANRIBİLİR, Feriha Bilge, Çocuk Haklarının Uluslararası Korunması ve Koruma Mekanizmaları, Ankara 2011.
- TANRIVER, Süha, Medenî Usûl Hukuku, Cilt:I, Temel Kavramlar ve İlk Derece Yargılaması, Ankara 2016.
- TEKİNALP, Gülören/UYANIK, Ayfer, Milletlerarası Özel Hukuk, Bağlama Kuralları, B.12, İstanbul 2016.
- TEKİNAY, Selâhattin Sulhi, Türk Aile Hukuku, B.4, İstanbul 1982.
- TİRYAKIOĞLU, Bilgin, “Türklerin Kişi Hâllerine İlişkin Davalarda Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi”, Prof. Dr. Tuğrul Arat’a Armağan, Ankara 2012, s. 1141-1165, (Türklerin Kişi Hâlleri).

TİRYAKİOĞLU, Bilgin, Çocukların Korunmasına İlişkin Milletlerarası Sözleşmeler ve Türk Hukuku, Ankara 1991, (Çocukların Korunması).

ULUOCAK, Nihâl, Kanunlar İhtilâfi, Yasama Yetkisi Kuralları, İstanbul 1971.

UMAR, Bilge, “Yabancı ve Türk Hukukunda Yabancı Mahkeme Kararlarının Tenfizi”, Adalet Dergisi, 1960, Sayı:8, s.472-492.

YILDIRIM, Abdülkerim, Türk Aile Hukuku, Ankara 2014.